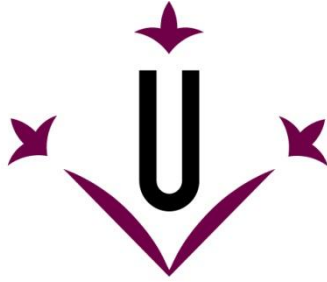

Universitat de Lleida

Facultat de Lletres, Grau en Història

Treball de Fi de Grau

Universitat de Lleida

La maledicció dels recursos naturals

Alumne: Lisard Palau Elcacho

Tutor: Antonieta Jarné

Departament d'Història

Juny, 2015

Resum:

La República Democràtica del Congo és un país amb una riquesa mineral impressionant, aquesta riquesa però, no ha comportat per a la seva població benestar i prosperitat, més aviat el contrari. Des dels inicis de la colonització del Congo per part del rei belga Leopold II fins a l'actual govern de Joseph Kabila, aquest immens país ha estat víctima d'ingerències internacionals, de la mala governança, d'una corrupció generalitzada, d'una dictadura de casi 30 anys i ha estat l'epicentre de diversos conflictes de la regió. La suma de tots aquests factors ha comportat que actualment múltiples grups armats, incloses les mateixes tropes governamentals, estiguin directament involucrades en l'explotació i comerç il·legal dels recursos naturals i minerals de les províncies de l'est del país i, a més a més, en crims de lesa humanitat contra la població civil.

Paraules clau: Leopold II, Patrice Lumumba, Mobutu Sese Seko, Laurent-Desiré Kabila, Joseph Kabila, espoli mineral, grups armats, corrupció, mala governança, crims, violència, neocolonialisme, ingerències internacionals.

Abstract:

The Democratic Republic of Congo is a country with a huge mineral richness, but this hasn't led to its population wellness and prosperity, but the opposite. Since the beginning of the colonization of the Congo by Belgian king Leopold II to the current government of Joseph Kabila, the country has been a victim of international interferences, poor governance, widespread corruption, a nearly thirty year long dictatorship, and it has been the epicenter of several conflicts in the region. All these factors have led to the existence of several armed groups including the government troops themselves which are involved in the illegal exploitation and trade of the natural resources of the country's eastern provinces , and, moreover, they are also involved in crimes against humanity.

Keywords: Leopold II, Patrice Lumumba, Mobutu Sese Seko, Laurent-Desiré Kabila, Joseph Kabila, illegal exploitation, armed groups, corruption, poor governance, crimes, violence, neo-colonialism, international interferences.

ÍNDEX:

1. Introducció.....	5
2. Espai físic i espai socioeconòmic.....	7
2.1. Espai físic.....	7
2.1.1. Característiques geogràfiques.....	8
2.1.2. Recursos naturals i minerals.....	9
2.2. Espai socioeconòmic.....	11
3. Anàlisi històric.....	13
3.1. Estat Lliure del Congo (1885 - 1908).....	13
3.2. El Congo Belga (1908 - 1960).....	15
3.3. Independència del Congo (1960 - 1965).....	17
3.4. Mobutu Sese Seko (1965 - 1997).....	20
4. La Primera Guerra Mundial Africana.....	24
4.1. La Segona Guerra del Congo (1998 - 2003).....	24
4.1.1. Països implicats.....	24
4.1.2. Interessos i motius dels implicats en el conflicte.....	25
4.1.3. L'aparició del coltan, l'estrella de la funció.....	26
4.1.4. El paper de la comunitat internacional.....	27
4.1.5. Dimensions de l'espoliació.....	28
4.2. La situació del país al finalitzar la Segona Guerra del Congo.....	29
4.2.1. Grups de poder implicats en les activitats d'explotació.....	30
4.2.2. Principals beneficiaris del manteniment del saqueig.....	33
5. La R.D.C. en l'actualitat.....	35
5.1. Context.....	35
5.1.1. Principals causes que han propiciat la continuïtat de les hostilitats a l'est de la R.D.C.....	35
5.1.2. Context politicoeconòmic.....	38
5.1.3. Context socioeconòmic.....	39
5.2. La situació de la R.D.C. entre els anys 2003 - 2010.....	40
5.2.1. Kivu nord.....	41
5.2.2. Kivu sud.....	42
5.2.3. Katanga.....	43
5.2.4. Alt Congo / Província Orientale.....	44

5.3. La R.D.C. a l'actualitat (2010 - 2014).....	44
5.3.1. La situació del sector miner artesanal.....	45
5.3.2. La presència de grups armats.....	46
5.3.3. La situació actual per províncies.....	48
5.3.3.1. Katanga.....	48
5.3.3.2. Maniema.....	48
5.3.3.3. Kivu nord.....	49
5.3.3.4. Kivu sud.....	49
5.3.3.5. Alt Congo / Província Orientale (Ituri).....	50
6. Conclusions.....	51
7. Bibliografia i webgrafia.....	57
8. Annexos.....	69

1. Introducció:

A primera vista es podria pensar que el fet de que un país sigui immensament ric en recursos naturals i minerals comporta, «sine qua non», riquesa i prosperitat. Però tal i com podrem observar a mesura que avancem en aquest treball, en molts casos és justament el contrari. Com molt bé indica Thomas Kruiper, “muy frecuentemente la abundancia de recursos naturales ha venido ligada a un desarrollo económico negativo, corrupción y conflictos civiles i sociales¹”, és a dir, els països que més depenen de les exportacions dels seus recursos naturals tenen una tendència més elevada a presentar uns alts nivells de inestabilitat política i econòmica. Aquest és el cas, sense cap mena de dubte, de la República Democràtica del Congo i, per tant, un dels pilars del nostre treball.

Aquest fet podria anomenar-se de vàries maneres, però seguint amb la línia del mateix autor, la millor expressió que definiria aquest fenomen seria “la maledicció dels recursos naturals²”. A mesura que ens endinsem en l’elaboració del present treball podrem observar com la República Democràtica del Congo es tracta d’un país molt ric, però no en el sentit general de la paraula, sinó només per la gran quantitat de recursos naturals i minerals que aquest presenta. Sense deixar de tenir present aquesta realitat, el Congo també va tenir una independència fallida a causa de la rapidesa en que van succeir els esdeveniments, de la immaduresa política que presentaven els seus nous governats (en termes generals) i per la suma dels interessos adversos a ella per part de l’oposició i de la comunitat internacional. Aquesta independència fallida va desembocar en un cercle viciós d’anarquia i violència d’aquell nou país, tot comportant, finalment, la implantació d’una dictadura. No és d’estranyar, per tant, que aquesta excessiva dependència econòmica sobre els recursos naturals i minerals, sumada a una mala gestió d’aquests, hagin desembocat, a la República Democràtica del Congo, en un decreixement econòmic generalitzat, l’aparició de la corrupció i, en la major parts dels casos, el sorgiment de conflictes armats.

L’objectiu principal en el present treball serà el d’identificar i analitzar aquesta «maledicció dels recursos naturals» a inicis del segle XXI a la República Democràtica del Congo i quins són els protagonistes principals. Cal remarcar el fet de que, donada

¹ KRUIPER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones internacionales: En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014, p. 26.

² Com es podrà observar, a partir d’aquesta expressió s’ha titulat el nom del present treball. *Ibidem*.

l'amplitud i varietat de temes que es tractaran al llarg del treball, no es tractaran tots i cada un de manera detallada i complexa, sinó que en alguns casos, al no tractar-se del tema principal del treball, només seran abordats de forma generalitzada.

Dos són els aspectes que cal tenir en compte si es vol fer una correcta interpretació i comprensió d'aquest tema tan simple a primera vista i tan extens en realitat. En primer lloc, a espècie d'introducció, s'explicaran els espais físics i socioeconòmics del Congo per tal d'identificar quins recursos naturals i minerals emmagatzema el seu subsòl i quina és la seva situació actual. En segon lloc, es farà una mirada en el passat immediat d'aquest immens país per entendre perquè s'ha seguit unes línies directrius i no unes altres. Aquest passat immediat comprèn des de la Conferència de Berlín (1885) fins a la caiguda, l'any 1997, del Zaire de Mobutu Sese Seko.

En un tercer moment es realitzarà un estudi profund del que varis autors han denominat la Primera Guerra Mundial Africana (1998 – 2003), ja que, els motius que van desembocar a ella, la seva evolució i el seu final van comportar una realitat política, social i econòmica que ha imperat casi inalterable fins als nostres dies.

Un cop contextualitzat i explicat detalladament els diferents esdeveniments que han desembocat a la situació actual de la República Democràtica del Congo, es procedirà a l'estudi de la situació d'aquest país en els darrers deu – quinze anys. Per a fer-ho de la millor manera possible, en un primer moment s'ha fet un petit esment sobre les causes que han propiciat la continuïtat de les hostilitats a l'est del país i s'estudiaran els diferents models politicoindustrials i politicoeconòmics presents en l'actual Congo, ja que són claus per entendre la situació actual de cada província analitzada. Entrant ja en els compassos finals del treball, es presentarà una anàlisi exhaustiva i detallada de la situació de les diferents províncies “afectades” per aquesta maledicció dels recursos naturals tot complementant-ho amb un ampli repertori de mapes i gràfics referents a la localització i distribució dels recursos naturals i minerals, dels centres de distribució d'aquests i de la influència dels diferents grups armats que hi operen.

Finalment, ja en l'apartat de les conclusions, esmentaré possibles solucions al conflicte que he anat extraient de la diversa bibliografia i webgrafia emprada per a l'elaboració del treball.

2. Espai físic i espai socioeconòmic:

2.1. Espai físic:

Quan ens referim a l'actual República Democràtica del Congo estem parlant d'un país situat al cor de l'Àfrica amb una superfície total de 2.345.410 quilòmetres quadrats, dels quals 77.810 són marítims, essent el segon país més gran en superfície d'Àfrica després d'Argèlia. A causa de les seves dimensions, el país comparteix frontera amb nou estats veïns: Al nord ho fa amb la República Centreafricana i el Sudan; al sud amb Zàmbia i Angola; a l'est amb Uganda, Ruanda, Burundi i Tanzània; i a l'oest amb la República del Congo.

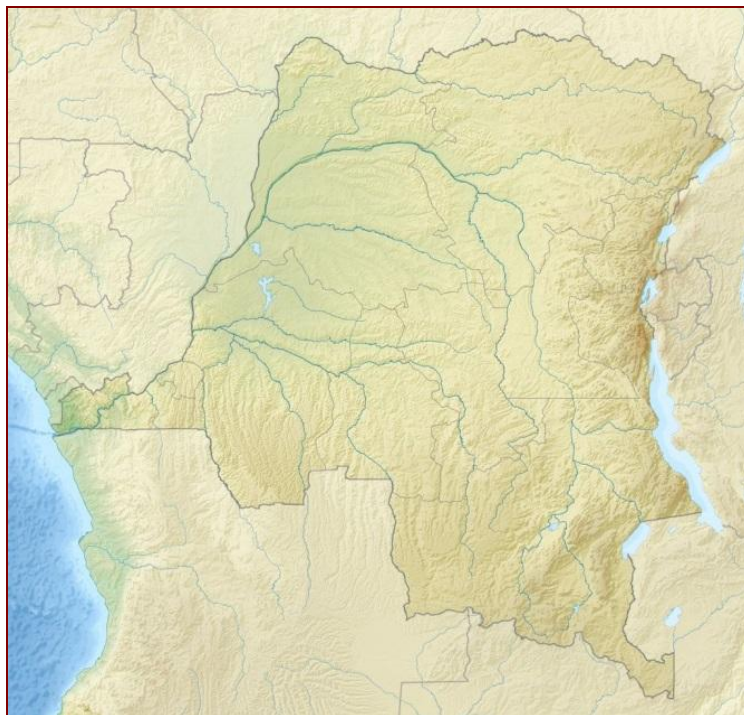
Il·lustració 1: Mapa polític de la R.D.C

Des del punt de vista administratiu, la República Democràtica del Congo té per capital Kinshasa, situada al sud-est del país amb uns 9,4 milions d'habitants (2012)³. Kinshasa no és l'única ciutat important del país, també destaquen ciutats com Lumumbashi, Mbuji-Mayi, Kananga, Kisangani i Bukavu, les quals bàsicament acostumen a ser

³ República Democràtica del Congo, Gobierno de España, Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, Oficina de Información Diplomática. [en línia] [Consultat 13/03/2015 a les 20:34]. A: http://www.exteriores.gob.es/Documents/FichasPais/CONGOKINSHASA_FICHA%20PAIS.pdf

capitals de província. En quan a la distribució administrativa, tal hi com ho podem observar en el mapa, el país està dividit en 26 províncies⁴.

2.1.1. Característiques geogràfiques:

Il·lustració 2: Mapa físic de la R.D.C

Quan ens referim a la República Democràtica del Congo des d'un punt de vista geogràfic, l'hem d'enfocar com un país de grans planes regades per una extensa ret fluvial alimentada pels conjunts muntanyosos situats a l'est i al sud del país.

Per tal d'oferir una correcta interpretació, cal dividir el país en tres grans regions o zones geogràfiques. La primera és la referent a la zona costera del país caracteritzada per ser la desembocadura del Riu Congo i de les terres al·luvials que l'envolten. En segon lloc trobem, seguint el transcurs del riu aigües amunt, una immensa plana o depressió central d'uns 1.500 quilòmetres quadrats i 400 metres d'alçada mitjana coneguda amb el nom de la Conca del riu Congo, la qual, tal hi com indica el seu nom, és regada pel riu Congo i els seus afluents. En tercer i últim lloc trobem els altiplans i cadenes muntanyoses que envolten aquesta immensa plana central: En primer lloc trobem, a la part oriental del país, cadenes muntanyoses conegudes amb el nom de «Mitumba» que constitueixen,

⁴ Tot i això, en els annexos hi ha adjuntat un mapa en el qual hi surten representades les antigues onze províncies, ja que ajuda a comprendre millor la informació proporcionada en el present treball (**Figura 1**) Equador i Alt-Congo al nord; Katanga al sud; Kivu nord, Kivu sud i Maniema a l'est, Kasai oriental i Kasai occidental al centre; i Bandundu, Kinshasa i Baix Congo a l'oest.

juntament amb els Grans Llacs, una frontera natural amb Tanzània, Burundi i Ruanda; En segon lloc, en el sud-est del país, trobem una zona muntanyosa anomenada Altiplà de Katanga.

2.1.2 Recursos naturals i minerals:

Un cop analitzades les característiques principals de la geografia del Congo, ara ens centrarem en aspectes més concrets, els quals ens serviran per introduir les bases d'aquest treball. Aquests aspectes fan referència als recursos hidrogràfics i als recursos naturals i minerals.

- Potencial hidrogràfic:

Fruit de la seva localització (entre els paral·lels 5 nord i 14 sud i entre els meridians 8 oest i 33 est), trobem que la República Democràtica del Congo està partida per l'Equador, per tant, el clima del país es caracteritzarà per ser equatorial, és a dir, un clima extremadament càlid i humit, amb precipitacions constants al llarg de tot l'any (a excepció de les zones més muntanyoses de l'est del país i dels altiplans del sud, on hi ha més variacions climàtiques fruit del distanciament vers l'Equador).

Un clima que proporciona pluges constants i abundoses al llarg de tot l'any comporta l'existència de grans rius i llacs. Qualificat per Júlio Cola com “el eje sobre el que gravita la vida del país⁵”, la conca hidrogràfica del riu Congo (el segon riu amb més cabdal d'Àfrica) i els seus afluents esdevenen, a part d'una bon sistema d'irrigació natural i una influència important en el desenvolupament de la vida socioeconòmica del país⁶, una gran font d'energia hidroelèctrica.

- El pulmó Africà:

La segona conseqüència que comporta l'existència preponderant d'un clima tropical és l'existència d'un immens bosc selvàtic tropical, el qual representa, aproximadament, el 60% de tot el territori del Congo. Per tant estem davant d'un enorme potencial fusterer. En el següent mapa podrem observar, en color verd fosc, la superfície del continent Africà que es troba actualment ocupada per aquesta selva tropical, essent fàcilment visible per les seves dimensions colossals.

⁵ COLA ALBERICH, Julio, *El Congo (1885 – 1963)*, Madrid, Instituto de estudios políticos, 1964, p. 20

⁶ Dels 32.000 quilòmetres de llarg que presenta la suma del riu Congo i els seus afluents, 13.000 són navegables, esdevenint així, una via de transport essencial per arribar continent endins. Ibídem, p. 20.

Il·lustració 3: Mapa climàtic de la R.D.C

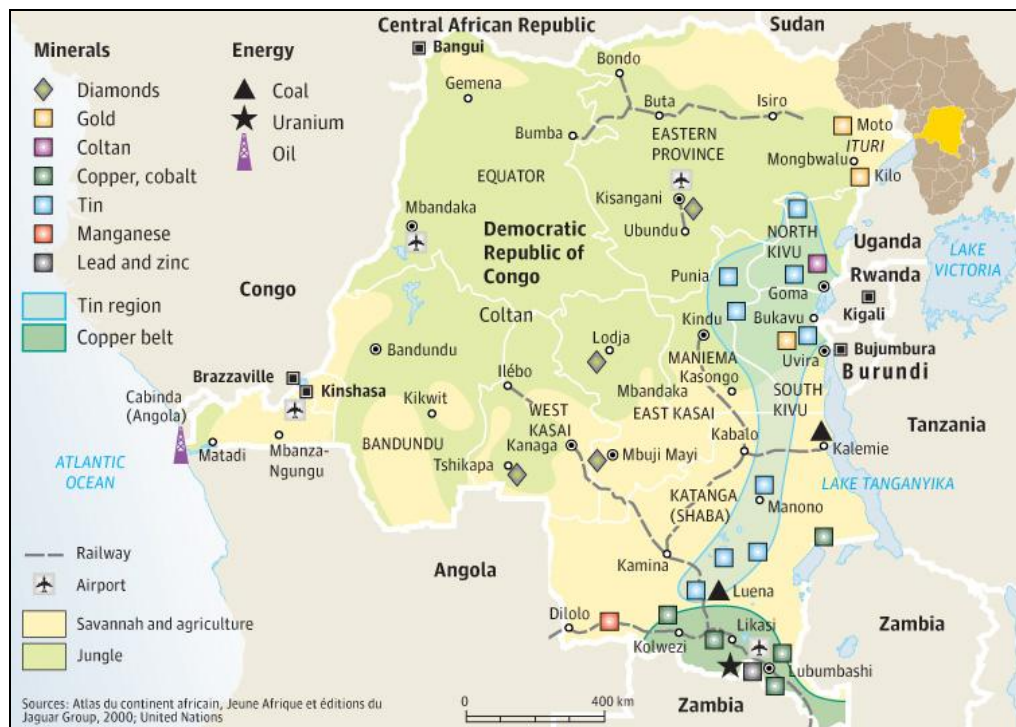
- L'escàndol geològic:

Finalment, a l'hora de referir-nos als recursos minerals emmagatzemats als territoris adscrits a la República Democràtica del Congo cal remarcar el potencial geològic que presenta. La riquesa mineral del país és impressionant, actualment s'estan explotant mines de grans dimensions que contenen grans quantitats de coure, estany, diamants, or, wolframita, cassiterita, coltan, cobalt, ...⁷. A grans trets, les principals zones mineres del Congo estan localitzades en gran part a la zona est del territori, essent províncies realment riques en minerals Kasai Occidental i Oriental (rics en diamants), Katanga (rica cobalt i sobretot en coure), els dos Kivu (Kivu nord i sud) juntament amb Maniema (riques totes tres en or, estany i coltan) i, finalment, la província Oriental / Alt Congo (rica en or, sobretot a la regió d'Ituri)⁸.

⁷ En aquest apartat no s'ha abordat la qüestió dels minerals en tota la seva profunditat, ja que en posteriors punts serà àmpliament tractada per entendre millor els esdeveniments contemporanis.

⁸ MÀRIA, Josep F.; DEVUYST, Emmanuelle, *Les mines del rei Leopold*, Barcelona, Cristianisme i justícia, 2013, p. 9.

En el següent mapa podrem observar els recursos minerals més importants que actualment s'estan extraient del sòl Congolès.

Il·lustració 4: Recursos minerals i naturals de la R.D.C

Com podem observar en el mapa, la major part dels jaciments minerals que actualment s'estan explotant al Congo es troben ubicats a l'altiplà de Katanga i a la part oriental del país, regió muntanyosa tradicionalment anomenada “Els Grans Llacs”.

2.2. Espai Socioeconòmic:

Si ens centrem en els temes demogràfics, podem establir que la població actual de la República Democràtica del Congo està situada al voltant dels 70 milions d'habitants⁹, essent una densitat de població de 28,92 habitants per quilòmetre quadrat. L'esperança de vida està situada al voltant dels 48 – 50 anys i, la taxa de mortalitat estipulada en els nadons menors de 5 anys és de 199 de cada 1.000. Finalment, la taxa d'alfabetització està situada al voltant del 66 – 67% de la població major de 15 anys¹⁰.

⁹ República Democràtica del Congo, Gobierno de España, Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, Oficina de Información Diplomática. [en línia] [Consultat 13/03/2015 a les 20:34]. A: http://www.exteriores.gob.es/Documents/FichasPais/CONGOKINSHASA_FICHA%20PAIS.pdf

¹⁰ Ibídem.

En quant a la situació econòmica actual del país, segons el Banc Mundial, l'any 2013 el PIB de la República Democràtica del Congo era de 32,6 dòlars amb un augment anual del 8,5%¹¹. La inflació està situada al voltant de l'1,6% i, el més important de tot, segons el “United Nations Development Programme”, l'any 2014, el IDH del país era del 0,338, és a dir, situat al penúltim lloc del rànquing mundial (superat solament per Nigèria)¹².

En quant a la religió, cal remarcar que no n'hi ha cap d'oficial, però, a grans trets, el 50% del total de la població són considerats catòlics, seguit per un 20% de protestants i un 10% de musulmans. El percentatge restant correspon a la multitud de religions ancestrals de les tribus que viuen disperses en el territori congolès¹³.

Finalment, tot i que el idioma oficial és el francès, degut al seu passat colonial, a la República Democràtica del Congo es parlen una gran varietat d'idiomes, amb centenars de dialectes i subdialectes. D'aquesta varietat en podem destacar, per la seva importància i número de parlants, quatre grans dialectes: El Kinkwana, el Kiliba, el Kikongo i el Lingala. Aquesta varietat d'idiomes i dialectes és fruit principalment per l'existència de més de 200 grups ètnics que habiten en el territori, la major part dels quals són d'origen bantu¹⁴.

¹¹ *Democratic Republic of Congo*, The World Bank.

¹² *Human Development Report; Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience*, United Nations Development Programme.

¹³ *El Observatori, Fundació Solidaritat UB*, Universitat de Barcelona.

¹⁴ COLA ALBERICH, Julio, *El Congo (1885 – 1963)*, Madrid, Instituto de estudios políticos, 1964, pp. 22, 23.

3. Anàlisi Històric:

És un exercici necessari fer un cop d'ull al passat per entendre i justificar la majoria dels esdeveniments en l'actualitat. Exercici propi del historiador, podríem considerar-ho quasi com una obligació. Si la finalitat del present estudi és la de presentar un anàlisi exhaustiu i detallat de la precària situació política, econòmica i social de l'actual República Democràtica del Congo provocada per l'espoli mineral al que està subjecte dit país, hauríem de endinsar-nos en els seus orígens i en la seva història per conèixer de prop les arrels d'aquesta realitat.

3.1. Estat Lliure del Congo (1885 – 1908):

Catalogat per Mario Vargas Llosa com “uno de los criminales políticos más sanguinarios del siglo XX¹⁵” equiparable a Stalin i Hitler, hem d'interpretar a la figura del rei Leopold II com un personatge culte, intel·ligent, creatiu i sobretot astut. Sota el pretext d'acabar amb el comerç d'esclaus per part dels comerciants àrabs, civilitzar als nadius i fer arribar la religió cristiana en aquell indret tant inhòspit i pagà, Leopold II va aconseguir vendre els seus interessos colonials com a quelcom caritatiu i altruista. Gràcies a aquesta immensa cortina de fum edificada amb tanta minuciositat i paciència, durant la Conferència de Berlín celebrada al 1885, tant els E.U.A com les diferències potències colonials europees van reconèixer als territoris del Congo com la finca particular de Leopold II.

Al llarg dels següents 23 anys el Congo va esdevenir la propietat particular del rei Leopold II, el qual no va dubtar en explotar violentament i de forma constant als nadius per aconseguir les quotes exigides de marfil i cautxú en la majoria dels casos, els quals, en cas de no complir les quantitats exigides, eren castigats físicament i psicològicament (amputacions, violacions, segrestos, incendis, ...).

Van ser molt diverses les formes d'explotació i d'obtenció de beneficis emprades per Leopold II en el Congo. El primer gran pas el trobem en la posada en vigència, l'any 1885, d'un decret que convertia a les diferents terres vacants de la colònia en propietat de l'Estat. Tot i que s'obtenien més beneficis explotant la terra directament per part de l'Estat, davant la immensitat de la colònia, aquest no es podia fer càrrec de la totalitat del territori, davant d'aquesta limitació, Leopold II, va concedir immenses parcel·les de terra a companyies privades per tal de ser explotades. La clau de volta d'aquest entramat

¹⁵ HOCHSCHILD, Adam, *El fantasma del rey Leopoldo*, Barcelona, ediciones Península, 2007, p. 7.

és que el rei normalment disposava del 50% o més de les accions de dites empreses privades¹⁶.

La segona font d'ingressos que el rei Leopold II va explotar de forma sistemàtica al Congo va ser el marfil, obtingut bé per la caça sistemàtica d'elefants o bé comprats o confiscats als nadius. Gràcies al seu component exòtic i la seva talla fàcil, el marfil va ser utilitzat per part dels europeus per fabricar una gran varietat d'objectes (estatuetes, boles de billar, pintes, tecles de piano, dents postisses, ...). “Gran valor y poco volumen¹⁷”, és a dir, tot i que la seva recol·lecció i transport afectaven als beneficis obtinguts del seu comerç, l'alta demanda de marfil comportava uns preus molt elevats, tot sufragant les possibles pèrdues.

Tot i que tant les terres vacants apropiades per l'Estat com el comerç del marfil van comportar grans beneficis, la “joia de la corona” durant l'existència de l'Estat Lliure del Congo va ser el cautxú. Fruit del descobriment per part de John Dunlop del pneumàtic elaborat amb cautxú i de l'inici de la seva producció en cadena a partir de 1890, el preu d'aquest va començar augmentar de forma considerable al llarg d'aquesta dècada. Segons Adam Hoschschild, “El auge del caucho fue para Leopoldo una bendición del cielo¹⁸”, ja que el cautxú s'extreu de les lianes o enredaderes de cautxú silvestre presents en les selves equatorials, les quals per sort de Leopold II i desgràcia dels nadius, representen el 60% del Congo. En els seus millors anys, s'extreien d'aquestes selves tropicals unes 6.000 tones de cautxú silvestre.

La quarta font d'ingressos, tot i ser molt minsa, va ser els recursos minerals del Congo. Durant la vigència de l'Estat Lliure del Congo es van fer minucioses prospeccions mineres sobre el territori per tal d'avaluar el potencial miner de la colònia. És a Katanga on es començarà a extreure coure del sòl, el qual va arribar a ser, durant el Congo Belga, l'espina dorsal de l'economia.

Podem afirmar que el Congo va pagar molt cara la seva entrada al món de les colonitzacions africanes, en primer lloc, fruit de la violència, repressió i treballs forçats que es van perpetuar al llarg dels 23 anys d'existència de l'Estat Lliure del Congo.

Finalment, en quant als beneficis que va obtenir el Rei Leopold II de la seva finca, encara avui és difícil de precisar. Catalogats per Arthur Conan Doyle com “un

¹⁶ NDAYWEL è NZIEM, Isidore, *Historia del Congo*, Madrid, Casa África, 2011, p. 139.

¹⁷ HOCHSCHILD, Adam, *El fantasma del rey Leopoldo*, Barcelona, ediciones Península, 2007, p. 107.

¹⁸ Ibídem, p. 242.

cenegal¹⁹”, és possible que especulant pel cap baix rondin els 132,22 milions d’euros actuals²⁰.

En definitiva, durant l'existència i funcionament de l'Estat Lliure del Congo (1885 – 1908), el seu propietari, Leopold II, va amassar una gran fortuna provinent de l'exportació de productes com el cautxú, la resina de copal, el marfil, del potencial forestal i de l'oli provinent del sàndal.

Per finalitzar aquest primer apartat, m'agradaria esmentar un paràgraf d'un article publicat al diari El País al dia 29 de gener de l'any 2006 per Jorge Eduardo Benavides:

“Quizá lo peor de esta historia de atrocidades sea la impunidad que el tiempo le ha ido otorgando, hasta disolverla en nuestra memoria en menos de un siglo. Hoy día, apenas nadie recuerda haber oído hablar de aquella salvaje muestra de hasta dónde puede llegar la codicia cuando se une con la impunidad²¹”.

3.2. El Congo Belga (1908 – 1960):

Leopold II, fruit de la pressió internacional al que va estar subjecte quan van sortir a la llum les brutalitats i violència en que es regnava l'Estat Lliure del Congo, va cedir, a l'any 1908, les seves possessions particulars al Parlament Belga. Ara la colònia passarà a denominar-se “El Congo Belga”. Donat el cas de que la informació disponible sobre l'economia i la situació de l'agricultura, mineria i productes industrials en els últims anys de la colònia belga (1957) és abundant, ha estat inclosa en l'apartat dels annexos (Figures 2, 3, 4 i 5)²².

Després d'aquest passat tant turbulent i violent, per a l'administració belga no va suposar un esforç molt elevat millorar les condicions de vida de la població congoleesa. Per tal d'elaborar una crítica de la forma més imparcial possible, hem de fer esment no només dels errors o abusos que va perpetrar l'administració belga sobre la seva colònia sinó que també l'hi hem de reconèixer les bones obres. “Certament s'ha d'explorar a fons les ombres, però no s'han de menysprear les llums²³”. Es van abolir, al menys

¹⁹ WILLIAMS, G.W; CASAMENT, Roger; CONAN DOYLE, Arthur; TWAIN, Mark, *La Tragedia del Congo*, La Coruña, Ediciones del Viento, 2010, p. 357.

²⁰ HOCHSCHILD, Adam, *El fantasma del rey Leopoldo*, Barcelona, ediciones Península, 2007, p. 409.

²¹ *Malos de la historia; Amo y señor del Congo*, El País. [en línia] [Consultat 29/05/2015 a les 17:42]. A: http://elpais.com/diario/2006/01/29/eps/1138519608_850215.html.

²² *Belgian Congo – The Economy (1957)*, The World Bank. [en línia] [Consultat 15/05/2015 a les 18:56]. A: <http://documents.worldbank.org/curated/en/1957/11/1558671/belgain-congo-economy>.

²³ COTONAT i GARCIA, Pompeu, *Congo: Kibila – Lumumba – Mobutu; Guerra, riquesa i misèria*, Barcelona, La Plana, 2009, p. 27.

oficialment, la possessió de les terres vacants per part de l'Estat i les prestacions de treball forçat i es van endegar tot un seguit de reformes en l'educació, en la sanitat, ...

Però com bé indica el professor Isidore Ndaywel, l'anomenada Colònia Model, on la prosperitat, la tranquil·litat i l'ordre imperaven, “la paz no era necesariamente una realidad, y la calma aparente ocultaba múltiples convulsiones²⁴”. El sistema d'explotació que va posar a la pràctica Leopold II no es va desmantellar immediatament amb el canvi de mans, molts dels homes del rei van continuar exercint els mateixos llocs de treball, molts dels càrrecs importants es van mantenir i, fins hi tot, alguns nous càrrecs com el de Ministre de les colònies, van ser ocupats per antics empresaris que van explotar exhaustivament les riqueses del Congo.

En quant a la violència i al treball forçat, persistents al menys fins a la Segona Guerra Mundial, es va reduir notablement, però no va ser fruit solament d'un nou règim més respectuós sinó que també per un seguit de canvis en la realitat econòmica del moment, uns alts impostos en diner²⁵.

“El Congo belga fue ante todo un producto del capitalismo europeo²⁶”, on el paper intervencionista de l'Estat va jugar un paper molt important. Es van crear múltiples empreses privades finançades pel propi Estat Belga amb l'objectiu d'explotar la gran quantitat de recursos minerals i naturals que la colònia presentava.

En primer lloc trobem l'explotació i exportació dels productes agrícoles obtinguts en el Congo. Segons Julio Cola, els principals productes agrícoles que es van exportar van ser el cautxú i la fusta, arribant el primer a exportar-se prop de 8.000 tones l'any 1939 i el segon amb 3,9 milions de metres cúbics de fusta l'any 1957²⁷.

Tot i que els recursos naturals i agrícoles van esdevenir una gran font de riquesa, van jugar un paper secundari a causa del potencial miner de la colònia. A partir de la Primera Guerra Mundial (vegeu **Figura 6**) es va començar a consolidar una producció minera que seguirà vigent fins a l'actualitat i esdevenint una de les principals causes dels conflictes que han sacsejat al Congo fins als últims dies. Com ja s'ha esmentat anteriorment, hom no es pot imaginar la quantitat i varietat de recursos minerals que existeixen en els territoris que conformen el Congo. De tota aquesta varietat, la major

²⁴ NDAYWEL è NZIEM, Isidore, *Historia del Congo*, Madrid, Casa África, 2011, p. 153.

²⁵ HOCHSCHILD, Adam, *El fantasma del rey Leopoldo*, Barcelona, ediciones Península, 2007, p. 411.

²⁶ NDAYWEL è NZIEM, Isidore, *Historia del Congo*, Madrid, Casa África, 2011, p. 162.

²⁷ COLA ALBERICH, Julio, *El Congo (1885 – 1963)*, Madrid, Instituto de estudios políticos, 1964, p. 138.

part es va començar a extreure de forma sistemàtica durant el Congo Belga (coure, estany, cassiterita, plata, zinc, diamants, urani, cadmi, or, platí, palatí, germani, ferro, plom, cobalt, cromita, manganès, columbita, tantalita, tungstè, vanadi, níquel, liti, carbó, petroli i molts més que no són nombrats). Per tal de facilitar al lector una imatge dels minerals extrets l'any 1957 en el Congo Belga i la seva distribució sobre el país, recomano mirar la **Figura 7** dels annexos.

Cal destacar també, que durant la Segona Guerra Mundial, el Congo va ser un dels principals exportadors d'urani i de cautxú per satisfer les altíssimes demandes d'aquests dos productes. A mode d'anècdota, la major part del urani emprat per a l'elaboració de les bombes atòmiques d'Hiroshima i Nagasaki provenien del Congo.

3.3. Independència del Congo (1960 – 1965):

“Cap imperi ha estat etern i la història n'és testimoni²⁸”. Durant la segona meitat del segle XX, Àfrica, un continent repartit entre anglesos, francesos, portuguesos, italians i belgues des del segle XIX, es va submergir en l'època de les independències. El Congo Belga no en serà pas una excepció. El dia 30 de juny de l'any 1960 el govern belga va decretar oficialment la independència del Congo, lliurant al nou govern Africà la totalitat dels recursos polítics, econòmics i administratius d'aquest immens país. Les dos figures de més rellevància d'aquest país tant jove seran Patrice Lumumba, exercint el càrrec de Primer Ministre i Joseph Kasavubu com a President del Parlament.

Segons Patrice Lumumba, per aconseguir la llibertat d'un país o poble, aquest s'ha de basar en tres elements claus: La unitat nacional, la independència política i la independència econòmica²⁹. Aquests seran els tres punts que analitzarem per intentar esbrinar les causes del fracàs de la primera república del Congo.

En primer lloc cal destacar l'opinió de Mario Vargas Llosa sobre una de les possibles causes del fracàs en la construcció d'aquest nou país. Segons aquest autor, el fet de que la potència colonitzadora no fos capaç ni de crear al llarg de gairebé un segle un grapat de professionals administratius, polítics i econòmics d'origen natiu, en el moment de la seva independència, aquest país “cayera en la behetría y la guerra civil”³⁰, en altres

²⁸ COTONAT I GARCIA, Pompeu, *Congo: Kabila – Lumumba – Mubutu; Guerra, Riquesa i Misèria*, Barcelona, La Plana, 2009, p. 179.

²⁹ LUMUMBA, Patricio, *Libertad para el Congo*, San Sebastián, Equipo editorial, 1968, p. 14.

³⁰ HOCHSCHILD, Adam, *El fantasma del rey Leopoldo*, Barcelona, Ediciones Península, 2007, p. 10.

paraules, el seu infantilisme polític va provocar que la llibertat atorgada es convertís en desordre, caos i violència.

En segon lloc tractarem d'exposar, de la forma més imparcial possible, la desintegració de la unitat nacional i de la independència política i econòmica de la nova República Democràtica del Congo.

La primer qüestió que es tractarà serà referent a la desintegració de la unitat nacional del país mitjançant les pràctiques secessionistes de les províncies més importants del Congo, Katanga i Kasai. La major part de la bibliografia emprada per a l'elaboració d'aquest apartat conflueix en la idea que aquestes secessions no van estar endegades per la pròpia població de dites províncies, sinó que va estar impulsada per les potències occidentals, ja sigui per mantenir el control sobre les riqueses naturals i minerals com per enderrocar el govern nacionalista de Patrice Lumumba.

La secessió de Katanga, declarada el dia 11 de juliol de 1960 per Moise Tshombé, va ser la primera de les dos. En primer lloc cal destacar que el territori adscrit a la província de Katanga es caracteritza, principalment, per la seva immensa riquesa mineral (Sobretot coure i urani en aquells moments, representant aproximadament el 50% del PIB nacional). Per tant no és d'estranyar que davant de la imminent guerra civil i secessió d'aquesta província, les tropes belgues arribessin a Katanga per preservar la seguretat de la població europea i, sobretot, per protegir les "joies de la corona". Segons Ludo de Witte, "Bruselas había amputado a Katanga del conjunto del Congo, con la esperanza de que Léopoldville (Actual Kinsasha) no sobreviviera a la operación³¹".

En quant a la secessió de Kasai es va produir el dia 8 d'agost del 1960 a mans d'Albert Kalonji. Catalogada per Pompeu Cotonat com "la capital del diamant³²", la província de Kasai produïa aproximadament en aquella època el 80% de la recol·lecció mundial de diamants industrials. Cal remarcar que aquesta secessió la podríem catalogar com la menys instigada pels interessos occidentals, tot i que també van jugar-hi el seu paper.

En definitiva, la pèrdua de les províncies de Katanga i Kasai per part del govern de Lumumba suposava la pèrdua d'un 80 % del PIB de la nació³³. No és d'estranyar, per tant, la preocupació del propi Patrice Lumumba davant d'aquesta desesperant situació

³¹ DE WITTE, Ludo, *El asesinato de Lumumba*, Barcelona, Crítica, 2002, p. 63.

³² COTONAT I GARCIA, Pompeu, *Congo: Kabila – Lumumba – Mubutu; Guerra, Riquesa i Misèria*, Barcelona, La Plana, 2009, p. 243.

³³ *Ibidem*, p. 245.

tot expressant en una entrevista “Nuestras dificultades internas, las luchas tribales, los centros de la oposición política, se acumulan, -¡qué casualidad!- en nuestras regiones más ricas desde el punto de vista mineral i energético³⁴”.

Tractats ja els temes sobre el mal endèmic heretat de l'Administració Belga i de la desintegració de la unitat nacional amb les secessions de Katanga i Kasai, ara parlarem dels interessos externs en evitar a qualsevol preu, que la República Democràtica del Congo esdevingui independent tant políticament com econòmicament parlant. Tornant a la figura de Patrice Lumumba, líder anticolonialista i nacionalista per excel·lència tant a nivell nacional com Africà, va esdevenir clarament un perill per els interessos i capital invertits al Congo per empreses belgues, britàniques i dels EUA. Per tant es fàcil entreveure que davant la possibilitat de que pugui esdevenir un perill per implantar un nou règim neocolonial vinculat totalment als “trusts i holdings” estrangers, odiat tant per l'oposició del propi país com pel capital estranger, Patrice Lumumba va ser desarticulat de l'esfera política essent assassinat pocs mesos després de la independència sobre el vist i plau de la CIA.

La conclusió que podem extreure de tota aquesta informació plasmada en les anteriors dos pàgines, és que, a grans trets, la incapacitat del Govern per tenir sota control l'administració d'aquest immens país, la guerra civil, els conflictes entre ètnies, les secessions i les influències i pressions externes i internes seran els elements més importants que explicaran el fracàs de la primera república del Congo, essent substituïda per una nova dictadura que perdurarà fins a finals del segle XX.

³⁴ LUMUMBA, Patricio, *Libertad para el Congo*, San Sebastián, Equipo editorial, 1968, p. 115.

3.4. Mobutu Sese Seko (1965 – 1997):

Amb la mort de Patrice Lumumba la República Democràtica del Congo es troba fragmentada en diverses regions rivals. Com ja s'ha esmentat en l'apartat anterior, tant la província de Katanga, liderada per Moise Tshombé, com la província de Kasai, liderada per Albert Kalonji, han declarat la seva independència, a més a més, els pro lumumbistes controlen l'est del país, controlant només el govern de Kinshasa la part oest.

Un cop es va aconseguir derrotar als partidaris de Lumumba gràcies a l'ajut de mercenaris occidentals, el general Mobutu decideix fer un cop d'estat, tot destronant el govern de Kasavubu i aplicant una dictadura.

Per a que un règim dictatorial sobrevisqui durant 32 anys en un país tant gran i ric geològicament parlant no només s'ha d'explicar per l'ús de la corrupció i la violència internes per mantenir-se al poder, també s'han de tenir en compte els interessos externs. En primer lloc, per als E.U.A, Zaire suposava un aliat imprescindible per a la lluita contra la penetració del comunisme a l'Àfrica; en segon lloc, per a França era un punt a favor per la seva lluita contra la invasora influència anglòfona en el continent; finalment, per a Bèlgica era positiu la instauració d'aquesta dictadura per mantenir els seus interessos neocolonials sobre el país. Clar està, però, que la principal causa d'aquests defensors estrangers és garantir-se l'accés a les immenses reserves minerals³⁵. Això queda clarament justificat amb el fet de que, un cop acabada la guerra, un contingent inaudit d'inversors estrangers arriben al país per intentar fer-se amb el control de l'explotació de les matèries primes del país.

Centrant-nos ja en el tema que ens pertoca, la principal característica que defineix el règim dictatorial de Mobutu Sese Seko és l'alt grau de corrupció i explotació dels recursos naturals del país. A la dècada dels 70, el 75% de l'economia del país encara estava en mans estrangeres, a causa d'això Mobutu va decidir que era hora de canviar aquesta dinàmica, s'havia de “redistribuir les riqueses del país”.

Segurament, sota aquest pretext d'acabar d'una vegada per totes amb el domini colonial del país, a partir de 1971 Mobutu va endegar un procés polític, cultural i econòmic anomenat “zairinització”. Amb aquesta política d'autenticitat Mobutu, entre altres

³⁵ WRONG, Michela, *Tras los pasos del Señor Kurtz: El congo al borde del colapso*, Barcelona, Intermón Oxfam, 2000, pp. 174, 175.

coses, va reanomenar el país Zaire i va canviar els noms colonials de les ciutats. Però els dos trets més importants que va comportar aquest procés van ser la nacionalització de gairebé la totalitat de les empreses que treballaven al país i l'expropiació de la major part de les explotacions agrícoles i ramaderes, fàbriques i negocis estrangeres (les quals van ser adjudicades en gran part a la elit que envoltava el president).

La primera operació de gran envergadura que va endegar un cop consolidat el poder de Mobutu va ser la nacionalització la Unió Minera de l'Alt Katanga (UMHK), ara anomenada Gecamines i que suposava l'apropiació, per part de l'Estat, del 70% dels ingressos totals de les exportacions del país (Durant els millors anys Gecamines guanyava de 700 a 900 milions de dòlars l'any). "Mobutu [...] sencillamente reconducía una parte de las divisas que ganaba Gecamines vendiendo cobalto, zinc y cobre en el mercado internacional a cuentas presidenciales en el extranjero"³⁶. Però no tots els beneficis anaven a parar a les mans del dictador, també els alts executius de l'empresa i els propis treballadors (Es calcula que mitjançant el contraban els funcionaris de l'empresa s'embutxacaven aproximadament uns 240 milions de dòlars l'any)³⁷. Aquesta corrupció a nivells tant alts va provocar que a inicis de la dècada dels anys noranta, Gecamines només produïa una quinzena part de coure en relació als seus millors moments, podem afirmar que "Mobutu no sólo había matado la gallina de los huevos de oro, sino que se había comido los restos y había hecho grasa con las plumas"³⁸.

Quan Gecamines, qualificada com la columna vertebral de l'economia del Congo, va començar a donar signes de fatiga, Mobutu va optar per un canvi d'estratègia, la nova gallina dels ous d'or seria els diamants industrials situats a la província de Kasai. Amb la nacionalització de la MIBA (Empresa minera que treballava en dita província), Mobutu també es va fer amb el control de l'extracció de diamants del país. Segons Michela Wrong, es calcula que cada any els diamants que traspassen la frontera del Zaire de forma il·legal ronden entre els 300 i 400 milions de dòlars³⁹.

Aquesta cleptocràcia oligàrquica o patrimonialisme exacerbat van comportar que amb el pas dels anys Zaire s'anés empobrint de forma progressiva. Fruit de la corrupció i del clientelisme, la major part dels beneficis obtinguts de les empreses dedicades a l'extracció i producció de matèries primeres anaven a parar en mans de les elits del país

³⁶ Ibídem, p. 100.

³⁷ Ibídem, p. 100.

³⁸ Ibídem, p. 103.

³⁹ Ibídem, p. 107.

o s'exportaven mitjançant el contraban. Aquest fet provoca que l'Estat no es pugui fer càrrec de les despeses del país ni de les seves finances públiques tot deixant de funcionar, la població sucumbeix a la misèria i el país s'enfonsa gradualment⁴⁰.

Amb la fi del perill del socialisme real als anys 90 Mobutu i la seva dictadura va perdre la seva legitimitat i funció. Fent servir les paraules exemplificants de Cesáreo R. Agullera de Prat, “su papel dejó de ser útil como factor de contención del comunismo y de gendarme centroafricano de Occidente⁴¹”.

Finalment, a l'hora de parlar sobre els beneficis que va embutxacar-se Mobutu Sese Seko, encara avui en dia no hi ha un balanç fiable. El dictador es va curar amb salut, la seva firma no figura en cap rebut, jugava amb subordinats o comptes falsos. El que sí està clar és que per les seves mans van passar una quantitat ingent de diners, “El dinero era siempre un método, un instrumento, la técnica disponible más eficaz para mantener, ampliar y conservar su poder⁴²”, el sistema clientelista que va configurar al llarg dels 32 anys de govern engolia grans quantitats de diners. Tot i que segurament es tracta d'una xifra de caràcter especulatiu, l'autor Albert Sánchez Piñol la situa al voltant dels 4.000 milions de dòlars, en quant als beneficis anuals els situa entre els 150 i 400 milions de dòlars⁴³.

- La fi de l'era Mobutu:

A l'octubre de l'any 1996 es va crear l'AFDL (Aliança de Forces Democràtiques per a l'Alliberació del Congo – Zaire) liderada per Laurent Kabila i formada principalment per guerrillers oposats al règim mobutista instal·lats, majoritàriament, a la província del Kivu Sud. Ràpidament Uganda, Ruanda i Burundi s'hi van unir i, al cap de poc temps Angola. A més a més, cal tenir en compte la participació indirecta d'altres països africans com Zàmbia, Zimbabwe, Eritrea i Tanzània (**Figura 8**).

⁴⁰ “En 1955 casi el cuarenta por ciento de la población activa trabajaba en el sector formal. En los años noventa esta cifra se había reducido a un cinco por ciento y las cifras oficiales de renta por cápita habían caído hasta alcanzar unos ridículos –y, obviamente, intolerables– 120 dólares anuales”. Ibídem, p. 132.

⁴¹ AGULLERA DE PRAT, Cesáreo R., *Problemas políticos y conflictos mundiales de los años noventa*, Barcelona, Asociación para las Naciones Unidas en España, 2000, p. 133.

⁴² WRONG, Michela, *Tras los pasos del Señor Kurtz: El congo al borde del colapso*, Barcelona, Intermón Oxfam, 2000, p. 257.

⁴³ SÁNCHEZ PIÑOL, Albert, *Payasos y monstruos. Bokassa, Idi Amin Dada, Mobutu Sese Seko ..., dictadores africanos que se creían dioses*, Madrid, Aguilar, 2006, p. 86.

L'esclat d'aquest conflicte l'hem de buscar a tres bandes: Fruit de les tensions entre el govern de Mobutu amb els banyamulenges (tutsis congolesos), sumant-hi la gran quantitat d'enemics dispersos en tot el país que Mobutu s'havia guanyat al llarg del seu mandat, més el fet de que el règim mobutista acollís als exiliats hutus (interahamwes) culpables del genocidi de Ruanda⁴⁴, va generar un caldo de cultiu perfecte per a que en qualsevol moment esclatés l'espurna inicial d'un conflicte⁴⁵.

⁴⁴ “L’arribada de centenars de milers de refugiats hutus va provocar una crisi que, unida a la pròpia del país, va representar l’estocada definitiva al pútrid govern zairès”. COTONAT I GARCIA, Pompeu, *Congo: Kabila – Lumumba – Mubutu; Guerra, Riquesa i Misèria*, Barcelona, La Plana, 2009, p. 373.

⁴⁵ “Algunos de sus compañeros creían estar luchando para derrocar al capitalismo, otros por la supervivencia de la comunidad tutsi de Zaire y el resto para terminar con Mobutu”. WRONG, Michela, *Tras los pasos del Señor Kurtz: El congo al borde del colapso*, Barcelona, Intermón Oxfam, 2000, p. 213.

4. La Primera Guerra Mundial Africana:

4.1. Segona Guerra del Congo (1998 – 2003):

La Segona Guerra del Congo és un esdeveniment molt important per entendre el desenvolupament de la situació de la República Democràtica del Congo fins a dia d'avui. Els seus causants, el seu desenvolupament i la seva resolució van desembocar en una realitat política, social i econòmica vigent casi inalterable fins a l'actualitat. Donada aquesta importància, s'hi dedicarà un apartat en particular, en el qual s'hi exposarà, de la millor manera possible, com va evolucionar, com va acabar i quins van ser els principals implicats en el conflicte i els seus interessos.

4.1.1. Països implicats:

Quan Laurent Kabila va agafar les rendes d'aquest vast país desolat per la corrupció i la guerra no ho va fer de la manera que els seus aliats, els quals el van ajudar en la lluita per derrocar la dictadura de Mobutu, esperaven. Com és de suposar, l'ajut incondicional que va rebre Laurent Kabila de les tropes banyamulengues (tutsis congolesos) i dels exèrcits de Ruanda i Uganda per tombar a Mobutu no seria gratuït. Amb paraules de Pompeu Cotonat, “els caps d'Estat dels països aliats es fregaven les mans comptant els dividendes que obtindrien de la seva tutela sobre l'immens país⁴⁶”.

Al poc temps de la pujada de Kabila pare al poder (aproximadament un any), els activistes tutsis situats a la part oriental de la nova República Democràtica del Congo van revoltar-se contra el seu nou líder al no haver rebut el control polític dels territoris dels dos Kivus com a recompensa per la seva ajuda. Uganda i Ruanda, ressentides, s'hi sumen, tot fent-se amb el control amb pocs dies de les províncies del Kivu Nord i Kivu Sud. Un cop esclatat el conflicte, gràcies a la seva habilitat diplomàtica, Laurent Kabila va aconseguir diversos països aliats dins del continent Africà, sense l'ajuda dels quals, segurament, el govern de Kabila hagués sucumbit a la invasió. Aquestes potències aliades van ser: Angola, Zimbabwe, Namíbia, el Txad, Sudan i Líbia, també milícies interiors com els Mai-Mai i algunes d'origen hutu.

⁴⁶ COTONAT i GARCIA, Pompeu, *Congo: Kabila – Lumumba – Mobutu; Guerra, Riquesa i Misèria*, Barcelona, La Plana, 2009, p. 419.

Com hem pogut observar, estem davant d'un conflicte peculiar, ja que les parts implicades són múltiples i moltes estant entrelaçades i oposades mútuament. Amb paraules de Pompeu Cotonat, aquest “drama centreafricà⁴⁷” ha estat titllat de la Primera Guerra Mundial Africana, ja que en aquest conflicte localitzat a la zona dels Grans Llacs s'hi ha notificat la participació de fins a nou exèrcits regulars representant als seus propis països.

4.1.2. Interessos i motius dels implicats en el conflicte:

En aquest apartat s'intentarà explicar els motius oficials i reals de la intervenció en la Segona Guerra del Congo de totes les forces estrangeres, ja siguin aliades com enemigues. Com podem observar amb total claredat, els motius / interessos de tots els participants en el conflicte, inclòs el propi govern de la República Democràtica del Congo, serà competir pel control del major número de mines possibles⁴⁸.

a) Ruanda, Uganda i Burundi:

Oficialment, les raons per les quals aquests tres països van decidir intervenir en aquest conflicte es van deure bàsicament per qüestions de seguretat interna, per consolidar, delimitar i assegurar les seves fronteres (front les possibles ràtzies de les milícies hutus instal·lades en territori congolès) i defensar als seus veïns, els tutsis banyamulengues (també instal·lats en el Congo).

Tot i això, Mbuyi Kabunda creu que, a part d'aquests motius “oficials”, els motius i/o interessos reals que tots tres països presentaven vers la República Democràtica del Congo estaven més lligats al control de l'or (**Figura 9**) i els metalls preciosos (**Figura 10**) tant sol·licitats per la indústria informàtica, emmagatzemats sota el sòl de la regió dels dos Kivus i, a més a més, expandir-se demogràficament i econòmicament a través dels territoris situats a l'altre costat de la frontera amb el Congo⁴⁹.

Per tant, podem arribar a la conclusió de que, si bé es cert que ni Ruanda, ni Uganda, ni Burundi van aconseguir enderrocar al govern de Laurent Kabila, es van fer amb el control d'àmplies zones ubicades a les províncies de l'est de la República Democràtica del Congo caracteritzades per tenir uns sols riquíssims en recursos miners.

⁴⁷ Ibídem, p. 429.

⁴⁸ “Varios factores políticos, económicos y estratégicos o de seguridad, generados por los actores internos y por los países de la zona, junto a los objetivos más o menos disimulados de las potencias extraafricanas, han conducido a esta nueva guerra”. KABUNDA BADI, Mbuyi, *El nuevo conflicto del Congo; Dimensión, internacionalización y claves*, Madrid, SIAL Ediciones, 1999, p. 25.

⁴⁹ Ibídem, p. 35

b) Zimbabwe i Angola:

Oficialment Zimbabwe va decidir intervenir en el conflicte a favor del govern de Kabila tot atenent a una sol·licitud d'ajuda d'un govern legítim veí front la invasió de tropes ugandeses i ruandeses. Apart d'aquesta versió oficial, Zimbabwe també va intervenir per dos raons més. Segons Mbuyi Kabunda, en primer lloc, Zimbabwe volia contrarestar i mitigar la influència de Sud-àfrica (rival comercial) en la zona dels Grans Llacs i, en segon lloc, Kabila li va prometre que a canvi de la seva intervenció obtindria importants beneficis econòmics i financers (concessió d'amplis contractes d'explotació de coure provinents de l'empresa Gecamines a la província de Katanga)⁵⁰.

En quan a la participació d'Angola, és cert que va decidir intervenir en la Segona Guerra del Congo per motius de seguretat interna (volia eradicar els últims redutes dels rebels UNITA presents a la República Democràtica del Congo), però també cal tenir present que, a part del desig de convertir-se en una potència regional del litoral de la costa oest d'Àfrica, Angola va rebre importants concessions petrolíferes del país.

c) Govern de la República Democràtica del Congo:

Cal remarcar que, en la major part de la bibliografia emprada en l'elaboració d'aquest apartat del treball, s'hi mostraven els crims i saquejos que practicaven lliurament els països estrangers (tant aliats com enemics) que es van veure implicats en la Segona Guerra del Congo. No hem d'oblidar el fet de que el propi govern de la República Democràtica del Congo també va participar en el saqueig en les zones que controlava. És cert de que, segurament, no es va tractar d'un saqueig o pillatge directe, sinó que estem davant d'un saqueig indirecte mitjançant la concessió de monopolis i impostos sobre les empreses o miners que treballaven a les mines⁵¹.

4.1.3. L'aparició del coltan, l'estrella de la funció:

Quan les tropes ruandeses i ugandeses van començar la invasió dels territoris de l'est de la República Democràtica del Congo, tal hi com ja s'ha comentat en paràgrafs anteriors, van endegar un procés de pillatge i de saqueig sobre els abundants recursos naturals i miners d'aquestes regions (or, diamants, cobalt, fusta, ...).

⁵⁰ *Ibíd*em, p. 36.

⁵¹ "Kabila atorgà concessions per a explotar les riques mines del país als col·legues militars i comercials, mentre l'economia es desintegrava i la població sense aliments, medicines i productes bàsics". COTONAT i GARCIA, Pompeu, *Congo: Kabila – Lumumba – Mobutu; Guerra, Riquesa i Misèria*, Barcelona, La Plana, 2009, p. 435.

El que no s'imaginaven és que aquestes zones s'hi concentrava el 80% de coltan⁵² de les reserves mundials.

Durant el desenvolupament de la guerra la comunitat internacional proporcionava una gran demanda d'aquest mineral, si partim de la base de que un quilogram de coltan en aquells moments estava valorat en uns 400 dòlars i al miner només se l'hi pagava a 10 dòlars el quilogram, és normal que es produís una autèntica “institucionalització del frau i del contraban⁵³”. Segons Thomas Kruiper, entre els anys 2000 i 2001 Ruanda va obtenir uns beneficis nets de 108 milions de dòlars provinents de l'exportació del coltan extret de les mines de la República Democràtica del Congo, dels quals, aproximadament, un 60 o 70% van ser reinvertits en la guerra⁵⁴.

4.1.4. El paper de la comunitat internacional:

Al llarg del transcurs de la Primera Guerra del Congo, els E.U.A van donar suport a l'exèrcit rebel comandat per Laurent Kabila, bàsicament pel fet de representar als seus dos aliats de la zona (Uganda i Ruanda). Però un cop Kabila va pujar al poder i va expulsar als seus antics aliats regionals i va donar prioritat a les multinacionals de Sud-àfrica i Zimbabwe en detriment de les occidentals, les potències occidentals, la “troika”, va decidir retirar-li l'anterior suport.

No és d'estranyar doncs, que, amb el inici de la Segona Guerra del Congo, les potències occidentals decidissin “no intervenir” en dit conflicte. “Las potencias occidentales hubieran fomentado discretamente este conflicto entre los países de la zona con la meta de doblegarles a sus multinacionales y seguir con la explotación de las riquezas del Congo⁵⁵”.

⁵² El coltan és un aliatge entre la columbita/niobi amb el tàntal, s'utilitza majoritàriament en circuits electrònics i rectificadors utilitzats en grans quantitats per la telefonia mòbil, videojocs, aparells electrònics, articles de laboratori, ... Ibidem, p. 449.

⁵³ Ibidem, p. 451.

⁵⁴ KRUIPER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones Internacionales; En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014, p. 155

⁵⁵ KABUNDA BADI, Mbuyi, *El nuevo conflicto del Congo; Dimensión, internacionalización y claves*, Madrid, SIAL Ediciones, 1999, p. 49.

4.1.5. Dimensions de l'espoliació:

A grans trets podem arribar a la conclusió de que, al llarg d'aquests quatre anys que va durar “oficialment” la Segona Guerra del Congo el país va quedar molt afectat i malmès. Per tant, a l'any 2003 ens trobem davant d'un Congo amb una economia desintegrada, immers en la fam i la misèria, plegat de conflictes ètnics i on la corrupció és pa de cada dia.

A mesura que la guerra va anar avançant, cada vegada es va fer més evident de que la República Democràtica del Congo estava dividida en dos grans blocs, la zona central i l'oest del país va quedar sota el control del propi govern del Congo i dels països aliats; mentre que la zona nord i est del país va quedar en mans dels rebels i de les tropes dels exèrcits invasors d'Uganda i Ruanda (**Figura 11**)⁵⁶. Aquests dos països es dedicaran, al llarg del conflicte, a explotar i exportar qualsevol tipus de matèria prima que els hi proporcioni beneficis. Per d'aquesta manera enriquir-se personalment i suplir les despeses econòmiques ocasionades pel conflicte. Segons Pompeu Cotonat, en aquells anys l'est del Congo es va convertir en “El Dorado africà”⁵⁷.

Per fer-nos una idea de les dimensions d'aquest espoli sense escrúpols, Pompeu Cotonat, en el seu llibre *Congo: Kabila – Lumumba – Mobutu; Guerra, Riquesa i Misèria*, ha calculat que, entre el 1998 i 2003, Uganda i Ruanda s'han fet amb el control de⁵⁸:

- 1,9 milions de quilos de coltan, per valor de 793 milions de dòlars.
- 12 milions de quirats de diamants, per valor de 427 milions de dòlars.
- 30.000 quilos d'or, per valor de 265 milions de dòlars.
- 6 milions de quilos de cassiterita, per valor de 24 milions de dòlars.
- Niobi / Columbita per valor d'1,5 milions de dòlars.
- Fusta noble per valor d'uns 165 milions de dòlars.
- Productes agrícoles i industrials per valor de 51 milions de dòlars.

⁵⁶ La intenció d'aquest mapa és la d'ajudar al lector a tenir una visió clara de les zones controlades pels dos bàndols. Com que la intenció d'aquest treball és el impacte de la guerra sobre el sector miner del Congo, no ens endinsarem a analitzar quines milícies o grups armats ocupaven les zones rebels, ja que, a grans trets, tots lluiten per un mateix objectiu.

⁵⁷ COTONAT i GARCIA, Pompeu, *Congo: Kabila – Lumumba – Mobutu; Guerra, Riquesa i Misèria*, Barcelona, La Plana, 2009, p. 430

⁵⁸ *Ibidem*, p. 453.

4.2 La situació del país al finalitzar la Segona Guerra del Congo:

“La situación que se vivió en el este del Congo entre 2002 y 2010 no es fácil de resumir⁵⁹”. Amb aquesta frase pretenc deixar ben clar que l’evolució del conflicte en la regió de l’est de la República Democràtica del Congo és molt complicada, ja que els agents (interns i externs) implicats, els interessos, les incentivacions, els escenaris, ... són múltiples i, en certes ocasions, difícils de precisar i de distingir.

Gràcies als acords de Pretòria, Luanda i Kampala es va aconseguir que els països implicats en el conflicte (Zimbabwe, Uganda i Ruanda sobretot) anessin retirant les tropes armades presents en el país, però ja en el informe que el grup d'experts enviats pel Consell de Seguretat de les Nacions Unides va presentar al president del propi consell al 16 d'octubre de 2002, s'hi feia constar el fet de que la retirada de les tropes armades no suposaria una reducció notable del control econòmic que havien aconseguit els seus respectius països sobre les zones mineres que controlaven⁶⁰.

Hom pot pensar que amb l’aprovació d’aquest acord els conflictes vigents al Congo van cessar, però la realitat va ser ben diferent, a partir del 2002 podem afirmar que a la República Democràtica del Congo es va iniciar un període de “Pau violenta”, en gran part a les regions de l’est del país, immerses en una economia de guerra liderada pels diferents grups rebels, senyors de la guerra i milícies d’autodefensa. Doncs bé, aquesta pau violenta bé donada per el canvi de tàctiques que van adoptar les rets de poder instal·lades en la República Democràtica del Congo a partir dels anys 2002 i 2003 per tal de mantenir el seu accés als recursos naturals i minerals.

⁵⁹ KRUIPER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones internacionales: En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014, p. 157

⁶⁰ “Los Gobiernos de Rwanda y Zimbabwe, así como algunos individuos poderosos de Uganda, han adoptado otras estrategias para mantener los mecanismos de generación de ingresos”. *Informe final del Grupo de Expertos encargado de examinar la explotación ilegal de los recursos naturales y otras riquezas de la República Democrática del Congo* (S/2002/1146), Consejo de Seguridad, Naciones Unidas, 2002, p. 5. [en línia] [Consultat 05/05/2015 a les 22:13]. A: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2002/1146>.

4.2.1 Grups de poder implicats en les activitats d'explotació:

Centrant-nos ja en aquest apartat, s'abordarà la temàtica referent a la situació de les principals zones mineres a l'acabar la Segona Guerra del Congo, tot dividint la informació entre les zones controlades pel propi govern de la República Democràtica del Congo, i les zones sota el control d'Uganda i de Ruanda. A més a més s'hi tractarà el tema dels principals implicats en el saqueig dels recursos naturals i minerals i, sobretot, els beneficis que n'han extret al llarg d'aquesta dècada.

a) Zona controlada pel Govern:

En aquest punt hem de partir de la base que hi ha tres grups a tenir en compte: El propi govern de la República Democràtica del Congo, les forces armades i govern de Zimbabwe i les empreses privades instal·lades en el territori. “La red de poder [...] pretende mantener su control sobre los principales recursos minerales -diamantes, cobalto, cobre, germanio- de la zona controlada por el Gobierno⁶¹”. Es de suposar doncs, que aquests tres grups s'estan beneficiant de la inestabilitat a la que esta immersa el país per accedir amb total impunitat a les reserves minerals.

En el cas de Zimbabwe, els oficials de més rang de l'exèrcit han aprofitat la feblesa del govern del Congo per enriquir-se desmesuradament i sense escrúpols mitjançant l'explotació i comerç dels recursos minerals del país. Sota el pretèrit de compensacions de guerra pels seus ajuts militars també estan entrant empreses zimbabweses per instal·lar-se en el territori, tot assegurant un flux constant de riqueses un cop les tropes s'hagin retirat per complet.

Pel que fa al propi govern, tant l'exèrcit com els propis polítics de la República Democràtica del Congo s'han dedicat exhaustivament a assegurar-se el control sobre els recursos naturals, el grup d'experts enviats pel Consell de Seguretat de les Nacions Unides ja va identificar, a finals de l'any 2002 que molts polítics locals es dedicaven a la malversació de fons, frau fiscal, extorsió, desviament de fons públics i al pagament de comissions aprofitant-se de la incapacitat del propi govern de controlar el país⁶².

Continuant amb l'informe presentat pel grup d'experts, son varies les tècniques utilitzades per aquests tres grups de poder per assegurar-se l'accés a les matèries primeres:

⁶¹ Ibídem, p.7

⁶² Ibídem, p. 6.

- ➔ Acaparar els actius de les empreses mineres estatals, passant a ser controlades i gestionades per empreses privades⁶³.
- ➔ Accedir al control de la seguretat de les empreses per tal d'encobrir robatoris en la producció d'aquestes⁶⁴.
- ➔ Utilitzar les empreses mixtes i privades que controlen per encobrir els diners obtinguts del contraban (recursos miners, tràfic d'armes, blanquejament de diners ...).

b) Zona controlada per Ruanda:

L'EPR (Exèrcit Patriòtic Ruandès) s'ha assegurat la permanència indirecta sobre el territori que controlaven. Segons el grup d'experts enviats pel Consell de Seguretat de les Nacions Unides, “La explotación económica en sus diversas formas continuará, con el apoyo de unas fuerzas armadas menos visibles y de estrategias alternativas para llevar a cabo las actividades de explotación”⁶⁵, és a dir, durant la seva presència sobre els territoris més orientals de la República Democràtica del Congo van elaborar i consolidar un tipus de mecanismes de control que els hi assegurés el manteniment de les seves influències un cop l'exèrcit fos retirat⁶⁶.

- Fonts d'ingressos documentades:

En primer lloc, trobem que l'EPR va dedicar molts esforços per fer-se amb el control de les mines de coltan situades a la regió oriental de la República Democràtica del Congo. No és d'estranyar, doncs, que al finalitzar la guerra els equips especialitzats en l'explotació mineral de l'EPR gestionessin al voltant del 60 i 70% del coltan extret (segurament fent ús del treball forçat). Això es va aconseguir, en part, per la progressiva substitució d'empresaris locals que treballaven a les empreses per empresaris ruandesos⁶⁷.

⁶³ Per exemple, el grup George Forrest, el qual està associat amb el grup OM, ha aconseguit fer-se amb el control del 80% d'una reserva de coure, cobalt i germani valorada per més de 2.000 milions de dòlars a costa de l'empresa pública Gecamines, la qual només obté el 20% dels beneficis. Ibídem, p. 11.

⁶⁴ Per exemple, a l'empresa pública MIBA, situada a la província de Kasai, s'ha documentat que un 25% de la producció total de pedres precioses es roba anualment, tot estimant-se una pèrdua d'uns 25 milions anuals. Ibídem, p. 12.

⁶⁵ Ibídem, p.15

⁶⁶ “Los batallones del EPR especializados en actividades de explotación minera permanecen en la zona, si bien ya no visten los uniformes del EPR”. Ibídem, p.5

⁶⁷ Ibídem, p. 16.

La segona font d'ingressos la trobem amb el control de l'explotació i del mercat de diamants extrets de la regió de Kisangani. Al ser extrets i transportats pel propi EPR o per subordinats seus, no cal pagar impostos, la qual cosa comporta que els guanys encara siguin més elevats.

c) Zona controlada per Uganda:

A grans trets podem delimitar els interessos d'Uganda sobre els territoris de la República Democràtica del Congo sobre tres grans eixos vertebradors: Controlar els principals recursos naturals i minerals de les zones controlades per les FDPU (Forces de Defensa del Poble d'Uganda), aprofitar al màxim el comerç entre la frontera dels dos països i, finalment, controlar els ingressos fiscals produïts al Congo. Per a fer-ho possible, al llarg del conflicte han anat controlant les zones més importants en quant a recursos naturals (coltan, diamants, fusta i or), per després comercialitzar-los en els centres urbans i financers més importants de les zones que controlen a l'est del país, a més a més també controlen i regulen les importacions dels productes de consum⁶⁸.

- Fonts d'ingressos documentades:

Un cop es va donar per acabat el conflicte i, per tant, les tropes de les FDPU van iniciar la seva retirada del territori que controlaven, van començar a controlar de manera indirecta a petites milícies o grups armats que operaven sobre la part oriental de la República Democràtica del Congo. D'aquesta manera es van assegurar els ingressos provinents de l'explotació del coltan a la província de l'Alt Congo / Oriental.

En quant als diamants, les FDPU coordinaven completament totes les escales del seu comerç⁶⁹, és a dir, des de la seva extracció, passant per la exportació, protecció i distribució fins als punts de venda controlats.

A més a més, es té constància de que els grups armats vinculats directament o indirectament amb Uganda o les seves forces armades dominen àmplies cadenes de tala i sostracció il·legal de fusta i de la confiscació i venda il·legal de caps de bestiar⁷⁰.

⁶⁸ Ibídem, p. 21

⁶⁹ Ibídem, p. 23.

⁷⁰ Ibídem, p. 24.

4.2.2 Principals beneficiaris del manteniment del saqueig:

Com serà fàcil d'esbrinar, els principals beneficiats d'aquest conflicte han estat, sense cap mena de dubte, Uganda i Ruanda. Sota el pretèrit de protegir a la minoria tutsi present al Congo, els dos països han aconseguit preservar la seva presència a les zones més orientals de la República Democràtica del Congo mitjançant el control indirecte de les diferents milícies que hi operen per tal de continuar amb el saqueig dels recursos naturals i minerals. No cal oblidar, tampoc, que tant els països aliats de Kabila (Zimbabwe i Angola) com els propis "actors nacionals"⁷¹ han obtingut uns guanys considerables al llarg del conflicte, tot aprofitant la inestabilitat per autodesignar-se importants concessions mineres sobre els territoris que controlaven.

Com ja es veurà en el següent punt del treball, l'economia de guerra ha comportat que àmplies capes de la població abandonessin els seus treballs per convertir-se en petits artesans miners que es dediquen a l'extracció dels minerals per sobreviure (sobretot amb el coure de Katanga i l'or dels dos Kivus)⁷².

Per fer-nos una idea de l'abast internacional que va suposar l'espoli indiscriminat dels recursos naturals i minerals de la República Democràtica del Congo, en el present apartat, tot basant-nos en la informació brindada per l'informe que va presentar el grup d'experts del Consell de Seguretat de les Nacions Unides a l'any 2002⁷³, mostrarem tots els països implicats directament o indirectament en el conflicte i, finalment, els principals beneficiaris.

⁷¹ Aquests actors nacionals fan referència a determinades capes de la població local, funcionaris, empreses estrangeres instal·lades en el territori, senyors de la guerra, polítics locals, xarxes criminals, ... KABUNDA, Mbuyi, "La República Democràtica del Congo postcolonial: de l'escàndol geològic a l'escàndol de les guerres de repetició". KABUNDA, Mbuyi; JIMÉNEZ LUQUE, Toni; *República Democràtica del Congo; Drets Humans, conflictes i construcció/destrucció de l'Estat*, Barcelona, Fundació Solidaritat UB i Inrevés, 2009, pp. 48, 49.

⁷² *Ibidem*, p.48.

⁷³ *Informe final del Grupo de Expertos encargado de examinar la explotación ilegal de los recursos naturales y otras riquezas de la República Democrática del Congo* (S/2002/1146), Consejo de Seguridad, Naciones Unidas, 2002, pp. 28, 29. [en línia] [Consultat 05/05/2015 a les 22:49]. A: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2002/1146>.

- Països de trànsit:

El grup d'experts ha identificat, com a mínim, dotze països (onze dels quals són africans) als territoris dels quals hi transiten els recursos naturals i minerals extrets il·legalment del Congo. Entre ells destaquen, pel fet d'estar involucrats en el conflicte Uganda, Ruanda, Burundi i Zimbabwe. Els altres països africans serien: Kènia, Moçambic, República Centreafricana, República del Congo, Tanzània, Sud-àfrica i Zàmbia.

Cal destacar el fet de que els E.A.U (Emirats Àrabs Units) estan molt directament implicats en el comerç il·legal de diamants i de coltan provinent de la República Democràtica del Congo, esdevenint un dels principals proveïdors d'aquests dos minerals a les potències occidentals.

- Usuaris finals⁷⁴:

Tot i que segurament els usuaris finals són bastants més, els principals beneficiats d'aquest comerç il·legal dels recursos naturals i minerals del Congo serien: Alemanya, Bèlgica, Xina, els E.A.U, E.U.A, Rússia, França, Índia, Israel, Japó, Kazakhstan, el Líban, Malàisia, Països Baixos, Regne Unit, Suïssa i Tailàndia.

Segons Josep F. Mària i Emmanuelle Devuyt no només s'han de senyalar països, sinó que principalment hem de senyalar als bancs, companyies aèries i empreses mineres d'aquests països⁷⁵.

⁷⁴ El Grup d'Experts posa especial èmfasi en el fet de que no condemna als països identificats com a usuaris finals, sinó que els incita a trobar mecanismes d'obtenció d'aquests minerals que no comportessin la pèrdua de vides humanes ni que beneficiessin als grups armats.

⁷⁵ MÀRIA, Josep F.; DEVUYST, Emmanuelle, *Les mines del rei Leopold*, Barcelona, Cristianisme i justícia, 2013, p. 10.

5. La República Democràtica del Congo en l'actualitat:

5.1 Context

En aquest apartat es tractarà un dels temes més importants del present treball, mitjançant l'estudi dels diferents models politicoindustrials i politicoeconòmics presents en l'actual Congo, més l'anàlisi de la situació de les principals províncies mineres, s'intentarà explicar i argumentar, de la millor manera possible, la situació de la República Democràtica del Congo a inicis del segle XXI. Mitjançant un correcte anàlisi, es podrà identificar les causes que han propiciat la continuïtat de les hostilitats a l'est de la República Democràtica del Congo i justificar l'evolució diferent a que han estat subjectes les diferents províncies i els principals agents i països implicats en el saqueig del que Josep F. Mària i Emmanuelle Devuyt anomenen "Les mines del rei Leopold"⁷⁶.

5.1.1 Principals causes que han propiciat la continuïtat de les hostilitats a l'est de la República Democràtica del Congo:

En primer lloc crec que s'haurien de buscar les principals causes de la República Democràtica del Congo que van provocar la continuïtat d'aquests petits conflictes generalitzats a les regions de l'est. A grans trets podem establir cinc grans causes: Un procés de transició fràgil, els interessos de la comunitat internacional, la intervenció dels seus veïns de l'est (Uganda, Ruanda i Burundi), un estat dèbil amb una mala governança i la preservació intencionada de la inestabilitat sobre el territori.

La primera causa que s'ha indicat és la referent al procés de transició que va endegar el Congo a partir de l'any 2002 amb l'Acord de Pretòria. No es tracta d'una tasca gaire difícil adonar-se que estem davant d'una **transició molt delicada**. A primera vista podem arribar a la conclusió de que aquesta fragilitat és deguda principalment a l'actitud dels polítics que han «guiat» la transició del país i per un procés de pau i de desmilitarització lent i ardu, però, un cop t'endinses en el problema, trobem altres causes que clarament dificulten aquest procés. Segons Josep Mª Mària, la República

⁷⁶ Tal hi com ho indica el títol d'aquest apartat, bona part de la informació aquí mostrada, al tractar-se d'un treball bibliogràfic, es podrà consultar al quadern que van presentar l'any 2013 Josep F. Mària i Emmanuelle Devuyt titulat "Les Mines del rei Leopold", ja que la considero una excel·lent obra per entendre la situació actual de la República Democràtica del Congo. MÀRIA, Josep F.; DEVUYST, Emmanuelle, *Les mines del rei Leopold*, Barcelona, Cristianisme i justícia, 2013.

Democràtica del Congo no només està immersa en una transició sinó que està immersa en vàries⁷⁷:

- D'una dictadura a una democràcia.
- D'un país en guerra a un país de pau.
- D'un país envaït pels seus veïns a ser independent i sobirà.
- D'un país al que li son robats i espoliats els recursos naturals per agents externs a controlar-los directament per ell.
- D'un país amb una maquinària estatal insuficient que no es capaç de controlar la totalitat del seu territori ni a la totalitat de la població que hi resideix a un país modern.
- D'un país fragmentat per centenars d'ètnies i tribus diferents a un país amb una consciència de ciutadania congoleesa unitària.
- D'un país assetjat per la pobresa extrema a un país capaç de garantir una vida digna a la seva població.

A més a més, destaca l'autor, en un moment en el qual la conjuntura internacional està fent passos de gegant cap a la globalització, la qual es caracteritza per reduir significativament la sobirania dels estats.

La segona causa que ha incentivat la persistència de les hostilitats és **la passivitat de la comunitat internacional**. Hom podria pensar en la mala consciència de la comunitat internacional envers a la magnitud del conflicte però la realitat es ben diferent. Ja des dels primers anys de l'era colonial moltes empreses de capital europeu i nord-americà es van instal·lar als territoris del Congo amb un objectiu clar: explotar els recursos naturals en busca de beneficis com més elevats millor. Si partim de la base de que en l'actualitat la política està en gran part supeditada a la influència empresarial, no és d'estranyar que la intervenció de la comunitat internacional no interessi a més d'un govern, ja que d'aquesta manera perjudicaria seriosament els interessos dipositats per les empreses de capital estranger instal·lades al Congo. A més a més no hem d'oblidar el fet de que tant Ruanda com Uganda estat sota la cobertura diplomàtica dels E.U.A, ja que tan Paul Kagame com Joveri Museveni es van formar al país i també van ser ajudats militarment

⁷⁷ MÀRIA i SERRANO, Josep M^a, *De la guerra a la democràcia: la RD del Congo*, Barcelona, ESADE, 2005, p. 20.

pel propi a accedir al govern de Ruanda i Uganda (respectivament). Fins hi tot alguns autors asseguren que en les èpoques en que els E.U.A han dominat més el Consell de Seguretat de la ONU i la MONUC, les sancions vers dits països han disminuït i els seus crims han estat menys reprimits i sancionats.

Tot i que aquest punt serà llargament ampliat en punts posteriors cal remarcar-lo per la importància que té envers la no cessió de la violència i dels conflictes a la República Democràtica del Congo. La tercera causa que ha propiciat la conservació de les hostilitats a l'est de la República Democràtica del Congo és la **intervenció tant d'Uganda, Ruanda i Burundi en el conflicte**. Segons Josep Mª Mària, la ingerència dels veïns de l'est sobre el Congo pretén consolidar els seus interessos i la seva presència a l'est del país per tal de descomprimir els seus conflictes interns i, sobretot, per continuar el saqueig dels recursos naturals de la zona⁷⁸.

En quart lloc ens trobem davant d'un país immens, és a dir, la distància entre la capital i les regions de l'est (**Figura 12**) comporta indirectament que el govern no pugui controlar en la seva totalitat les províncies riques com Katanga i els dos Kivu. Si a més a més, hi sumem que estem davant d'un **estat dèbil amb una mala governança**⁷⁹, ens trobem que aquestes regions tant distants de la capital mal governades es converteixen en un blanc perfecte per al sorgiment de senyors de la guerra locals i de moviments rebels. A més a més hi hem de sumar que la major part dels recursos naturals i minerals localitzats a les regions orientals de la República Democràtica del Congo són catalogats com a difusos, és a dir, no estan localitzats en un sol punt sinó que estan projectats en vastes àrees, tot dificultant encara més el seu control.

Finalment, i no per això menys important, la cinquena causa que ha incentivat la preservació del conflicte a l'est del Congo seria la **preservació intencionada de la inestabilitat sobre el territori**. Quan un negoci és rentable a gran escala i no està gaire vigilat per les autoritats pertinents és fàcil que atregui a tota una xarxa mafiosa i que s'hi instal·li a totes les esferes. Durant la Segona Guerra Africana tot un seguit de grans empreses, grups guerrillers i de comerciants d'armes i minerals es van instal·lar a les regions de l'est del Congo (Sobretot a la regió d'Ituri i als dos Kivus) per tal d'aprofitar la inestabilitat generada pel propi conflicte per aconseguir explotar sense cap mirament

⁷⁸ MÀRIA i SERRANO, Josep M^a, *De la guerra a la democràcia: la RD del Congo*, Barcelona, ESADE, 2005, p. 21.

⁷⁹ KRUIPER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones internacionales: En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014, p. 40.

els recursos naturals, per tant, no és d'estranyar que un cop acabada la guerra aquesta xarxa il·legal intenti incentivar i perpetuar el conflicte tot assegurant-se l'accés als recursos naturals i minerals de la zona.

5.1.2. Context politicoeconòmic:

Fins en aquest punt, les múltiples vegades que s'ha fet referència a l'explotació dels recursos naturals de la República Democràtica del Congo no s'hi especificava les possibles causes que havien conduït o influenciat en la creació o evolució d'aquesta explotació. Tal hi com ja s'ha mostrat en la introducció d'aquest punt, per poder entendre a la perfecció les diferents evolucions que van sofrir les províncies situades a l'est del Congo hem de tenir present la presència de dos models politicoeconòmics⁸⁰:

a) Zones amb una indústria minera notable:

En quant al primer model politicoeconòmic el trobem estès, a grans trets, a les províncies de Katanga, Kasai oriental i Kasai occidental. Si fem memòria, aquestes tres províncies ja han estat esmentades en l'apartat del treball referent a l'època colonial (1885 – 1960) per ser les primeres en crear i consolidar una indústria minera notable⁸¹. Tanmateix, amb la pujada del dictador Mobutu Sese Seko al poder del país, caracteritzat per la “mala gestió” de l'economia del Zaire i pels elevats graus de corrupció del país, van provocar la seva ruïna.

El que realment ens interessa però, és que aquestes tres regions riques en minerals tenen en comú el fet de que són zones amb un baix nivell de conflictivitat. El fet de que ja tinguessin una xarxa d'infraestructures creada ja en època colonial va comportar d'una manera indirecta l'enriquiment d'aquestes i, a més a més, una major presència del govern central (Pels beneficis que n'obtenia).

Això és important per entendre els baixos nivells de conflictivitat en la zona, ja que amb la presència del govern central comporta, indirectament, una presència elevada i consolidada d'empreses (locals i estrangeres) que eviten la presència de conflictes, milícies i de guerrillers.

⁸⁰ MÀRIA, Josep F.; DEVUYST, Emmanuelle, *Les mines del rei Leopold*, Barcelona, Cristianisme i justícia, 2013, pp. 9 – 11.

⁸¹ Província de Katanga: Importància de la mineria del coure i de l'empresa Unió Minera de l'Alt Katanga (UMHK). Províncies de Kasai: Importància dels diamants i de l'empresa MIBA.

b) Zones amb una indústria minera baixa:

El segon model politicoeconòmic el trobem arrelat, a grans trets, a les províncies de Kivu nord, Kivu sud, Maniema i província Alt Congo / Orientale. Aquestes regions es caracteritzen per tenir un passat ben diferent al de les anteriors, tradicionalment no eren zones mineres (ara en l'actualitat si), sinó que eren marcadament agricultores i ramaderes, això a comportat que es tractin de zones menys riques i poblades. Trobo interessant remarcar el fet de que la consolidació de l'activitat minera en aquestes regions, dedicada en l'extracció de coltan, estany i or, no va començar a originar-se fins a l'última dècada del segle XX.

El que es pretén explicar és que, amb aquest passat més ruralitzat, l'estat no hi va penetrar de la mateixa manera ni amb la mateixa intensitat que en les províncies del primer model, tot comportant que, en l'actualitat, siguin considerades províncies amb un alt nivell de conflictivitat. A més a més, al fer frontera amb els veïns de l'est del Congo (Uganda, Ruanda i Burundi) s'ha propiciat un caldo de cultiu de conflictes.

Finalment, a diferència de les províncies del primer model, la no presència del govern central i la poca presència de grans empreses han propiciat l'aparició de senyors de la guerra locals, xarxes mafioses il·legals, milícies i guerrilles paramilitars controlades indirectament per Uganda i Ruanda i Burundi (en molt menor grau) per extreure'n el màxim de beneficis.

5.1.3. Context socioeconòmic:

Si en l'apartat anterior hem destacat la presència de dos models politicoeconòmics, en aquest destacarem la importància de distingir també la presència de dos models socioeconòmics diferents. Ja que el predomini d'un o l'altre en una província ha influenciat notablement en l'evolució del conflicte o de les inestabilitats.

D'una forma breu però aclaradora, Josep F. Mària i Emmanuelle Devuyt han destacat la importància d'un conflicte de caire socioeconòmic que a molts historiadors i analistes no sembla aparentment important⁸². Com bé indica el títol, es tracta de dos agents socioeconòmics que acostumen a operar en les mateixes zones i que, fruit dels interessos dispars entre ells acostumen a sorgir disputes i conflictes.

⁸² MÀRIA, Josep F.; DEVUYST, Emmanuelle, *Les mines del rei Leopold*, Barcelona, Cristianisme i justícia, 2013, pp. 9 – 11

a) Els artesans miners:

Amb la inicial nacionalització i la posterior ruïna de la major part d'empreses estatals dedicades a l'extracció dels recursos naturals i minerals presents a la República Democràtica del Congo, llavors anomenada Zaire, a causa de la corrupció generalitzada del dictador Mobutu Sese Seko va propiciar el sorgiment d'aquests artesans miners. Aquest grup socioeconòmic es va anar consolidant amb el pas del temps i fins i tot va augmentar en les diverses èpoques de conflicte, ja que amb la guerra moltes empreses tanquen i deixen sense ingressos a una quantitat ingent de població, la qual es dedica a explotar manualment les mines per poder alimentar a les seves famílies.

b) Empreses mineres:

Si per la part dels artesans miners van augmentar amb la dictadura de Mobutu Sese Seko, les empreses dedicades a l'extracció dels recursos naturals i minerals van desaparèixer casi en la seva totalitat. El seu ressorgiment es va produir a partir de la última dècada del segle XX, el problema es que, instal·lant-se sota el règim dictatorial de Mobutu o al llarg de les dos guerres del Congo (1996 – 2002), moltes ho van fer de forma il·legal tot abusant i explotant sense escrúpols als seus treballadors (estaven fora de l'abast de l'estat). Això va perdurar fins a l'aprovació, a l'any 2002, del Codi Miner, el qual va regular tots els contractes amb les empreses instal·lades en el territori.

La presència d'aquests dos agents socioeconòmics sobre el territori ha comportat un conflicte d'interessos entre els artesans miners i les empreses mineres.

5.2. La situació de la República Democràtica del Congo entre els anys 2003 – 2010:

Si volem entendre la situació en que va estar immers el Congo entre els anys 2003 i 2010 hem de partir d'una idea ben clara: “Las minas del este de la República Democrática del Congo [...] sólo pueden seguir siendo pilladas en una situación de inestabilidad política⁸³”. En efecte, tots els agents implicats en l'explotació i comerç il·legal dels recursos naturals del Congo inciten els conflictes i enfrontaments entre els diversos grups armats que operen a les regions de l'est del país per tal d'allargar la inestabilitat i, per tant, allargar la impunitat.

⁸³ MÀRIA i SERRANO, Josep M^a, *De la guerra a la democràcia: la RD del Congo*, Barcelona, ESADE, 2005, pp. 22 i 23.

Si fins ara hem parlat d'un conflicte en el qual estaven immerses les diferents forces armades dels països implicats, ara els actors dels conflictes han de ser catalogats com a grups militars independents que lluiten entre ells per ocupar les zones més riques de les províncies de l'est del Congo. Clar està que aquests grups militars estan indirectament lligats als països que van intervenir en la Segona Guerra del Congo. Segons un informe que van publicar al març de l'any 2008 Steven Spittaels i Filip Hilgert titulat "*Mapping Conflict Motives: Eastern DRC*"⁸⁴, els actors del conflicte van ser: La CNDP⁸⁵ (Congrés Nacional per la Defensa del Poble) liderat per Laurent Nkunda; les FDLR⁸⁶ (Forces Democràtiques per la Lliberació de Ruanda, les antigues FAR), les FARDC⁸⁷ (tropes governamentals) i les milícies locals de defensa Mayi-Mayi⁸⁸.

En quant a les províncies que s'analitzaran en aquest apartat seran, en primer lloc, Kivu nord i Kivu sud, en segon lloc Katanga i, en tercer i últim lloc, l'Alt Congo / Orientale.

5.2.1. Kivu nord:

Quan ens referim a la situació del Kivu nord al llarg d'aquest període, estem parlant de la província on el lligam entre la presència de grups militars i el saqueig dels recursos naturals i minerals és més gran. Segons un informe publicat per Steven Spittaels i Filip Hilgert l'any 2008⁸⁹, en aquesta província operen els quatre grups armats esmentats en l'apartat anterior i, per tant, on els conflictes hi són més presents (**Figura 13**).

Seguint en la línia d'aquest informe (**Figura 14**), es té constància de que a l'any 2008, a la meitat nord de la província les tropes de les FARDC i les FDLR tenien el monopoli del tràfic (producció, transport i venda) del cànnabis, produïnt a cada collita al voltant d'unes deu tones d'aquest producte, la major part del qual, gràcies a les influències dels

⁸⁴ SPITTAELS, Steven; HILGERT, Filip; *Mapping Conflict Motives: Eastern DRC*, IPIS, 2008. [en línia] [Consultat 24/05/2015 a les 16:38]. A: www.ipisresearch.be.

⁸⁵ Situades prop de la frontera amb Ruanda, les CNDP sobreviuen gràcies a la imposició de taxes il·legals als miners que treballaven a les mines que controlaven. KRUIPER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones internacionales: En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014, p. 160.

⁸⁶ Antics combatents de les FAR, en aquest període les trobem situades en gran mesura als territoris del Kivu nord i Kivu sud, mantenen una actitud de col·laboració amb les FARDC i les milícies Mayi-Mayi per fer front a les CNDP. A les regions que controlen es dediquen, per sobreviure, a l'extracció i transports de recursos naturals. Ibídem, p. 159.

⁸⁷ Presents en totes les províncies, es situen normalment als voltants dels centres de poder més importants de la regió per controlar els impostos i al saqueig i transport dels productes naturals i minerals. Ibídem, p. 159.

⁸⁸ Presents a la major part de les regions del Kivu nord, Kivu sud i Katanga, dediquen la major part dels seus esforços per lluitar contra el CNDP. En alguns casos s'ha documentat l'ús de la violència i el saqueig dels recursos naturals i minerals de les regions que controlen. Ibídem, p. 160.

⁸⁹ SPITTAELS, Steven; HILGERT, Filip, *Mapping Conflict Motives: Eastern DRC*, IPIS, 2008. [en línia] [Consultat 10/06/2015 a les 19:09]. A: www.ipisresearch.be.

alts càrrecs de les FARDC a la regió, eren transportats il·legalment cap a Ruanda i Uganda. A més a més, utilitzant la influència dels seus càrrecs, els alts oficials de les FARDC també es dedicaven al transport il·legal de fusta provinent de la regió de Beni amb la col·laboració de grans empresaris ugandesos. Es calcula que durant l'existència d'aquest negoci, van ser talats un total 2.865 metres cúbics de fusta⁹⁰.

En quant a la meitat sud de la província, casi la totalitat dels conflictes documentats per l'anterior informe estaven relacionats amb la pugna per les mines més importants de cassiterita, coltan i wolframita (en un menor nivell)⁹¹. També cal destacar que en aquesta regió és on operen el gruix principal de les forces del CNDP al Kivu nord⁹², de les FDLR, de les FARDC i de les Mayi-Mayi, tot esdevenint la regió on, al 2008, s'hi concentraven la major part de combats (FARDC, FDLR i Mayi-Mayi vs. CNDP).

També cal tenir en compte que les FDLR, tot i que no incideixen notablement en la política de la província, sí controlen bona part de les principals mines de cassiterita i de coltan. Tot i això, les FARDC controlen la major part de la cassiterita extreta de la regió⁹³.

5.2.2. Kivu sud:

En aquesta província, entre els anys 2003 i 2010, els grups armats més importants van ser les pròpies tropes governamentals (FARDC) i les FDLR (**Figura 15**). Cal esmentar el fet de que no s'hi van documentar gaires enfrontaments armats, ja que cada grup controla unes determinades zones i no interfereixen entre ells. A és a més, la seva presència es localitza únicament a la meitat nord de la província.

En quant a la vinculació d'aquest grups armats amb els recursos naturals i minerals presents en aquesta part nord del Kivu sud (**Figura 16**), trobem que les FDLR, la seva supervivència rau en la pràctica de la recaptació d'impostos en la major part de les carreteres secundàries de la regió⁹⁴. Com ja s'ha esmentat, també extreuen els recursos naturals i minerals existents a les zones que controlen. En canvi, les FARDC estan

⁹⁰ Ibídem, pp. 21,23.

⁹¹ MÀRIA, Josep F.; DEVUYST, Emmanuelle, *Les mines del rei Leopold*, Barcelona, Cristianisme i justícia, 2013, p. 11.

⁹² Es sustenten gràcies a les taxacions il·legals imposades als artesans miners de la zona i de la cria de bestiar. SPITTAELS, Steven; HILGERT, Filip, *Mapping Conflict Motives: Eastern DRC*, IPIS, 2008, p. 26. [en línia] [Consultat 10/06/2015 a les 18:38]. A: www.ipisresearch.be.

⁹³ Ibídem, p. 29.

⁹⁴ "They profit from their positions to demand taxes to everybody who passes". Ibídem, p. 31.

ubicades en gran part a la regió de Shabunda, una zona bastant rica geològicament parlant, amb importants mines de cassiterita⁹⁵ i de diamants.

5.2.3. Katanga:

En un altre informe publicat per Steven Spittaels i per Filip Hilgert l'any 2008⁹⁶, mostrava que la província de Katanga encara no estava del tot segura ni lliure de conflictes.

En quant als recursos naturals existents a Katanga (**Figura 17**), hem de diferenciar tres grans zones, cadascuna amb unes realitats diferents (nord, sud i centre). En quant a les regions del nord provincial trobem que, durant aquest període de temps, la presència de grups armats (FARDC i ex Mayi-Mayi) són cada vegada més presents, atrets pels recursos naturals i minerals (sobretot or) presents en la zona. Tot i que la funció principal de les tropes governamentals és protegir la població, segons aquest informe, s'han documentat nombroses violacions dels drets humans vinculats amb l'extracció i comercialització sobretot de coltan i d'or⁹⁷, tant per part dels grups armats com de les petites empreses privades que operen al territori.

Centrant-nos a la part central de la província de Katanga, si ens tornem a fixar amb la **Figura 17** dels annexos, veurem que en aquesta zona hi operen casi la totalitat de les milícies Mayi-Mayi de Katanga, destinades bàsicament a l'extracció de cassiterita de les mines ubicades en dita regió. A més a més cal destacar, tal hi com ho demostra l'informe, que s'estan produint alguns conflictes armats entre les FARDC i les milícies Mayi-Mayi pel control consuetudinari d'aquesta zona central de Katanga⁹⁸.

Finalment, en quant a les regions localitzades al sud de la província de Katanga destaquen per les grans quantitats de coure i cobalt que presenten. Tot i que la presència del govern és forta en aquestes regions, al llarg de l'any 2008 es van documentar alguns aldarulls provocats pels miners artesans enfront dels abusos de les empreses que operen en aquestes zones i, tot que d'una manera més indirecta, amb les pròpies FARDC⁹⁹. El principal problema recau en els importants dipòsits d'urani existents en aquestes

⁹⁵ "Each month at least 70 tons of cassiterite are being found in the western part of Shabunda". Ibídem, p. 34.

⁹⁶ SPITTAELS, Steven; HILGERT, Filip, *Mapping Conflict Motives: Katanga*, IPIS, 2008. [en línia] [Consultat 25/05/2015 a les 9:24]. A: www.ipisresearch.be.

⁹⁷ "More than 95% of minerals from Kisengo and Northern Katanga in general are transported to Bukavu where they cross the border with Rwanda and Burundi". Ibídem, p. 7.

⁹⁸ Ibídem, p. 10.

⁹⁹ Ibídem, p. 8.

regions, ja que tot i que el govern intenta controlar al màxim aquesta zona, s'ha documentat l'extracció i venda il·legal d'urani, tot representant un immens perill per a situació mediambiental de la zona i, sobretot, per a la població que hi resideix¹⁰⁰.

5.2.4. Alt Congo / Província Orientale:

Tot i que les dimensions d'aquesta província son considerables, en el present apartat es farà especial èmfasi a les dos regions més involucrades en aquesta pugna per als recursos naturals i minerals en especial, la gran quantitats de mines d'or. Les dos regions en qüestió són la d'Ituri i la de l'Alt Uele. La informació ha estat estreta bàsicament d'un informe publicat l'any 2010 per Steven Spittaels i per Filip Hilgert¹⁰¹ (**Figura 18**).

En ambdues regions i, en general, a la resta de la província, cal destacar els nombrosos enfrontaments armats entre les forces governamentals (FARDC) contra la multitud de petits grups armats que operen al territori. Els petits grups armats bàsicament lluiten per la seva pròpia existència, tot intentant controlar el major numero de mines possibles ubicades a les zones on s'amaguen de les tropes governamentals. En quant a les FARDC, mal pagades, no tenen incentius per practicar una lluita exhaustiva contra aquests petits grups armats amagats a les zones boscoses o de difícil accés, més aviat es dediquen a controlar les zones on resideixen i a combatre els rebels que entren en els seus territoris.

5.3 La República Democràtica del Congo en l'actualitat:

Entrant ja en l'última etapa del treball, com bé indica el títol, ens centrarem sobretot a parlar de la situació dels últims anys al Congo. Com ja hem pogut observar al llarg de treball, les tensions i conflictes més importants del país han esdevingut a la part oriental d'aquest, basant-nos en aquesta realitat, aquest punt es centrarà bàsicament a analitzar l'evolució dels petits conflictes permanents en aquest espai, quins grups armats estan desplegats sobre el terreny i de la situació actual sobre l'espoli dels recursos naturals i minerals de l'est del país. Per tal de proporcionar la informació de la forma més

¹⁰⁰ Es té constància de que al novembre de l'any 2007 es van abocar 17 tones de material radioactiu al riu Mura, el qual dona de beure i rega les terres de la regió de Likasi. Ibídem, p. 9.

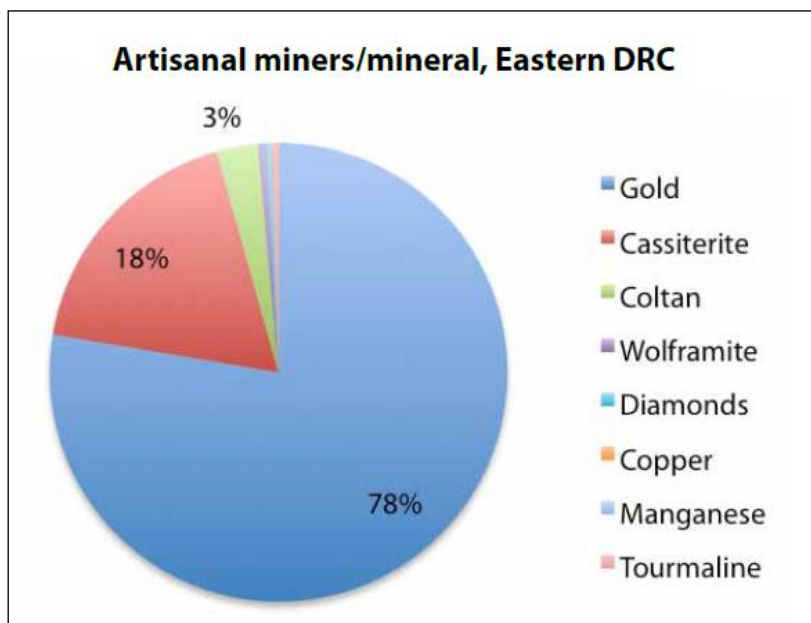
¹⁰¹ SPITTAELS, Steven; HILGERT, Filip; *Mapping Conflict Motives: Province Orientale (DRC)*, IPIS, 2010. [en línia] [Consultat 27/05/2015 a les 11:48]. A: www.ipisresearch.be.

fidedigna s'ha consultat un informe publicat l'any 2014 per l'IPIS sobre la situació del sector miner artesanal a les regions orientals de la República Democràtica del Congo¹⁰².

5.3.1. La situació del sector miner artesanal:

La dinàmica que el sector miner artesanal ha adoptat al llarg dels últims cinc anys és lleugerament diferent a la de la dècada anterior. Si durant la primera dècada del segle XXI l'extracció dels minerals 3T (Tin, tantalum i tungsten), és a dir, estany, tàntal (Coltan) i tungstè, va aclaparar la major part dels artesans miners de l'est del país, en aquests darrers cinc anys ha estat l'or el mineral que ha tingut una importància major en el sector.

La reducció de la importància dels minerals 3T, segons l'IPIS, es deguda a la major regulació internacional sobre aquests minerals, la disminució de la seva demanda, la baixada dels seus preus, per l'augment d'una indústria minera en aquestes regions i, finalment, per l'esgotament d'algunes de les grans mines d'extracció d'aquests minerals¹⁰³.

Il·lustració 5: Artesans miners dedicats a l'extracció de minerals, en percentatge

¹⁰² BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 19:48]. A: www.ipisresearch.be.

¹⁰³ Ibídem, p. 11.

Com podem observar clarament en aquest gràfic, el percentatge d'artesans miners que es dediquen a l'extracció d'or a les regions de l'est de la República Democràtica del Congo es situa al voltant del 78%, és a dir, quatre de cada 5, en canvi, els artesans miners dedicats a l'extracció de coltan ocupen solament el 3%. El problema de major envergadura que comporta aquest «traspàs» d'artesans miners cap al sector de l'or és que també ha suposat un canvi en els interessos dels principals grups armats que operen a la zona oriental del Congo¹⁰⁴. Només cal fer un cop d'ull al volum total d'or controlat per l'estat, és a dir, el grup d'experts va arribar a la conclusió de que de les vuit o deu tones que es van extreure d'or al llarg de l'any 2013 al conjunt de la República Democràtica del Congo, el govern només en va catalogar uns 200kg, en altres paraules, el 98% d'or produït pel sector miner artesanal del Congo surt del país per contraban¹⁰⁵.

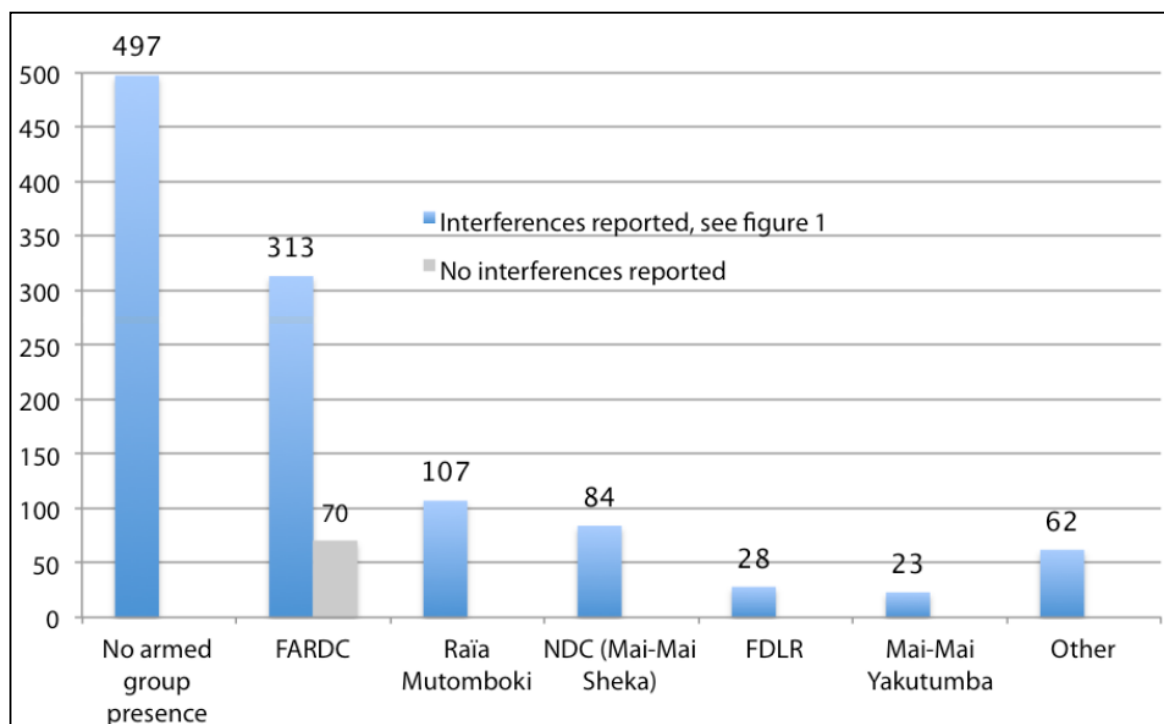
5.3.2. La presència de grups armats:

Està clar que tant la presència de grups armats com la seva activitat i intromissió en el sector miner artesanal de la part oriental de la República Democràtica del Congo ha disminuït a mesura que ens distanciem del final de la Segona Guerra del Congo. Però, tal hi com ja s'ha indicat en l'apartat anterior, encara persisteixen, més intensament en unes zones que altres. Segons el grup d'experts de l'IPIS, de les 1088 mines catalogades a l'est del Congo, almenys a 591 s'hi ha documentat la presència, com a mínim, d'un grup armat i, en 91 d'elles, dos o més grups armats¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Al 2014 el grup d'experts desplegat sobre el terreny va constatar que en el 74% de les mines en les quals s'extreia els minerals 3T no hi havia cap presència de grups armats. En canvi, en quan al sector dedicat a l'or, el 57% de les mines documentades presenten la presència, com a mínim, d'un grup armat. *Ibíd.*, p. 12.

¹⁰⁵ *Ibíd.*, p. 12.

¹⁰⁶ *Ibíd.*, p. 8.

Il·lustració 6: Presència de grups armats en les mines documentades

Amb aquest gràfic podem observar clarament els principals grups armats que operen en les regions orientals del Congo. M'agradaria destacar que el grup armat més important són les FARDC, és a dir, les pròpies forces governamentals desplegades sobre el terreny, en teoria, per fer front als grups armats rebels¹⁰⁷. En quant a les interferències o ingerències que el grup d'experts desplegat en el terreny han detectat en major grau són, en primer lloc, la imposició de taxacions il·legals imposades als artesans miners i, en segon, la imposició de treball forçat. Per saber amb exactitud les ingerències catalogades en totes les mines on si ha documentat la presència de grups armats, vegeu **Figura 19** dels annexos.

¹⁰⁷ Tot i que són el contingent armat més important, la diferència en quan a la violència emprada en comparació als altres grups armats és bastant més baixa, ja que la seva interferència es basa en la imposició de taxes il·legals en la majoria dels casos.

5.3.3. Situació actual per províncies:

Donat que la República Democràtica del Congo presenta unes dimensions desorbitades, quan es parla sobre «les regions orientals o províncies de l'est» pot arribar a esdevenir un tant imprecís. Per tant, el principal objectiu d'aquest apartat serà precisar i focalitzar la situació actual del Congo a cada una de les províncies situades a la part oriental del país.

5.3.3.1. Katanga:

Com ja hem pogut observar al llarg del treball, Katanga ha estat, des dels inicis de la colonització, una província principalment minera. Avui en dia encara s'estan extreient grans quantitats de minerals (**Figura 20**) tant per part dels artesans miners, com pel sector industrial. Es té constància de que, en quant als artesans miners, un 69% d'ells es dediquen a l'extracció d'or, un 25% a l'extracció de Cassiterita i un 3% a l'extracció de Coltan i Wolframita (**Figura 21**).

La província de Katanga, juntament amb Maniema, destaquen pel fet de ser les dos províncies on la pau impera en un major nivell. La pressió de les autoritats provincials juntament amb la presència d'una indústria minera consolidada han esdevingut dos punts claus per evitar la propagació i persistència dels diferents grups armats. Tot i això es té constància que l'exèrcit governamental de les FARDC encara tenen imposades algunes taxacions il·legals sobre algunes mines on s'hi extreu estany i tàntal. A més a més, també s'ha de tenir en compte el fet de que encara avui en dia milícies i grups armats provinents dels Mayi-Mayi realitzen ràtzies per fer un pillatge dels recursos minerals.

5.3.3.2. Maniema:

Si observem la distribució dels principals centres de distribució i de les mines documentades en la província de Maniema (**Figura 22**), podrem arribar a la conclusió de que es tracta de la província amb una presència d'artesans miners dedicats a l'extracció d'or menys elevada (41%), essent la Cassiterita el mineral més explotat (55%). Caldria destacar també la dedicació d'un 1% i d'un 3% d'artesans miners a l'extracció de Wolframita i Diamants respectivament. (**Figura 23**)

En termes generals, la província de Maniema es caracteritza per tenir una presència de grups armats en el territori molt minsa. Tot i això, no hem de subestimar el fet de que algunes tropes governamentals de les FARDC han imposat un seguit de taxacions il·legals en algunes mines en les quals s'hi extreu majoritàriament or, cassiterita i

diamants¹⁰⁸. La major part dels grups armats presents es troben situats a la regió de Lubutu i només controlen el 40% de les mines documentades en dita zona de Maniema.

5.3.3.3. Kivu Nord:

Com podem observar en el present mapa (**Figura 24**), tot i que l'or continua aclaparant la major part d'artesans miners dedicats a l'extracció de minerals (67%), el Kivu nord és la província que extreu una quantitat més elevada de Coltan (9%); també cal tenir en compte que el 23% dels artesans miners es dediquen a l'extracció de Cassiterita i de que a la regió de Walikale s'hi troben algunes mines de diamants bastant importants. (**Figura 25**)

En quant a la presència dels grups armats, el grup d'experts destinats a l'anàlisi del territori ha documentat que, com a mínim, al 79% de les mines catalogades a les regions adscrites a la província del Kivu nord, s'hi ha documentat la presència de grups armats, especialment per les FARDC i per les NDC.

5.3.3.4. Kivu Sud:

El Kivu Sud es caracteritza per ser la província amb un percentatge més alt (a excepció de la regió d'Ituri, Província Oriental) d'artesans miners dedicats a l'extracció d'or, arribant ni més ni menys que al 85% (**Figura 26**). El segon mineral extret seria, com a regla general, la Cassiterita amb un 13%. Pel que fa a la resta de minerals extrets es caracteritzen per significar un percentatge molt petit en comparació als dos minerals per excel·lència (**Figura 27**)

En quant a la província del Kivu Sur, cal remarcar el fet de que la presència de grups armats es bastant minsa en comparació a les altres províncies (a excepció de Katanga i Maniema), amb un 58% de mines controlades per grups armats, tot i això, certs grups armats com Raïa Mutomboki i les pròpies FARDC controlen petites zones mineres¹⁰⁹.

¹⁰⁸ La principal raó que justifiqui aquest fet és que àmplies zones de la província pertanyen a una empresa de capital canadenc anomenada BANRO. La presència d'aquesta empresa, la qual vol assegurar una estabilitat en les zones que opera, ha dissipat la major part dels petits grups armats que hi operaven. *Ibidem*, p. 18.

¹⁰⁹ Es calcula que cada mes les milícies i grups armats rebels extreuen de la regió de Shabunda unes dotze tones de coltan i vuit tones de Cassiterita, a més a més, en les zones o regions controlades per les tropes governamentals s'han observat bastants abusos sobre la població local mitjançant la imposició de taxes per les «contribucions de guerra». *Ibidem*, p. 19.

5.3.3.5. Alt Congo / Província Orientale (Ituri):

Per finalitzar aquest apartat analitzarem la situació actual de la regió d'Ituri, situada a la província Oriental. Tot i que l'informe publicat per l'IPIS no ens proporciona cap percentatge en concret, ens indica que casi la totalitat d'artesans miners de la regió es dediquen únicament a l'extracció d'or (**Figura 28**). Tot i ser un districte d'una província, es calcula que els artesans miners de la regió d'Ituri produeixen, aproximadament, unes dos tones d'or a l'any.

En quan a la presència de grups armats es té constància que hi són més presents en algunes zones que altres. Es destaca la importància de les tropes Mayi-Mayi, les quals es dediquen a la caça furtiva, a l'extorsió i al saqueig de les zones mineres que tenen sota el seu control. El grup d'expert de l'IPIS destaca que en els últims anys Ituri s'està encaminant en un procés de pau, signe d'això és la creixent importància del sector miner industrial, el qual atrau empreses de capital estranger, destacant les d'origen Xinès¹¹⁰.

¹¹⁰ Empreses, com per exemple, Fametal, Coomid and Gold Dragon Resources. Ibídem, p. 21.

6. Conclusions:

La República Democràtica del Congo és un dels estats més dèbils i fràgils d'avui en dia, amb unes infraestructures deteriorades i insuficients, una mala governança i la corrupció generalitzada han comportat que el país no sigui capaç de prestar els serveis mínims i bàsics a la seva població¹¹¹. La causa immediata d'aquesta situació la podem vincular a la violència i inestabilitat que actualment encara existeix a les províncies més orientals del Congo. Aquesta inestabilitat, tal i com han mostrat els diferents autors que han tractat el tema, be donada en gran part per l'existència del vincle entre la continuïtat del conflicte a la República Democràtica del Congo i l'explotació dels recursos naturals i minerals del país. Només cal fer un cop d'ull de la localització dels principals focus de inestabilitat provocats per la presència de grups armats i comparar-ho amb la localització de les mines actualment més importants d'or, coltan, diamants, cassiterita, etc per adonar-nos d'aquesta coincidència.

Com molt bé indica Mbuyi Kabunda, "tots els conflictes esdevinguts a la RDC tenen profundes arrels històriques¹¹²", per tant és imprescindible fer-hi un petit incís per tal d'entendre a la perfecció la precària situació social del país¹¹³. Ja des dels inicis de la colonització, els belgues van incentivar els conflictes entre els diversos grups ètnics presents en el territori amb la intenció de dominar-los ràpidament. A més a més, la maldestra política de descolonització més la manipulació de les forces centrífugues tant per part de la metròpolis com de les potències occidentals, van comportar que, la República Democràtica del Congo, s'independitzés sense cap tipus de fonaments i sense garanties de futur, ja que d'aquesta manera quedés subjecta de forma permanent al neocolonialisme de la segona meitat del segle XX, a tot això encara hi hem de sumar una dictadura de 30 anys. La suma de tots aquests factors ha comportat que La República Democràtica del Congo entra al segle XXI amb un Estat descompost, amb unes infraestructures dinamitades i una societat immersa en la pobresa més absoluta. Finalment, essent una de les causes immediates més importants, després de dos guerres

¹¹¹ El pressupost nacional de l'any 2013 de la República Democràtica del Congo era de 8.000 milions de dòlars, el mateix que el de Moldàvia. *Informe Especial nº9: Apoyo de la U.E a la gobernanza en la República Democrática del Congo*, Luxemburg, Tribunal de Cuentas Europeo, 2013, p. 9.

¹¹² KABUNDA, Mbuyi, "La República Democràtica del Congo postcolonial: de l'escàndol geològic a l'escàndol de les guerres de repetició". KABUNDA, Mbuyi; JIMÉNEZ LUQUE, Toni; *República Democrática del Congo; Drets Humans, conflictes i construcció/destrucció de l'Estat*, Barcelona, Fundació Solidaritat UB i Inrevés, 2009, p. 31.

¹¹³ Cal remarcar el fet de que no es mostren totes les arrels històriques, només es destaquen les més importants, és a dir, les que més ha remarcat la diferent bibliografia emprada.

que han desintegrat l'economia del país, el govern de transició que havia de portar a la República Democràtica del Congo per bon camí, va estar tutelat, en gran part, per polítics i empresaris involucrats en la major part de crims contra lesa humanitat i de guerra.

La suma de tots i cada un d'aquests fets han esdevingut la base perfecta per a l'aparició de centres d'autoritat i organització no estatals controlats i dirigits per part dels grups armats que operen a les províncies orientals de la República Democràtica del Congo per tal de perpetrar l'explotació il·legal dels recursos minerals i naturals del país fins a dia d'avui¹¹⁴.

Vull deixar clar el fet de que, tot i que els recursos naturals i minerals presents al subsòl del Congo estan directament implicats en el manteniment del conflicte, no han de ser vistos com el motiu d'aquest, sinó com el mitjà o combustible que l'alimenta. Per tant, es plausible arribar a la conclusió de que la presència de grups armats vinculats amb les forces estrangeres presents en el Congo hi seran presents sempre i quan el negoci els hi surti rentable.

Finalment, trobo de vital importància destacar el principal perjudicat de tots aquests esdeveniments, la població. Des de la Primera Guerra del Congo, qualsevol dels grups armats que han operat sobre els territoris de la República Democràtica del Congo han comés tot tipus d'abusos sobre la població (violència sexual, desplaçaments forcats de població, assassinats, extorsió, robatori, etc). L'objectiu d'aquestes violacions dels drets humans rauen clarament en la intenció de intimidar i atemorir a la població per a que acceptin treballar sota les seves ordres¹¹⁵.

Segons el Tribunal de Cuentas Europeo, a l'any 2013 el 70% de la població del país, és a dir, gairebé 50 milions d'habitants, sofreixen inseguretats alimentària¹¹⁶ i viuen per sota del umbral de la pobresa¹¹⁷, mentre que els salaris dels diputats del Parlament de la

¹¹⁴ KABUNDA, Mbuyi, "La República Democràtica del Congo postcolonial: de l'escàndol geològic a l'escàndol de les guerres de repetició". KABUNDA, Mbuyi; JIMÉNEZ LUQUE, Toni; *República Democràtica del Congo; Drets Humans, conflictes i construcció/destrucció de l'Estat*, Barcelona, Fundació Solidaritat UB i Inrevés, 2009, p. 31 - 33.

¹¹⁵ JIMÉNEZ LUQUE, Toni; "La República Democràtica del Congo i la regió dels Grans Llacs d'Àfrica: entre la inestabilitat política i l'esperança". KABUNDA, Mbuyi; JIMÉNEZ LUQUE, Toni; *República Democràtica del Congo; Drets Humans, conflictes i construcció/destrucció de l'Estat*, Barcelona, Fundació Solidaritat UB i Inrevés, 2009, p. 78.

¹¹⁶ Per tant la població es més propensa a patir malnutrició i a ser menys resistent a les malalties.

¹¹⁷ Molts joves, fruit de la inseguretats econòmica i personal que provoca aquesta situació, s'allisten a les files de l'exèrcit governamental o als grups armats per assegurar-se una alimentació mínima i l'accés als medicaments. Aquest fet comporta, per tant, un agreujament i allargament del conflicte.

República Democràtica del Congo s'han multiplicat per 9 en els darrers deu anys (representen l'11% de les despeses de l'estat, triplicant el import destinat a la sanitat pública)¹¹⁸.

- Solucions al conflicte:

Després d'haver explicat i analitzat detingudament el impacte dels recursos naturals en les diverses realitats polítiques i econòmiques de la República Democràtica del Congo des dels inicis de la colonització (Conferència de Berlín, 1885) fins a dia d'avui, considero oportú indicar i enumerar les possibles solucions que es podrien aplicar en aquest país per tal d'acabar amb els conflictes encara existents actualment, amb l'explotació il·legal dels recursos naturals i minerals del país i, sobretot, acabar amb la violència, abusos i misèria als que estan subjectes la població civil (sobretot en la regió oriental composta tant pels dos Kivu com per la província de Katanga).

Per tal d'abordar aquest tema tant delicat, hem de partir de la base que hi ha múltiples solucions possibles, a més a més, cal tenir present que cada persona creurà més oportunes o idònies unes solucions que altres. Fet aquest petit incís i, entrant ja en l'apartat de conclusions, en el següent punt s'explicaran les solucions que, segons la meua opinió, el govern de la República Democràtica del Congo hauria de tenir en compte per millorar la situació del país, que tanta falta li fa.

Centrant-nos ja en el tema, aquest apartat es desenvoluparà a partir d'una qüestió clau a partir de la qual n'extraurem les possibles solucions. Com es pot aconseguir que un país, tant ric en recursos naturals i minerals, deixi d'estar assetjat per la *maledicció dels recursos naturals* i deixi de ser un dels més pobres del món? La resposta més idònia seria aconseguir una explotació minera eficient amb la conseqüent repartició equitativa dels beneficis obtinguts gràcies a la implicació dels diversos agents participants en aquesta cadena (població, polítics, militars i empreses) i una correcta interrelació entre els àmbits polítics, econòmics i socials. Aquest resposta inicialment tant senzilla no ha estat capaç d'aconseguir-se amb els 130 anys analitzats en el present treball.

¹¹⁸ Informe Especial n°9: Apoyo de la U.E a la gobernanza en la República Democrática del Congo, Luxemburg, Tribunal de Cuentas Europeo, 2013, pp. 11, 26.

En primer lloc abordarem les solucions proposades dins de l'àmbit polític. Com hem pogut observar al llarg del present treball, el sector miner sempre ha estat el sector que ha incentivat i alimentat més la corrupció i els conflictes a l'est del país, doncs segons Josep F. Mària i Emmanuelle Devuyst, això es degut principalment per la fallida de l'Estat de dret¹¹⁹. El **correcte funcionament de l'aparell estatal Congolès** permetria a l'Estat assumir les seves funcions (garantir la seguretat de la població, lluitar contra la corrupció generalitzada, aplicar una justícia imparcial i eficaç, proporcionar al país unes infraestructures sòlides, ...). Aquest conjunt de mesures aconseguiria, segurament, que l'estat corrupte i precari del sector miner evolucionés correctament i positivament, tot millorant la situació de la població que hi treballa. També hem de tenir en compte altres possibles reformes institucionals que ja sigui de forma més directa o indirecta afectarien positivament al país, com per exemple, la creació, per part de l'estat, d'un programa que incentivi i reglamenti el comerç legal i doni caça al comerç il·legal; un altre exemple seria endegar, per part del propi govern, una descentralització que fomenti la democràcia i solidifiqui la política local.

En segon lloc abordarem les solucions relacionades en els aspectes econòmics. El punt més important que destaco, essencial segons la meua opinió, és la necessària **diversificació de l'economia** de la República Democràtica del Congo. Com hem pogut observar al llarg del present treball, la base econòmica fonamental de l'economia del Congo és la riquesa del subsòl, és a dir, estem davant d'una font de riquesa no renovable. Segons els autors Josep F. Mària i Emmanuelle Devuyst, "s'estima en menys de cent anys l'esperança de vida dels jaciments congolesos actuals"¹²⁰. Aquesta realitat fa urgent i necessària una ampliació de la base econòmica del país per no desembocar a un col·lapse de l'economia. Les principals alternatives possibles, tenint en compte la bellesa d'aquest país i els amplis altiplans irrigats per la imponent xarxa fluvial, serien l'agricultura i el turisme.

En tercer lloc farem referència a les solucions implicades en l'àmbit social. Fent referència a la situació complicada dels artesans miners presents a la regió del Kivu, considero de vital importància, per tal d'assestar un cop dur a la corrupció i contraban dels recursos minerals seria la **formalització de l'activitat dels artesans miners**, és a dir, proporciona'ls-hi un estatus legal. Pel que fa a la situació de la província de

¹¹⁹ MÀRIA, Josep F.; DEVUYST, Emmanuelle, *Les mines del rei Leopold*, Barcelona, Cristianisme i justícia, 2013, p. 22.

¹²⁰ *Ibidem*, p.22.

Katanga, com hem vist, actualment no hi ha els conflictes i tensions existents a la regió del Kivu, en aquest província els contractes ja estan, suposadament, formalitzats. El problema imperant són les disfuncions entre els diversos agents participants en l'activitat minera (Administració pública, població local, empreses privades i ONGs). És essencial, doncs, **establir un diàleg i un consens entre els agents participants en l'activitat minera**. Josep F. Mària i Emmanuelle Devuyst han abordat aquest tema, tot arribant a diverses conclusions: En primer lloc creuen que les empreses instal·lades en la regió haurien de promoure la responsabilitat social, promoure activitats econòmiques vinculades amb la mineria i, el més important, donar suport a l'Estat i no substituir-lo com han fet fins ara. Seguint en la mateixa línia, els dos autors consideren essencial que els països dels quals són originaris la major part de les empreses mineres instal·lades en el territori haurien d'impulsar la creació d'una legislació i competències extraterritorials que garanteixin el correcte compliment dels drets de la població local enfront d'aquestes empreses foranies¹²¹. El tercer tema relacionat en l'àmbit social seria el referent a la societat civil internacional, en un món cada vegada més globalitzat, la societat civil congoleesa no és la única que participa en aquesta cadena. Segurament, moltes joies, mòbils, ordinadors, ... que comprem, provenen dels minerals extrets de la República Democràtica del Congo, per tant, hem d'incentivar el **consum responsable**, ja que aquest, a gran escala, tindria la capacitat de canviar moltes dinàmiques empresarials irresponsables. No suposa cap cost preguntar a la botiga l'origen del coltan d'un telèfon mòbil, o d'on prové l'or de l'anell en qüestió. En definitiva, s'ha d'intentar comprar productes amb certificat d'origen i de comerç just, ja que, a gran escala, suposa una pressió important.

Un altre punt que considero interessant d'esmentar seria el referent a les sancions internacionals que es podrien aplicar o que ja s'han aplicat per tal d'acabar o, si més no, pal·liar, la corrupció. Observant aquest problema es van començar a implantar, a partir dels anys noranta, un seguit de **sancions selectives i intel·ligents**¹²² sobre els agents en qüestió. Aquestes sancions serien, a grans trets, criminalitzar internacionalment als culpables, congelació de fons de les persones directament implicades en el conflicte o que l'han incitat, embargament de béns i armes als rebels, sancionar a les empreses i particulars que subministren armes als rebels i milícies... Tot i que a simple vista

¹²¹ Ibídem, p. 24.

¹²² KRUPIER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones internacionales: En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014, p. 18.

semblin altament eficaçes i contundents presenten un seguit de carències a tenir en compte: Certs països de les Nacions Unides, els quals tenen negocis en la República Democràtica del Congo, no els interessa l'aplicació de dites sancions; a més a més, està comprovat que si no es controla la seva implementació ni es fa un seguiment adequat, fàcilment poden resultar ineficaçes; per últim, hi ha territoris tan extensos com la part oriental del Congo, on la corrupció està tant generalitzada, que la ret es massa extensa per controlar-la.

7. Bibliografia i Webgrafia

- **Bibliografia:**

AGULLERA DE PRAT, Cesáreo R., *Problemas políticos y conflictos mundiales de los años noventa*, Barcelona, Asociación para las Naciones Unidas en España, 2000.

CARRERO SARALEGUI, Joan; *África, la madre ultrajada. La verdad sobre el conflicto de los grandes lagos que las potencias occidentales se empeñan en ocultar*, Lleida, Milenio, 2010.

CARRIÓN, Berta; *Tres operaciones PESD: Bosnia i Herzegovina, Macedonia y República Democrática del Congo*, Madrid, Instituto de Estudios Europeos, Universidad de San Pablo CEU, 2004.

CASÒLIVA, Joan; CARRERO, Joan; *L'Àfrica dels grans llacs: deu anys de sofriment, destrucció i mort*, Barcelona, Cristianisme i Justícia, 2000.

Centre d'Estudis Cristianisme i Justícia; *La R.D. del Congo: democràcia en el cor d'Àfrica*, Barcelona, Cristianisme i Justícia, 2006.

COLA ALBERICH, Julio, *El Congo (1885 – 1963)*, Madrid, Instituto de estudios políticos, 1964.

CONRAD, Joseph; *El corazón de las tinieblas*, Barcelona, Norma, 2015.

CORNEVIN, Robert; *Le Zaïre: ex-Congo-Kinshasa*, París, Presses Universitaires de France, 1977.

COTONAT i GARCIA, Pompeu, *Congo: Kabila – Lumumba – Mobutu; Guerra, riquesa i misèria*, Barcelona, La Plana, 2009.

DE VOS, Pierre, *Vida y muerte de Lumumba*, Mèxic, Era, 1962.

DE WITTE, Ludo, *El asesinato de Lumumba*, Traducció de Mª José Furió Sancho, Barcelona, Crítica, 2002.

FERNÁNDEZ-PALACIOS, Miguel; *49 horas en Kinshasa: crónica desde la embajada de España*, Madrid, Catarata, 2012.

GIDE, André; *Viaje al Congo*, Traducció de Marga Latorre, Barcelona, Península, 2004.

HOCHSCHILD, Adam, *El fantasma del rey Leopoldo*, Traducció de Eduardo Goligorsky, Barcelona, ediciones Península, 2007.

HUBAND, Mark; África después de la Guerra Fría; La promesa rota de un continente, Traducció de Marta Pino Moreno, Barcelona, Paidós, 2004.

Informe Especial nº9: Apoyo de la U.E. a la gobernanza en la República Democrática del Congo, Luxemburg, Tribunal de Cuentas Europeo, 2013.

JORIS, Lieve; *La danza del Leopardo*, Traducció de Goedele de Sterck, Barcelona, Altaïr, 2004.

KABUNDA BADI, Mbuyi, *El nuevo conflicto del Congo; Dimensión, internacionalización y claves*, Madrid, SIAL Ediciones, 1999.

KABUNDA, Mbuyi; JIMÉNEZ LUQUE, Toni; *República Democràtica del Congo; Drets Humans, conflictes i construcció/destrucció de l'Estat*, Barcelona, Fundació Solidaritat UB i Inrevés, 2009.

KRUIPER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones internacionales: En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014.

LEMARCHAND, Philipe, *Atlas de África; El continente olvidado*. Madrid, Acento Editorial, 2000.

LOBO, Ramón; *El héroe inexistente; Los viajes de un corresponsal de guerra al corazón de las tinieblas del fin de siglo*, Madrid, Aguilar, 1999.

LUMUMBA, Patricio, *Libertad para el Congo*, San Sebastián, Equipo editorial, 1968.

MÀRIA, Josep F.; DEVUYST, Emmanuelle, *Les mines del rei Leopold*, Barcelona, Cristianisme i justícia, 2013.

MÀRIA i SERRANO, Josep M^a, *De la guerra a la democracia: la RD del Congo*, Barcelona, ESADE, 2005.

MEDINA DOMÉNECH, Rosa M^a; MOLINA RUEDA, Beatriz; GARCÍA-MIQUEL, María; *Memoria y reconstrucción de la paz: Enfoques multidisciplinares en contextos mundiales*, Madrid, Catarata, 2008.

MURRAY, Jocelyn; *África; El despertar de un continente*, Barcelona, Folio, 1989.

NAVARRO NIJSSEN, Hugo; *Congo - Kinshasa: El doloroso latir del corazón subsahariano*, Barcelona, Asociación para las Naciones Unidas en España, 2004.

NDAYWEL è NZIEM, Isidore, *Historia del Congo*, Madrid, Casa África, 2011.

NZONGOLA-NTALAJA, Georges; *The Congo from Leopold to Kabila: a people's history*, Londres, Zed Books, 2002.

RIVES MARQUÉS, Ricardo; *La verdad sobre el rapto de Tshombe y la muerte de Lumumba*, Barcelona, Aleu, 1968.

RODRÍGEZ, Alfons; *Congo, la guerra eterna*, Barcelona, Produccions Editorials de la Imatge, 2009.

ROVIRA, Bru; *La Kalume i les seves germanes: una història del Congo*, Barcelona, Obra Social, Fundació "la Caixa", 2007.

ROYO, Josep M^a; *República Democràtica del Congo: un estat de la qüestió*, Barcelona, Institut Català Internacional per la Pau, 2013.

SÁNCHEZ PIÑOL, Albert; *Payasos y monstruos. Bokassa, Idi Amin Dada, Mobutu Ses eSeko ..., dictadores africanos que se creían dioses*, Madrid, Aguilar, 2006.

SÁNCHEZ PIÑOL, Albert; *Pandora al Congo*, Barcelona, La Campana, 2008.

TSHOMBE, Moïse; *Quince meses de gobierno en el Congo*, Traducció de Alberto Martín Gómez, Madrid, Ibérico Europea de Ediciones, 1969.

UMUTESI, Marie Béatrice; *Fugir o morir al Zaire: la vivència d'una refugiada ruandesa*, Traducció de Joan Casòliva, Lleida, Pagès, 2002.

VACAS FERNÁNDEZ, Félix; PARDO DE SANTAYANA, José; *El conflicto de los grandes lagos*, Madrid, Ministerio de defensa y Instituto de estudios internacionales y europeos, «Francisco de Vitoria», 2005.

WILLIAMS, G.W; CASAMENT, Roger; CONAN DOYLE, Arthur; TWAIN, Mark, *La Tragedia del Congo*, La Coruña, Ediciones del Viento, 2010.

WRONG, Michela, *Tras los pasos del SeñorKurtz: El congo al borde del colapso*, Barcelona, Intermón Oxfam, 2000.

- **Webgrafia:**

Belgian Congo – The Economy (1957), The World Bank. [en línia] [Consultat 15/05/2015 a les 18:56]. A:

<http://documents.worldbank.org/curated/en/1957/11/1558671/belgain-congo-economy>.

Brief history of the Kingdom of Kongo, Federation of Free States of Africa, [en línia] [Consultat 07/06/2015 a les 10:34]. A: <http://www.africafederation.net/>

BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 19:48].

A: www.ipisresearch.be.

Conflicto en el este del Congo: ¿un pueblo víctima de su propia riqueza?, Política Crítica, [en línia] [Consultat 06/06/2015 a les 17:41]. A: <http://politicacritica.com/>

Congo (Democratic Republic), The Economist, [en línia] [Consultat 11/06/2015 a les 18:00]. A: <http://country.eiu.com/congo-democratic-republic>

Democratic Republic of Congo, The World Bank. [en línia] [Consultat 13/03/2015 a les 19:25]. A: <http://www.worldbank.org/en/country/drc>.

El Congo del Rey Leopoldo II, Historia de una infamia (segunda parte), El Mentidero de Mielost. [en línia] [Consultat 14/05/2015 a les 15:57]. A: <http://chrismielost.blogspot.com.es/2012/11/el-congo-del-rey-leopoldo-ii-historia.html>.

El horror del colonialismo. El Congo de Leopoldo II, Piratas y Emprendedores. A: <http://www.piratasymperadores.net/colonialismo/el-horro-del-colonialismo-el-congo-de-leopoldo-ii/> (14/05/2015 a les 16:46).

El Observatori, Fundació Solidaritat UB, Universitat de Barcelona. [en línia] [Consultat 13/03/2015 a les 18:13], A: <http://www.solidaritat.ub.edu/observatori.htm>.

El país maldito por su riqueza, Mundo, BBC, [en línia] [Consultat 29/05/2015 a les 11:12]. A: http://www.bbc.com/mundo/noticias/2013/10/131010_congo_republica_democratica_maldita_jgc_finde

Historia (s) de la Rep.Dem.del Congo, Ikuska, [en línia] [Consultat 11/06/2015 a les 17:47]. A: <http://www.ikuska.com/>

Historia del Congo; Fotografias, Viajes - Fotos - Consejos, [en línia] [Consultat 05/06/2015 a les 16:16]. A: <http://www.voyagesphotosmanu.com/>

Human Development Report; Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience, United Nations Development Programme. [en línia] [Consultat 13/03/2015 a les 17:48]. A: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-summary-en.pdf>.

Informe final del Grupo de Expertos encargado de examinar la explotación ilegal de los recursos naturales y otras riquezas de la República Democrática del Congo (S/2002/1146), Consejo de Seguridad, Naciones Unidas, 2002. [en línia] [Consultat 05/05/2015 a les 22:13]. A: <http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2002/1146>.

La responsabilitat de les empreses en la protecció dels drets humans: el cas del coltan i la guerra de la RD Congo, Congo, perill de riqueses. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 11:22]. A: <http://www.perillderiqueses.org/>.

Leopold II, The Belgian Monarchy. [en línia] [Consultat 14/05/2015 a les 17:13]. A: <http://www.monarchie.be/history/leopold-ii>.

Malos de la historia; Amo y señor del Congo, El País. [en línia] [Consultat 29/05/2015 a les 17:42]. A: http://elpais.com/diario/2006/01/29/eps/1138519608_850215.html.

RDCongo, entre los países más corruptos, dice TI, CongoR.D.visible, [en línia] [Consultat 02/06/2015 a les 12:58]. A: <http://www.congordvisible.org/>

República Democrática del Congo, Gobierno de España, Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, Oficina de Información Diplomática. [en línia] [Consultat 13/03/2015 a les 20:34]. A:

http://www.exteriores.gob.es/Documents/FichasPais/CONGOKINSHASA_FICHA%20PAIS.pdf

SPITTAELS, Steven; HILGERT, Filip; *Mapping Conflict Motives: Eastern DRC*, IPIS, 2008. [en línia] [Consultat 24/05/2015 a les 16:38]. A: www.ipisresearch.be.

SPITTAELS, Steven; HILGERT, Filip, *Mapping Conflicte Motives: Katanga*, IPIS, 2008. [en línia] [Consultat 25/05/2015 a les 9:24]. A: www.ipisresearch.be.

SPITTAELS, Steven; HILGERT, Filip, *Mapping Conflicte Motives: Province Orientale (DRC)*, IPIS, 2010. [en línia] [Consultat 27/05/2015 a les 11:48]. A: www.ipisresearch.be.

- **Bibliografia i webgrafia d'il·lustracions:**

II·lustració 5: Mapa polític de la R.D.C.

África. Congo, Kinshasa, Países del mundo. [en línia] [Consultat 29/05/2015 a les 16:09]. A: http://olexua-paisesdelmundo.blogspot.com.es/2010_06_01_archive.html

II·lustració 2: Mapa físic de la R.D.C.

Mapa de la localización de la República Democrática del Congo, Wikipedia. [en línia] [Consultat 29/05/2015 a les 16:31]. A: http://es.wikipedia.org/wiki/Plantilla:Mapa_de_localizaci%C3%B3n_de_Rep%C3%ABlica_Democr%C3%A1tica_del_Congo

II·lustració 3: Mapa climàtic de la R.D.C.

LEMARCHAND, Philipe, *Atlas de África; El continente olvidado*. Madrid, Acento Editorial, 2000, p.16.

II·lustració 4: Recursos minerals i naturals de la R.D.C.

Democratic Republic of Congo's mineral resources, Le Monde Diplomatique. [en línia] [Consultat 29/05/2015 a les 16:53]. A: <http://mondediplo.com/maps/congo2006>

Il·lustració 5: Artesans miners dedicats a l'extracció de minerals, en percentatge.

BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014, p. 11. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 20:02]. A: www.ipisresearch.be

Il·lustració 6: Presència de grups armats en les mines documentades.

BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014, p. 9. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 22:07]. A: www.ipisresearch.be

- **Bibliografia i webgrafia de figures¹²³:**

Figura 1: Antic mapa polític de la R.D.C

Tensión en los Grandes Lagos, África imprescindible. [en línia] [Consultat 29/05/2015 a les 16:23]. A: <http://africaesimprescindible.org/?p=1523>

Figura 2: Informació bàsica del Congo Belga a l'any 1957.

Belgian Congo – The Economy (1957), The World Bank, p. 10. [en línia] [Consultat 15/05/2015 a les 17:46]. A: <http://documents.worldbank.org/curated/en/1957/11/1558671/belgain-congo-economy>

Figura 3: Producció agrícola del Congo Belga a l'any 1957.

Belgian Congo – The Economy (1957), The World Bank, p. 37. [en línia] [Consultat 15/05/2015 a les 18:56]. A: <http://documents.worldbank.org/curated/en/1957/11/1558671/belgain-congo-economy>

¹²³ Veure les figures en l'annex.

Figura 4: Producció mineral del Congo Belga a l'any 1957.

Belgian Congo – The Economy (1957), The World Bank, p. 38. [en línia]
[Consultat 15/05/2015 a les 18:59]. A:
<http://documents.worldbank.org/curated/en/1957/11/1558671/belgain-congo-economy>

Figura 5: Producció industrial del Congo Belga a l'any 1957.

Belgian Congo – The Economy (1957), The World Bank, p. 39. [en línia]
[Consultat 15/05/2015 a les 17:46]. A:
<http://documents.worldbank.org/curated/en/1957/11/1558671/belgain-congo-economy>

Figura 6: Taula d'exportacions en el Congo Belga.

KRUIPER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones internacionales: En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014, p. 147.

Figura 7: Mapa dels recursos naturals del Congo Belga a l'any 1957.

Belgian Congo – The Economy (1957), The World Bank, p. 6. [en línia]
[Consultat 15/05/2015 a les 17:44]. A:
<http://documents.worldbank.org/curated/en/1957/11/1558671/belgain-congo-economy>

Figura 8: Mapa del conflicte de la Primera Guerra del Congo.

Primera Guerra del Congo, Wikipedia. [en línia] [Consultat 29/05/2015 a les 18:49]. A: http://es.wikipedia.org/wiki/Primera_Guerra_del_Congo

Figura 9: Comerç d'or d'Uganda entre els anys 1994 i 2000.

KRUIPER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones internacionales: En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014, p. 153.

Figura 10: Comerç de coltan de Ruanda entre els anys 1996 i 2000.

KRUIPER, Thomas, *Recursos naturales, guerras y sanciones internacionales: En torno a la eficacia de las sanciones selectivas en el Congo, Angola y Liberia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014, p. 154.

Figura 11: La situació del conflicte a l'any 2000.

VACAS FERNÁNDEZ, Félix; PARDO DE SANTAYANA, José; *El conflicto de los grandes lagos*, Madrid, Ministerio de defensa y Instituto de estudios internacionales y europeos, «Francisco de Vitoria», 2005, p. 57.

Figura 12: Ubicació dels tres centres de poder a la República Democràtica del Congo.

VACAS FERNÁNDEZ, Félix; PARDO DE SANTAYANA, José; *El conflicto de los grandes lagos*, Madrid, Ministerio de defensa y Instituto de estudios internacionales y europeos, «Francisco de Vitoria», 2005, p. 35.

Figura 13: Grups armats presents al Kivu Nord a l'any 2008.

Mapping Conflict Motives: Eastern DRC, Conflict Mapping in Eastern DRC (2008), Conflict Mapping DRC, IPIS. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 11:49]. A: <http://ipisresearch.be/publication/mapping-conflict-motives-eastern-drc/>

Figura 14: Recursos naturals al Kivu nord a l'any 2008.

Mapping Conflict Motives: Eastern DRC, Conflict Mapping in Eastern DRC (2008), Conflict Mapping DRC, IPIS. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 12:02]. A: <http://ipisresearch.be/publication/mapping-conflict-motives-eastern-drc/>

Figura 15: Grups armats presents a la part nord del Kivu sud a l'any 2008.

Mapping Conflict Motives: Eastern DRC, Conflict Mapping in Eastern DRC (2008), Conflict Mapping DRC, IPIS. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 12:11]. A: <http://ipisresearch.be/publication/mapping-conflict-motives-eastern-drc/>

Figura 16: Recursos naturals al nord del Kivu sud a l'any 2008.

Mapping Conflict Motives: Eastern DRC, Conflict Mapping in Eastern DRC (2008), Conflict Mapping DRC, IPIS. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 12:18]. A: <http://ipisresearch.be/publication/mapping-conflict-motives-eastern-drc/>

Figura 17: Grups armats i recursos naturals a Katanga a l'any 2008.

Mapping Conflict Motives: Katanga, Conflict Mapping in Eastern DRC (2008), Conflict Mapping DRC, IPIS. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 12:29]. A: <http://ipisresearch.be/publication/mapping-conflict-motives-katanga-update-may-september-2008/>

Figura 18: Recursos naturals a la regió d'Ituri a l'any 2010.

Mapping Conflict Motives: Province Orientale (DRC), Conflict Mapping in Eastern DRC (2010), Conflict Mapping DRC, IPIS. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 19:21]. A: <http://ipisresearch.be/publication/mapping-conflict-motives-province-orientale-drc/>

Figura 19: Interferències documentades en les mines amb presència de grups armats.

Mapping security and human rights in mining areas in eastern DRC, Infographic, Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update, IPIS, 2004. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 22:23]. A: <https://infogr.am/mapping-security-and-human-rights-in-mining-areas-in-eastern-drc>

Figura 20: Mines i centres de distribució actualment en funcionament documentades al nord de Katanga.

Interactive webmap, BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 22:24]. A: <http://ipisresearch.be/publication/analysis-interactive-map-artisanal-mining-areas-eastern-drc-may-2014-update/>

Figura 21: Distribució dels artesans miners al nord de Katanga, en percentatge.

BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014, p. 21. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 22:28]. A: www.ipisresearch.be

Figura 22: Mines i centres de distribució actualment en funcionament documentades a la província de Maniema.

Interactive webmap, BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 22:44]. A: <http://ipisresearch.be/publication/analysis-interactive-map-artisanal-mining-areas-eastern-drc-may-2014-update/>

Figura 23: Distribució dels artesans miners a la província de Maniema, en percentatge.

BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014, p. 19. [en línia] [Consultat 03/06/2015 a les 23:02]. A: www.ipisresearch.be

Figura 24: Mines i centres de distribució actualment en funcionament documentades a la província del Kivu nord.

Interactive webmap, BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014. [en línia] [Consultat 04/06/2015 a les 09:17]. A: <http://ipisresearch.be/publication/analysis-interactive-map-artisanal-mining-areas-eastern-drc-may-2014-update/>

Figura 25: Distribució dels artesans miners a la província del Kivu nord, en percentatge.

BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014, p. 15. [en línia] [Consultat 04/06/2015 a les 09:20]. A: www.ipisresearch.be

Figura 26: Mines i centres de distribució actualment en funcionament documentades a la província del Kivu sud.

Interactive webmap, BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014. [en línia] [Consultat 04/06/2015 a les 09:23]. A: <http://ipisresearch.be/publication/analysis-interactive-map-artisanal-mining-areas-eastern-drc-may-2014-update/>

Figura 27: Distribució dels artesans miners a la província del Kivu sud, en percentatge.

BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014, p. 16. [en línia] [Consultat 04/06/2015 a les 09:28]. A: www.ipisresearch.be

Figura 28: Mines i centres de distribució actualment en funcionament documentades a la regió d'Ituri, Província Orientale / Alt Congo.

Interactive webmap, BULZONI, Anna; HILGERT, Filip; MATTHYSEN, Ken; SPITTAELS, Steven; WEYNS, Yannick; *Analysis of the interactive map of artisanal mining areas in eastern DRC: May 2014 update*, IPIS, 2014. [en línia] [Consultat 04/06/2015 a les 09:32]. A: <http://ipisresearch.be/publication/analysis-interactive-map-artisanal-mining-areas-eastern-drc-may-2014-update/>

8. Annexos:

Figura 1: Antic mapa polític de la R.D.C.

Figura 2: Informació bàsica del Congo Belga a l'any 1957.

<u>BASIC DATA</u>			
<u>Area</u>	900,000 square miles (2,300,000 square kilometers)		<u>Population (1956)</u>
		African	12,800,000
		European	107,400
<u>Gross National Product (1955)</u>	frs. 57.8 billion (\$1.2 billion)	<u>Budget results (1955)</u>	
Of which:		Ordinary revenue	frs. 10.7 billion (\$214 million)
		Ordinary expenditure	frs. 9.5 billion (\$190 million)
Agriculture (African and European)	% 27	Extraordinary expenditure	frs. 7.0 billion (\$140 million)
Mining and metallurgy	23		
Manufacturing, processing of agricultural products and construction	18		
Transport	9		
Other	23		
<u>Central bank reserves (June 30, 1957)</u>		<u>External debt (June 30, 1957)</u>	
Gold	\$115.7 million	Long-term	\$337.1 million
Convertible currencies	\$ 47.9 million	Short-term	\$ 1.0 million
Belgian francs	\$ -9.3 million		
<u>Balance of payments (1956)</u>			
	<u>Receipts</u>	<u>Payments</u>	<u>Balance</u>
	(in million dollars)		
Goods including non-monetary gold	612	372	+240
Services	85	402	-317
Long-term capital	142	68	+74
Short-term capital	32	5	+27
Increase in reserves			+24

Figura 3: Producció agrícola del Congo Belga a l'any 1957.

Table 5								
Belgian Congo								
Agricultural Production (in thousand tons)								
	1938	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956 ^{1/}
Manioc	-	6,276	6,221	6,742	6,751	6,785	7,520	7,518
Sweet potatoes	-	378	386	364	309	343	358	373
Potatoes	-	19	18	19	15	14	14	15
Maize	-	337	313	306	324	319	325	315
Peas and beans	-	40	49	81	67	70	76	76
Rice (paddy)	-	147	145	170	177	179	198	185
Peanuts	-	162	160	195	180	187	175	182
Plantains	-	1,492	1,544	1,816	1,813	1,873	1,966	1,688
Bananas	-	20	30	21	26	17	29	45
Palm fruit ^{2/}	-	601	691	578	-	-	-	-
Palm oil	74	-	-	170	179	196	197	221
Palm kernels	-	-	-	109	119	118	120	140
Cotton (seed)	122	138	133	158	136	143	146	155
Hard fibers ^{2/}	-	21	24	18	6	9	11	9
Rubber	-	9	13	17	22	25	29	32
Coffee	-	21	22	21	23	28	29	32
Cocoa	1	2	2	2	2	3	4	4
Tea	-	-	-	-	-	1	1	2
Tobacco	-	-	-	-	-	-	-	1
Pyrethrum	-	1	1	1	1	1	1	1
Cinchona bark	-	2	2	2	2	2	1	2

Area Under Cultivation in 1956 (in thousand hectares)			
	African	European	Total
Cereals	587	2	589
Tuberous crops	689	3	692
Oil crops	377	143	520
Fiber crops	346	1	347
Fruit and vegetables	371	19	390
Sugar and beverages	10	83	93
Other crops ^{4/}	13	58	71
Total	2,393	309	2,702

^{1/} Preliminary.

Note: Metric tons are used throughout.

^{2/} As delivered to oil mills by African growers.^{3/} Mostly Urena Lobata.^{4/} Includes i.a. rubber, pyrethrum, tobacco and cinchona bark.

Source: Government General, Department of Agriculture.

Figura 4: Producció mineral del Congo Belga a l'any 1957.

<p style="text-align: center;">Table 6</p> <p style="text-align: center;"><u>Belgian Congo</u></p> <p style="text-align: center;"><u>Mineral Production</u></p> <p style="text-align: center;">(in thousand tons)</p>									
	<u>1938</u>	<u>1946</u>	<u>1950</u>	<u>1951</u>	<u>1952</u>	<u>1953</u>	<u>1954</u>	<u>1955</u>	<u>1956</u>
Copper	124.0	144.0	175.0	192.0	205.7	214.1	223.8	235.1	247.5
Cobalt (alloy)	(1.5	(2.3	7.8	7.5	8.0	9.0	7.9	8.2	9.3
Cobalt (granulated)	(1.5	(2.3	2.7	2.5	3.3	4.4	5.4	5.1	5.1
Zinc concentrates	23.0	89.0	188.0	172.2	189.4	242.1	150.3	114.2	203.7
Zinc (metal)	-	-	-	-	-	7.8	32.0	34.0	42.0
Cassiterite	10.8	18.3	15.2	15.6	14.8	16.3	15.6	15.8	15.2
Cassiterite-tantalo-									
columbite	-	-	1.1	1.1	1.2	1.6	2.2	1.8	2.2
Cassiterite-wolfram	-	-	0.4	0.5	0.9	1.0	1.1	1.1	1.0
Tantalo-columbite	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.4	0.4	0.4
Wolfram	-	0.4	0.03	0.1	0.2	0.2	0.3	0.3	0.4
Tin (metal)	1.8	2.4	3.2	3.1	2.8	2.8	2.5	3.1	2.8
Manganese (ore)	3.3	-	16.9	79.0	128.0	216.7	384.9	461.7	329.5
Coal	41.7	101.9	159.9	217.9	252.9	315.2	378.9	479.9	439.5
Diamonds (industrial)	6.4	6.0	9.6	10.0	11.0	12.0	12.1	12.4	13.3
Diamonds (gems)	0.8	0.6	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Gold (fine)	14.1	10.0	10.3	10.8	11.3	11.4	11.2	11.4	11.5
Silver	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1
Beryl	-	-	-	-	-	-	-	0.2	0.2
Cadmium	-	-	-	-	-	-	0.1	0.2	0.2
Germanium (ore)	-	-	-	-	-	-	1.1	2.2	4.5
Germanium (metal)	-	-	-	-	-	-	-	0.6	0.6

1/ Million carats.
2/ Thousand kilograms.
3/ Basis changed to washed ore.

Source: Bulletins of the Banque Centrale; Ministry of Colonies.

Figura 5: Producció industrial del Congo Belga a l'any 1957.

<u>Table 7</u> <u>Belgian Congo</u> <u>Industrial Production</u> <u>(in thousand tons)</u>									
	<u>1938</u>	<u>1946</u>	<u>1950</u>	<u>1951</u>	<u>1952</u>	<u>1953</u>	<u>1954</u>	<u>1955</u>	<u>1956</u>
Palm oil	55	113	184	200	168	180	176	197	237
Peanut oil	1 ^{1/}	4	6	8	6	10	7	5	9
Cotton oil	1 ^{1/}	2	3	4	5	5	8	8	9
Sugar	15	13	13	14	15	16	16	16	17
Beer ^{2/}	24	182	369	478	646	749	882	1,037	1,229
Cigarettes ^{3/}	-	-	1,376	1,431	1,666	2,701	2,434	2,925	3,232
Soap	5	21	15	14	15	16	20	22	23
Textile									
fabrics ^{4/}	11,100	34,600	24,000	36,000	40,815	43,498	47,157	49,965	57,745
Blankets ^{5/}	-	-	785	1,117	1,250	1,157	1,480	1,692	2,072
Bags ^{5/}	-	-	1,966	3,884	3,400	4,860	5,799	5,682	7,915
Shoes ^{6/}	-	404	593	824	1,027	1,268	1,433	1,542	1,963
Metal									
drums ^{5/}	-	354	774	940	1,085	1,087	1,186	1,076	1,043
Cement	25	81	174	205	240	248	345	405	459
Lime	15	29	49	66	83	94	85	97	97

Electric Power Output
(in million kwh)

	<u>Hydro- electric power</u>	<u>Thermal power</u>	<u>Total</u>
1940	399	-	-
1945	521	-	-
1950	718	31	749
1951	812	36	848
1952	919	41	960
1953	1,029	49	1,078
1954	1,218	82	1,300
1955	1,150	250	1,400
1956	1,635	105	1,740

^{1/} 1939.

^{2/} Thousand hecto-litres.

^{3/} Millions.

^{4/} Thousand sq. meters.

^{5/} Thousands.

^{6/} Thousand pairs.

Source: Government Council, Statistics; Banque Centrale, Bulletin, May 1956 and June/July 1956.

Figura 6: Taula d'exportacions en el Congo Belga.

Exportaciones de cobre en el Congo Belga		
Año	Miles de toneladas	Libras esterlinas
1913	25	2.207.480
1914	32	2.115.000
1915	39	2.879.800
1916	63	5.177.280
1917	82	6.573.080
1918	66	4.478.760
1920	83	8.165.840
1921	86	12.609.800

Figura 8: Mapa del conflicte de la Primera Guerra del Congo.

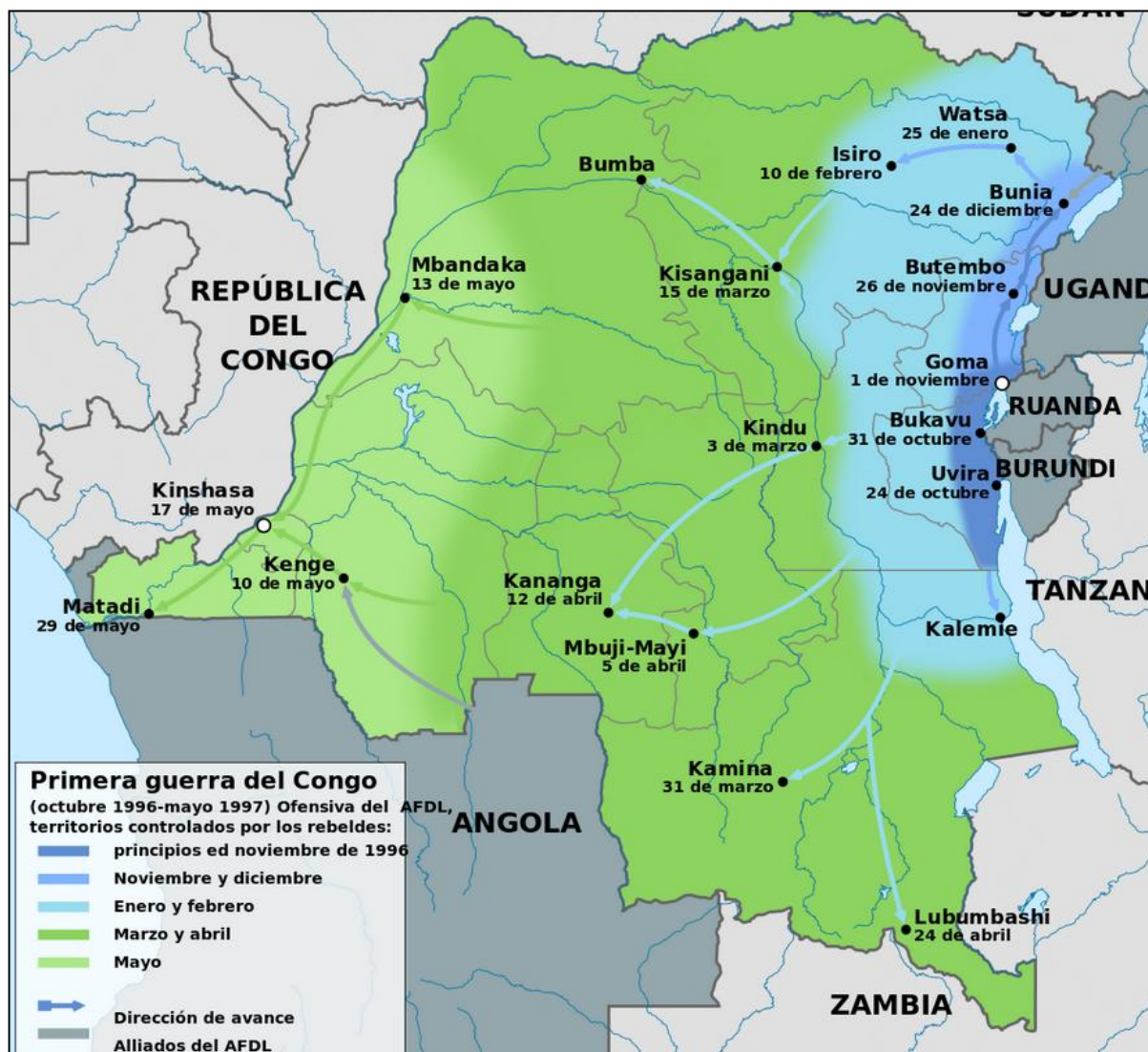

Figura 9: Comerç d'or d'Uganda entre els anys 1994 i 2000.

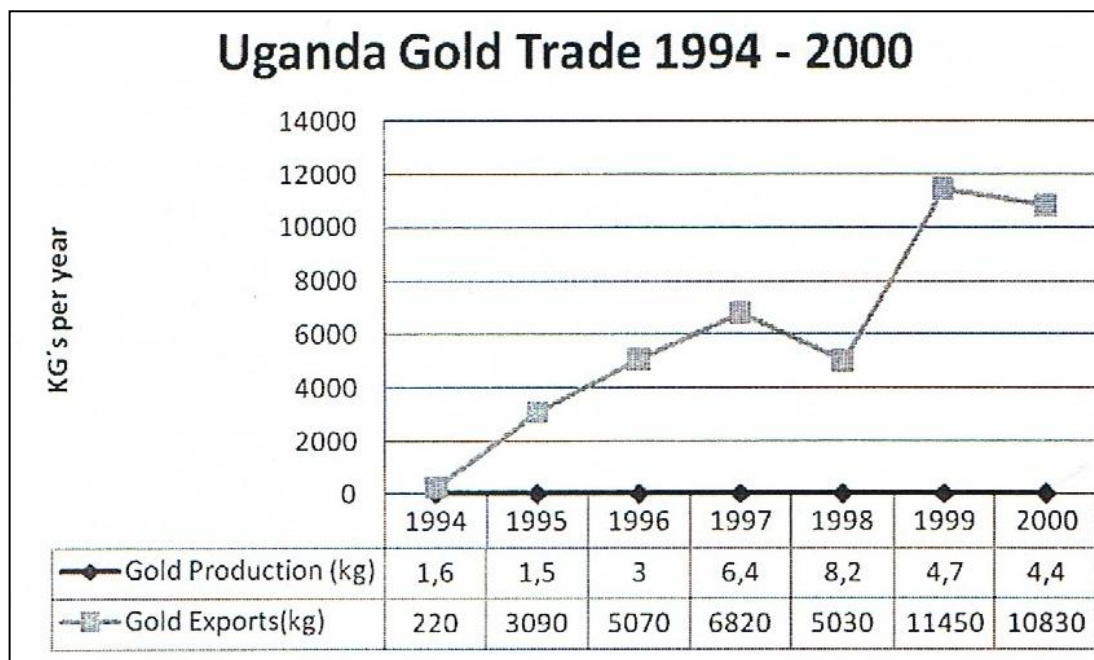

Figura 10: Comerç de coltan a Ruanda entre els anys 1996 i 2000.

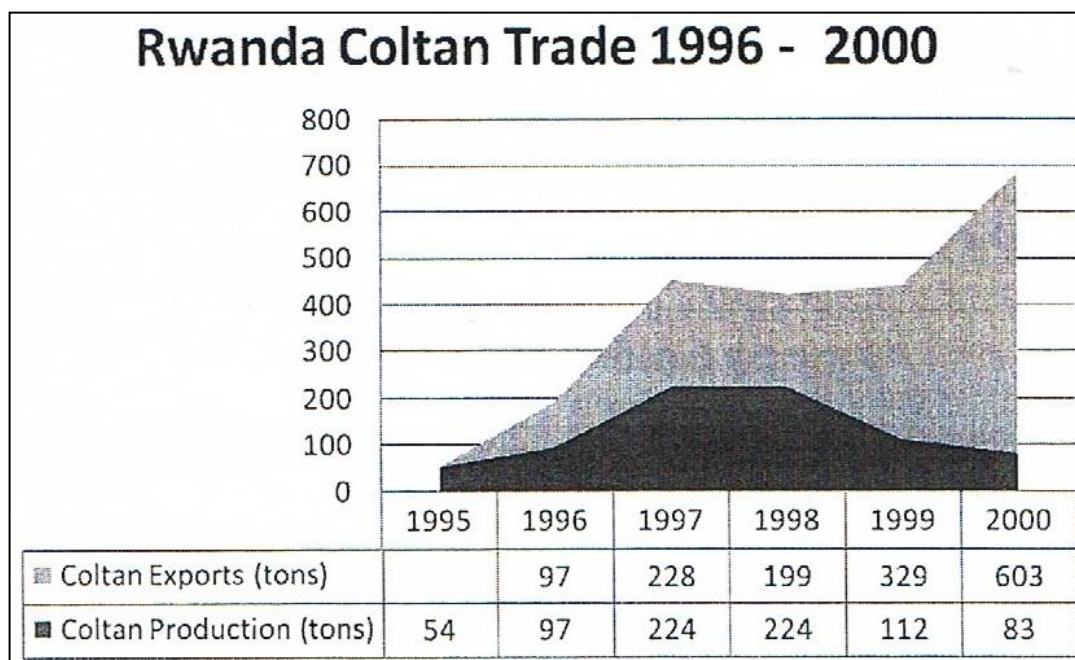

Figura 11: La situació del conflicte a l'any 2000.

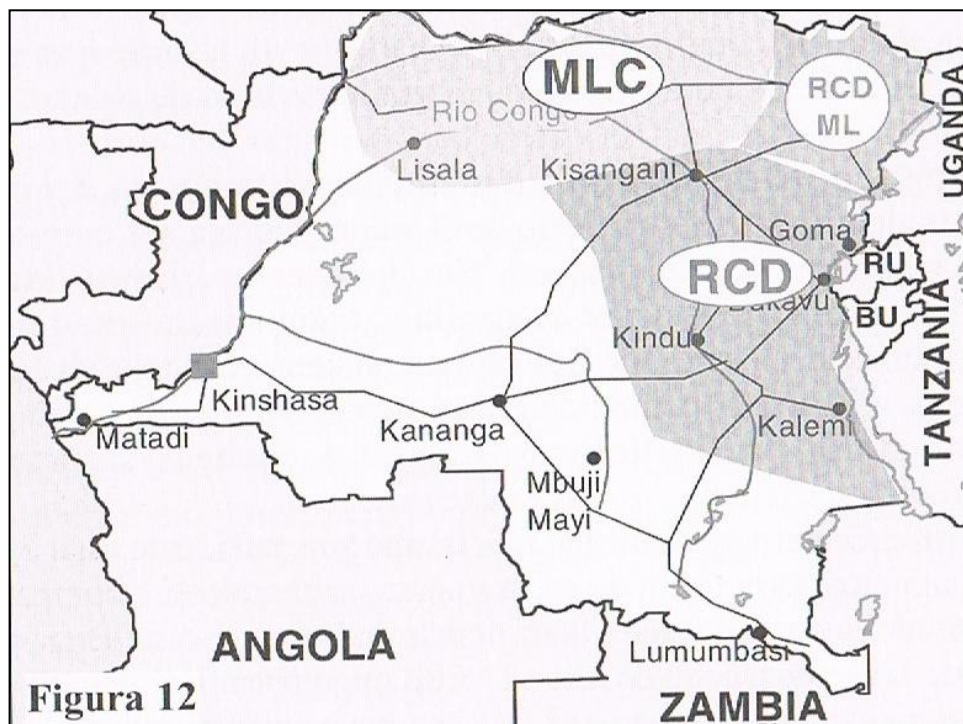
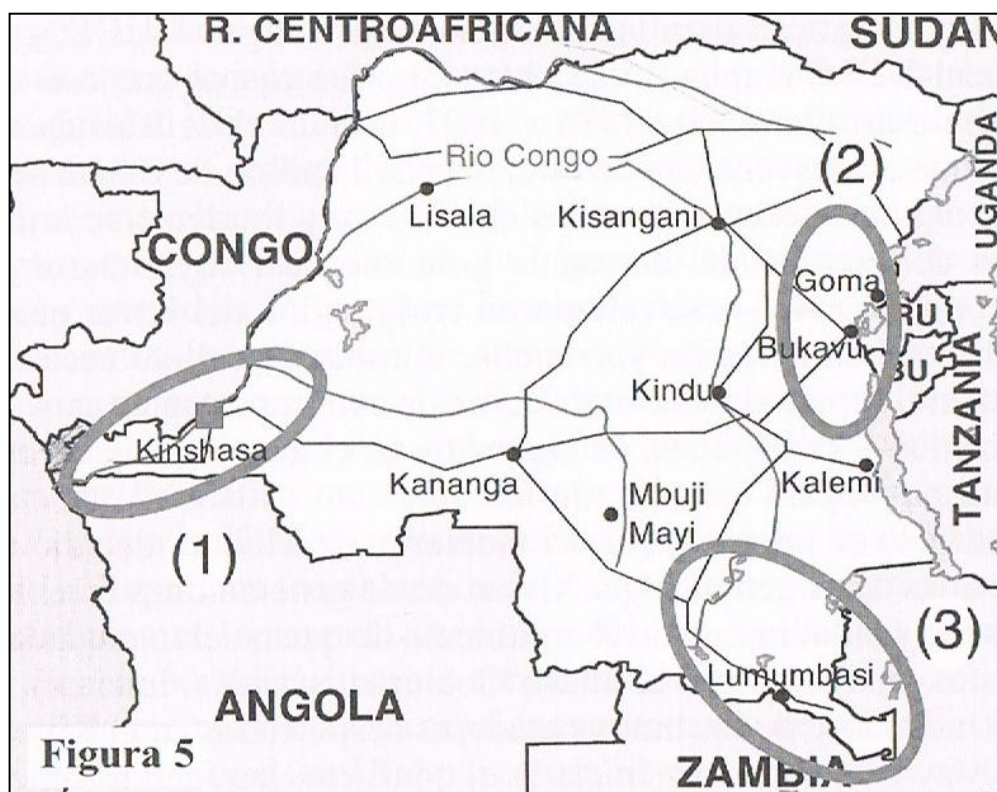

Figura 12: Ubicació dels tres centres de poder a la República Democràtica del Congo.

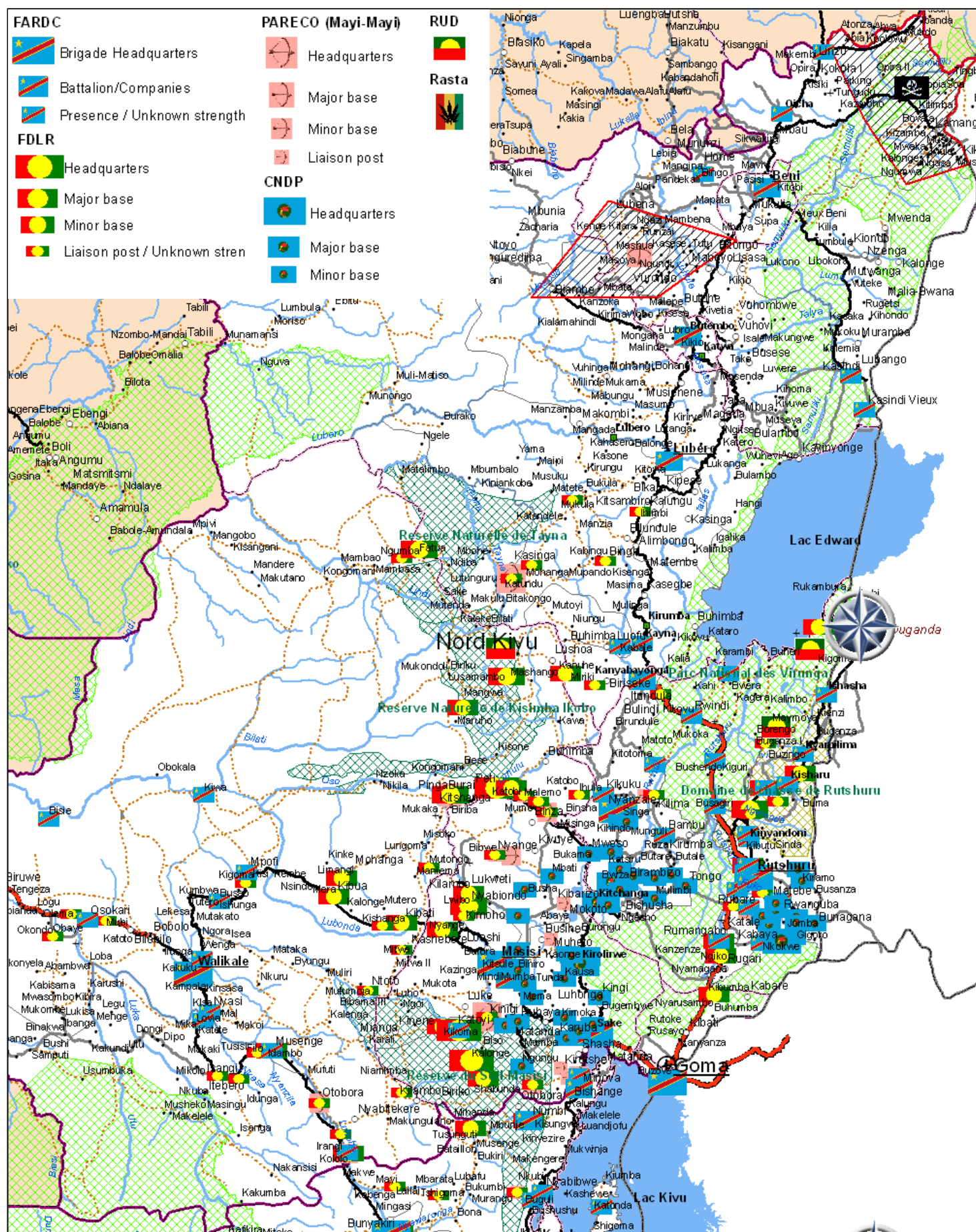

Figura 14: Recursos naturals al Kivu nord a l'any 2008.

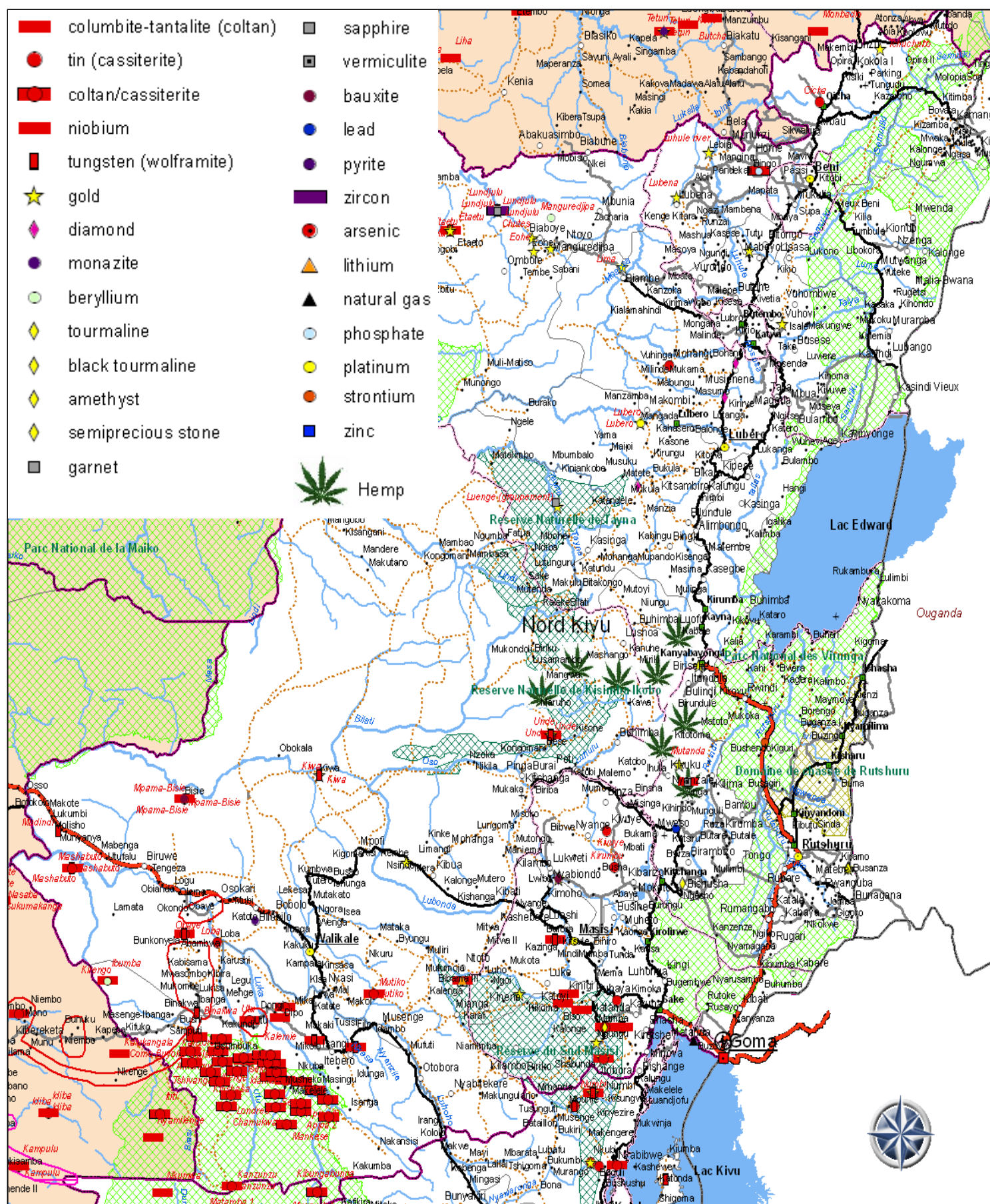

Figura 15: Grups armats presents a la part nord del Kivu sud a l'any 2008.

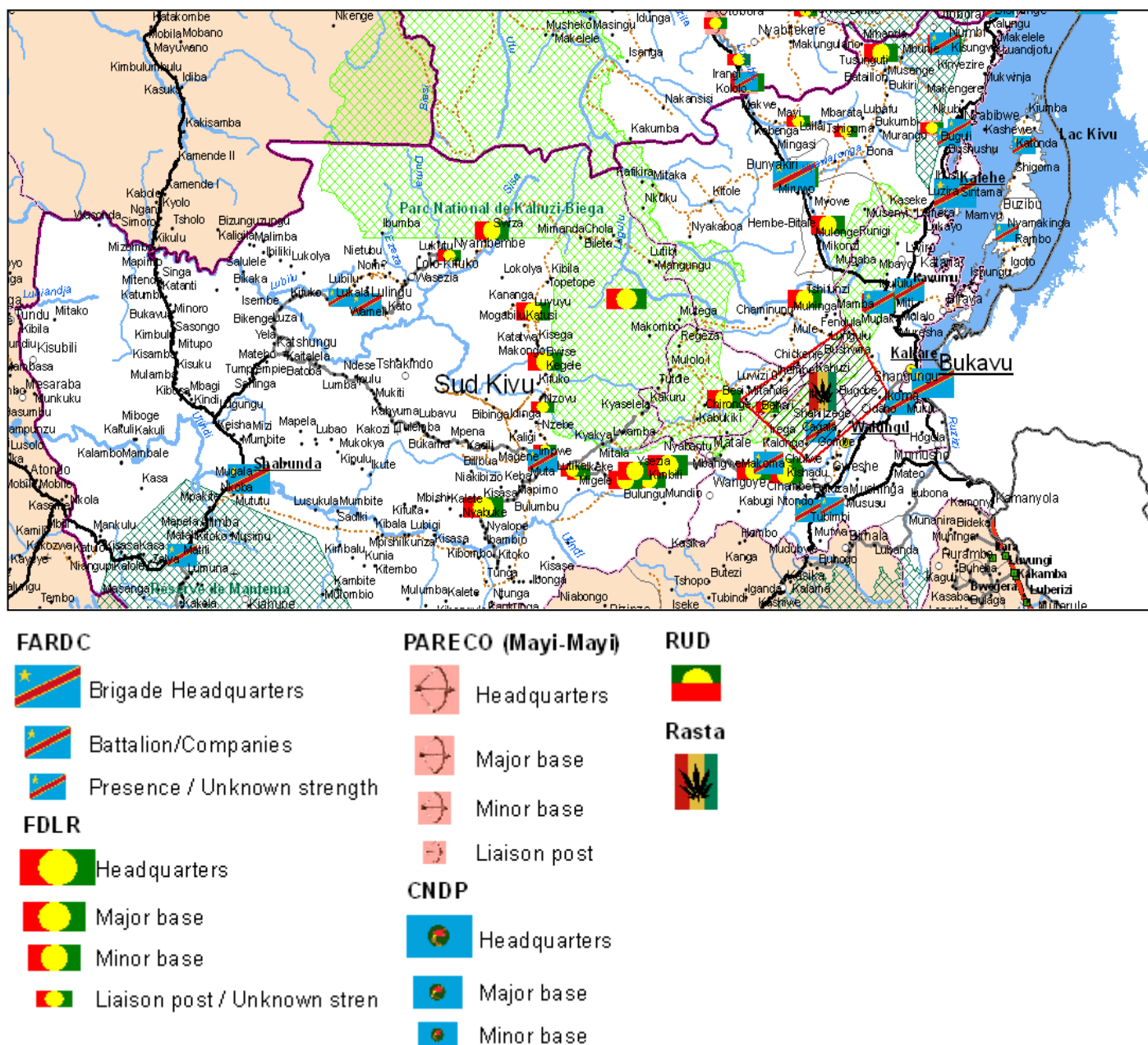

Figura 16: Recursos naturals al nord del Kivu sud a l'any 2008.

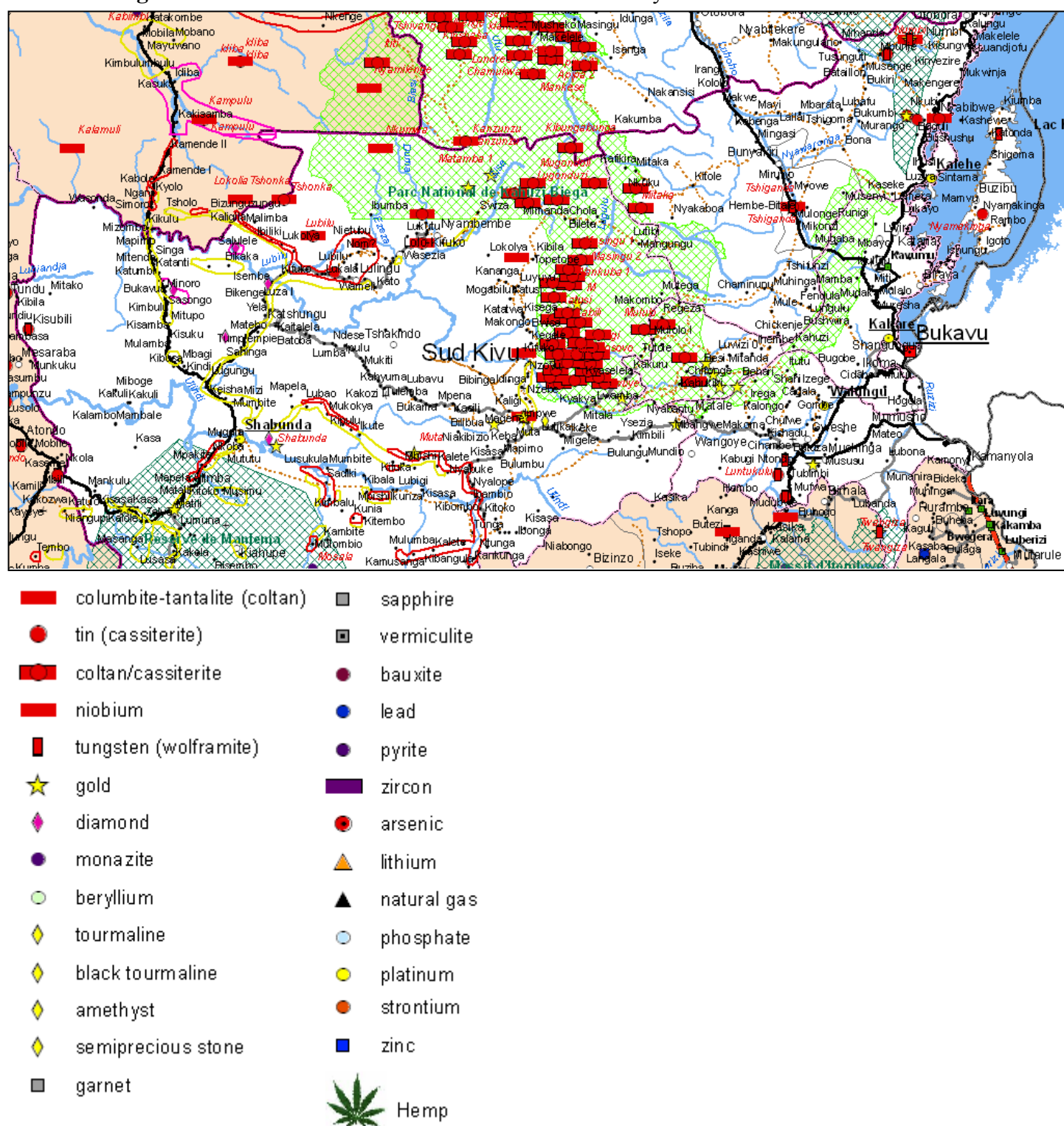

Figura 17: Grups armats i recursos naturals a Katanga a l'any 2008.

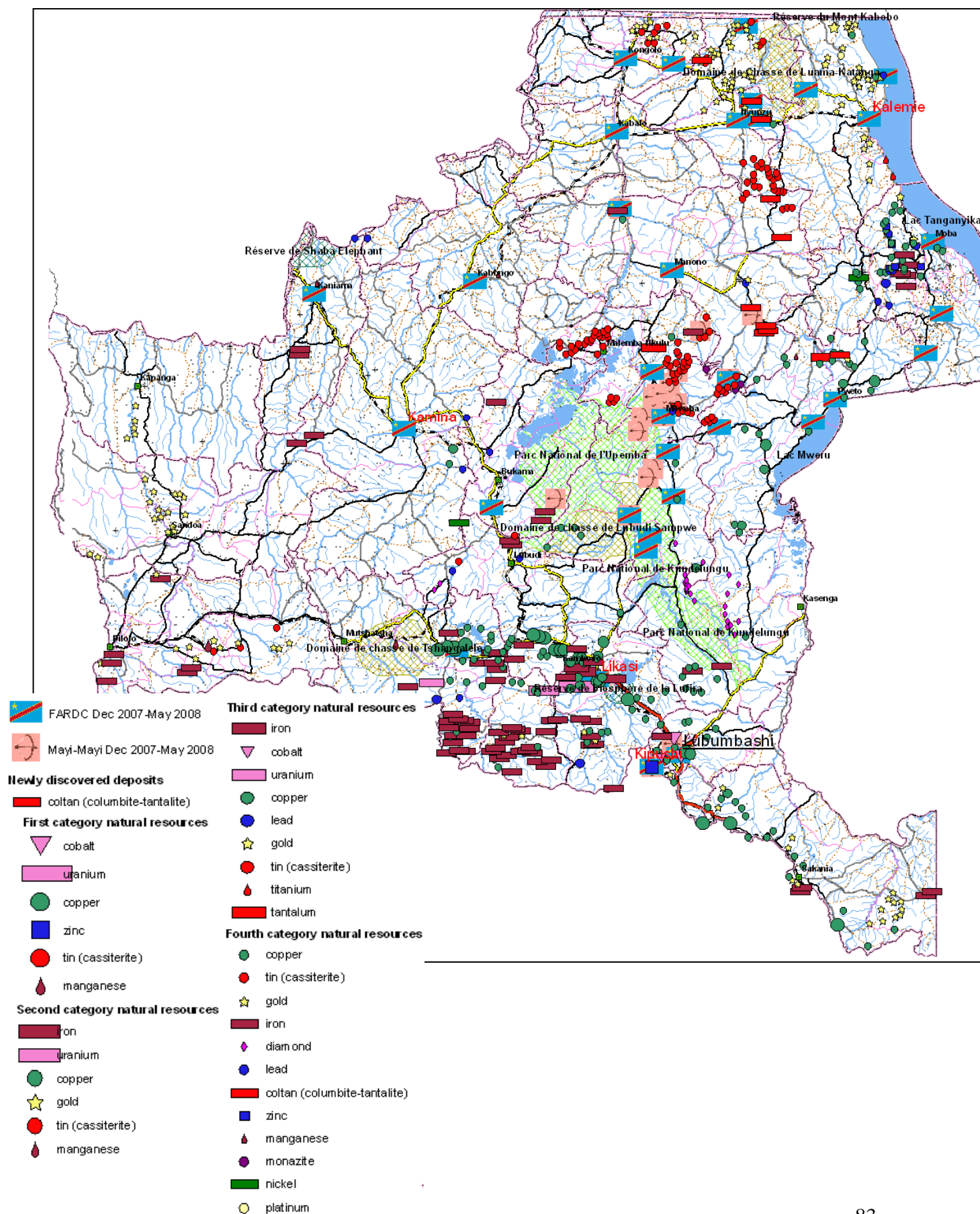

Figura 18: Recursos naturals a la regió d'Ituri a l'any 2010.

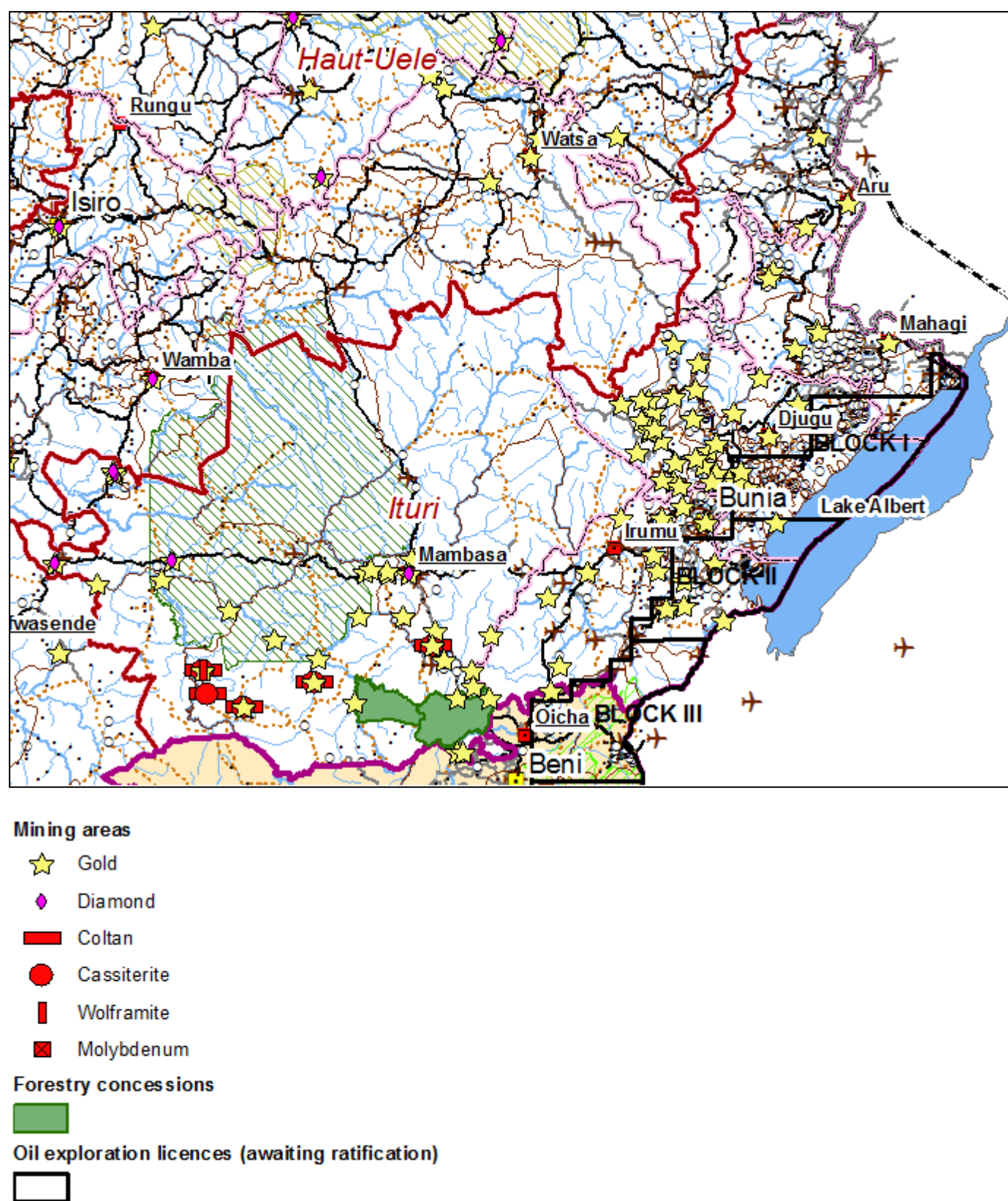

Figura 19: Interferències documentades en les mines amb presència de grups armats.

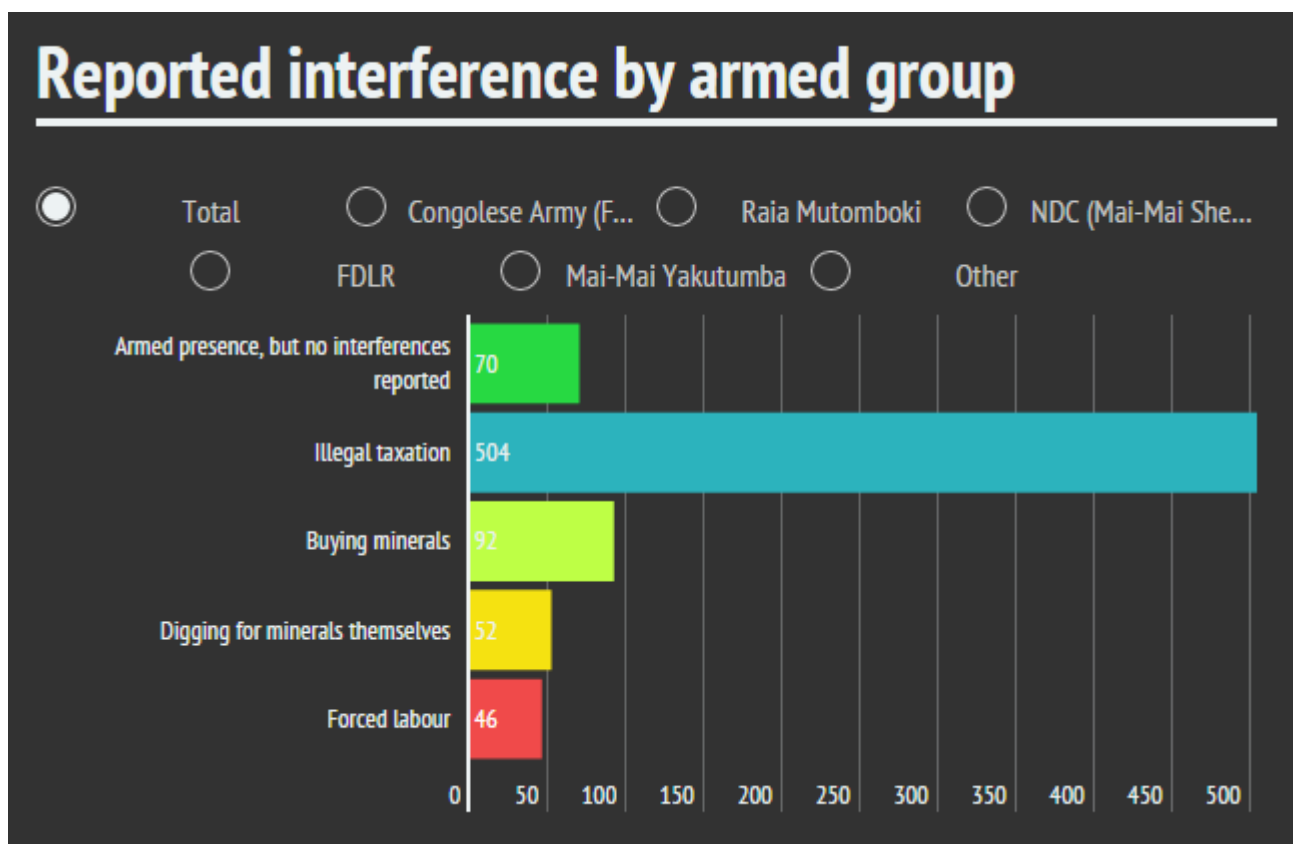
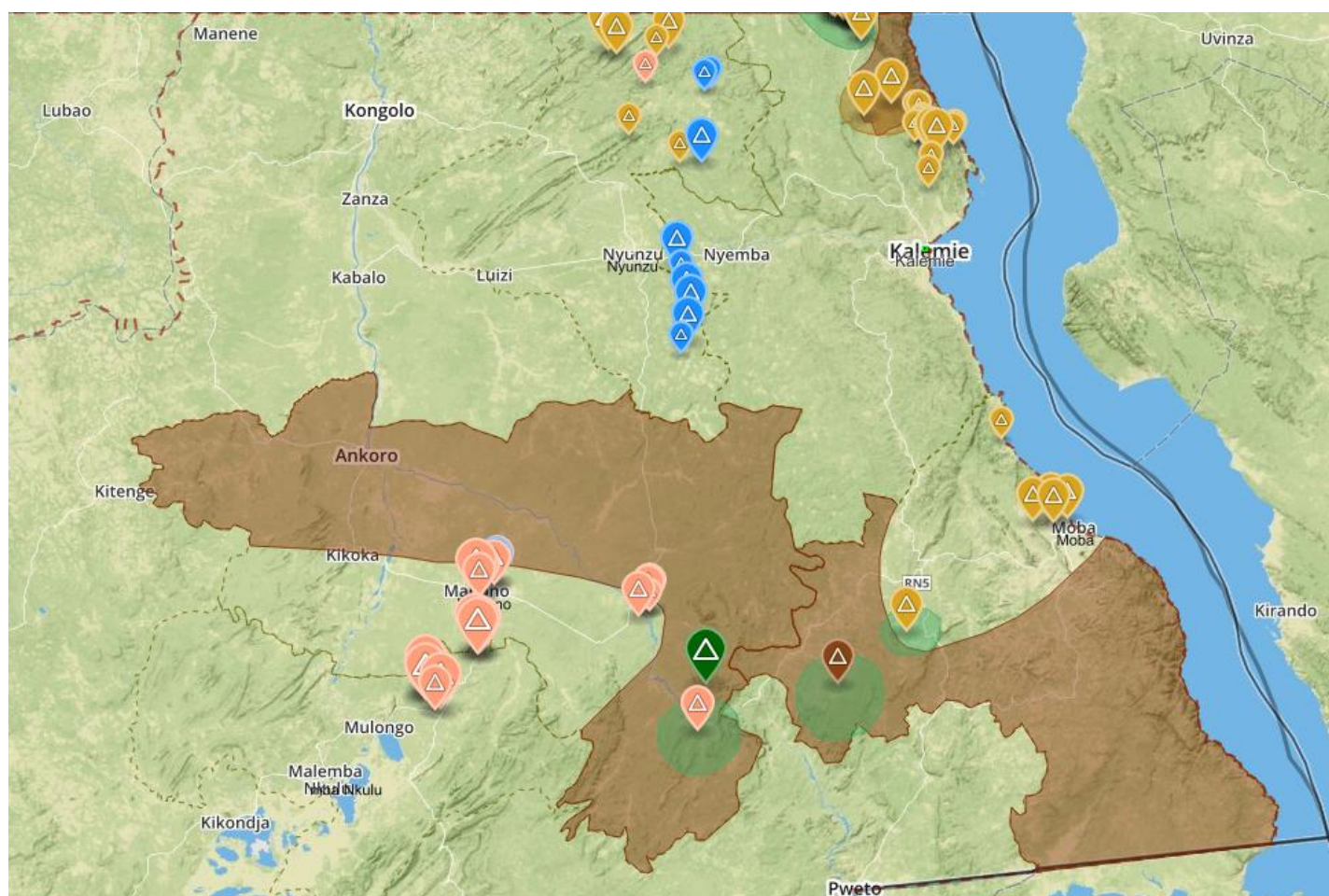

Figura 20: Mines actualment en funcionament documentades al nord de Katanga.

▼ Substances minérales	▼ Présence armée	▼ Zones
● Or	● Groupe armé national	● Zones inaccessibles
● Coltan	● Groupe armé étranger	● Groupes armés autour des sites miniers (IPIS 2013-14)
● Wolframite	● FARDC	● Groupe armé national
● Cassitérite	● FARDC indisciplinees	● Groupe armé étranger
● Tourmaline	● Pas de présence armée constatée	
● Diamant		

Figura 21: Distribució dels artesans miners al nord de Katanga, en percentatge.

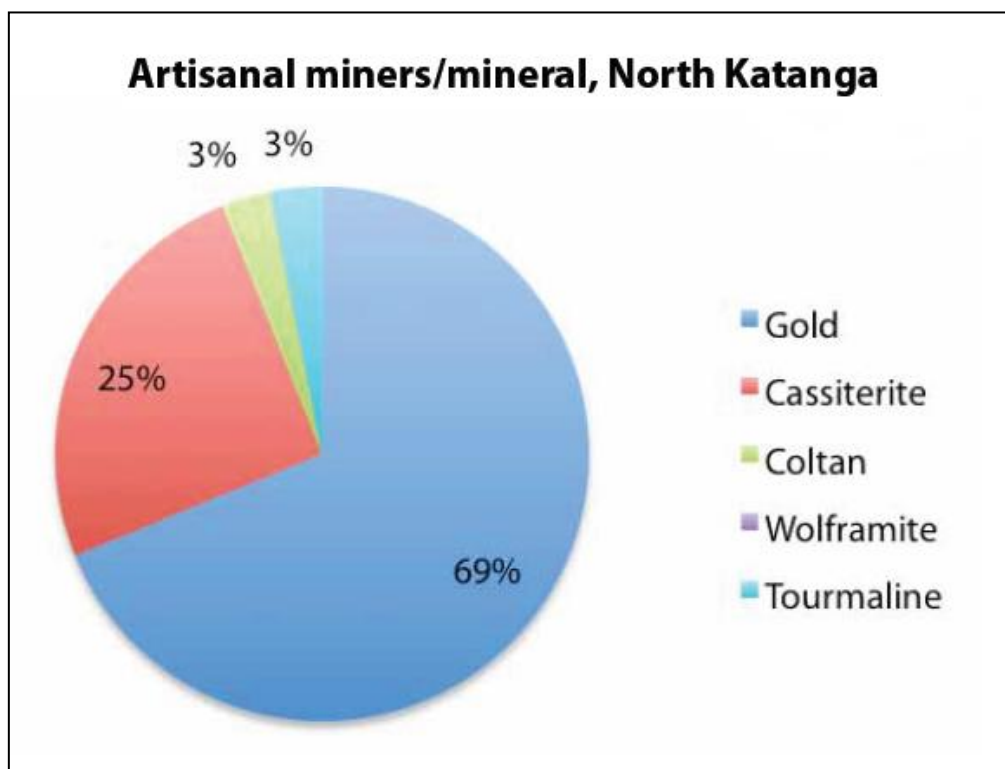

Figura 22: Mines i centres de distribució actualment en funcionament documentades a la província de Maniema.

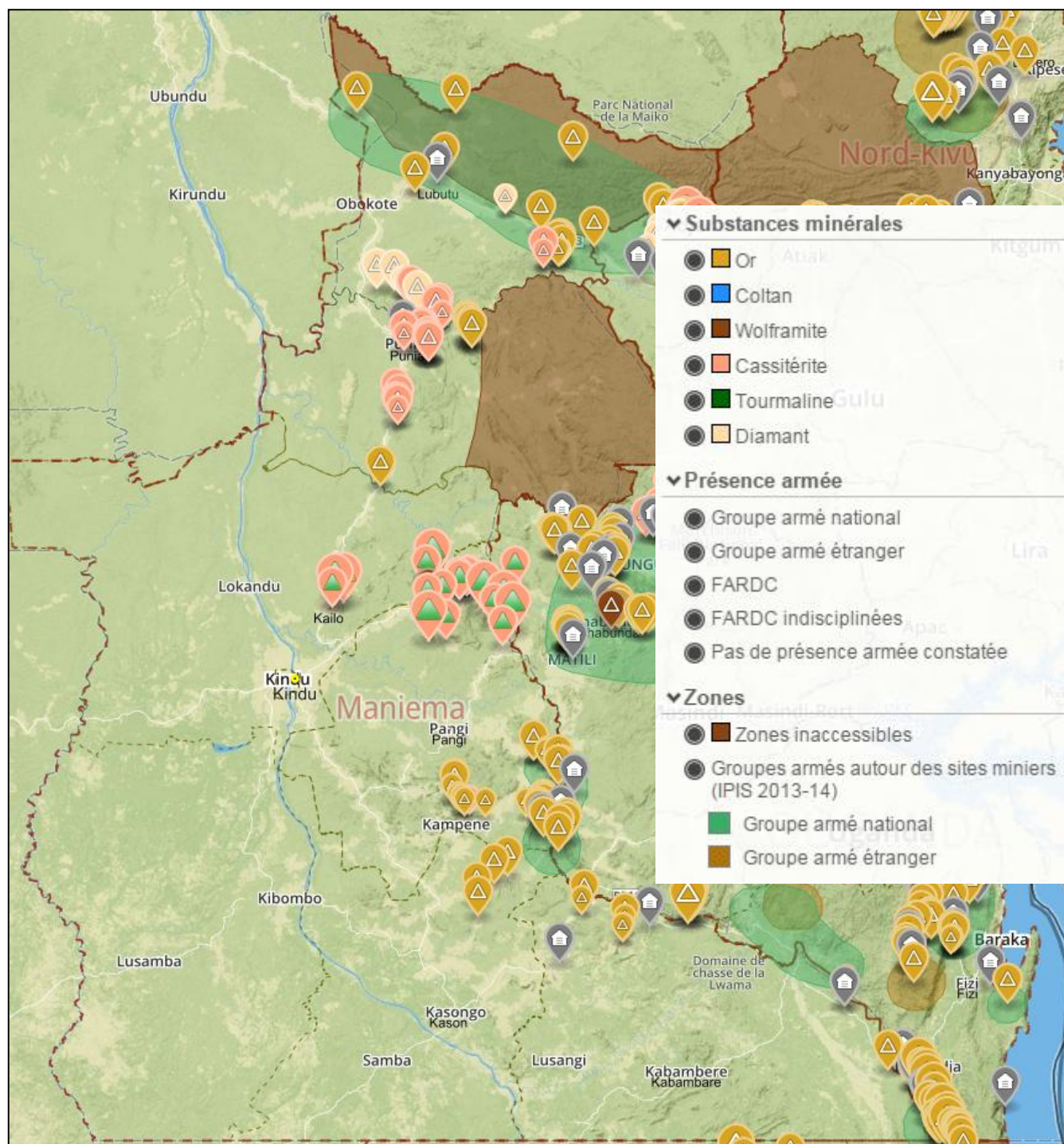

Figura 23: Distribució dels artesans miners a la província de Maniema, en percentatge.

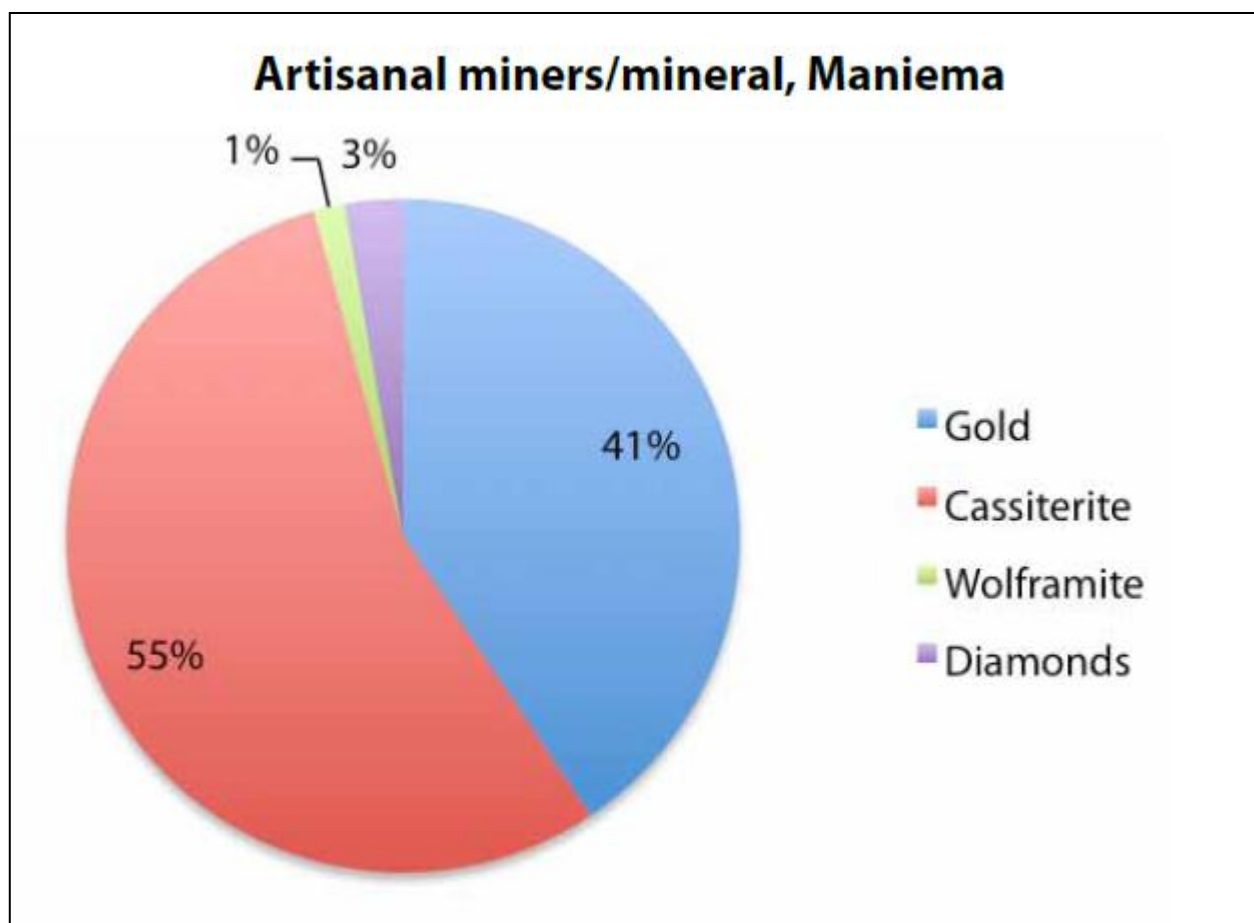

Figura 24: Mines i centres de distribució actualment en funcionament documentades a la província del Kivu nord.

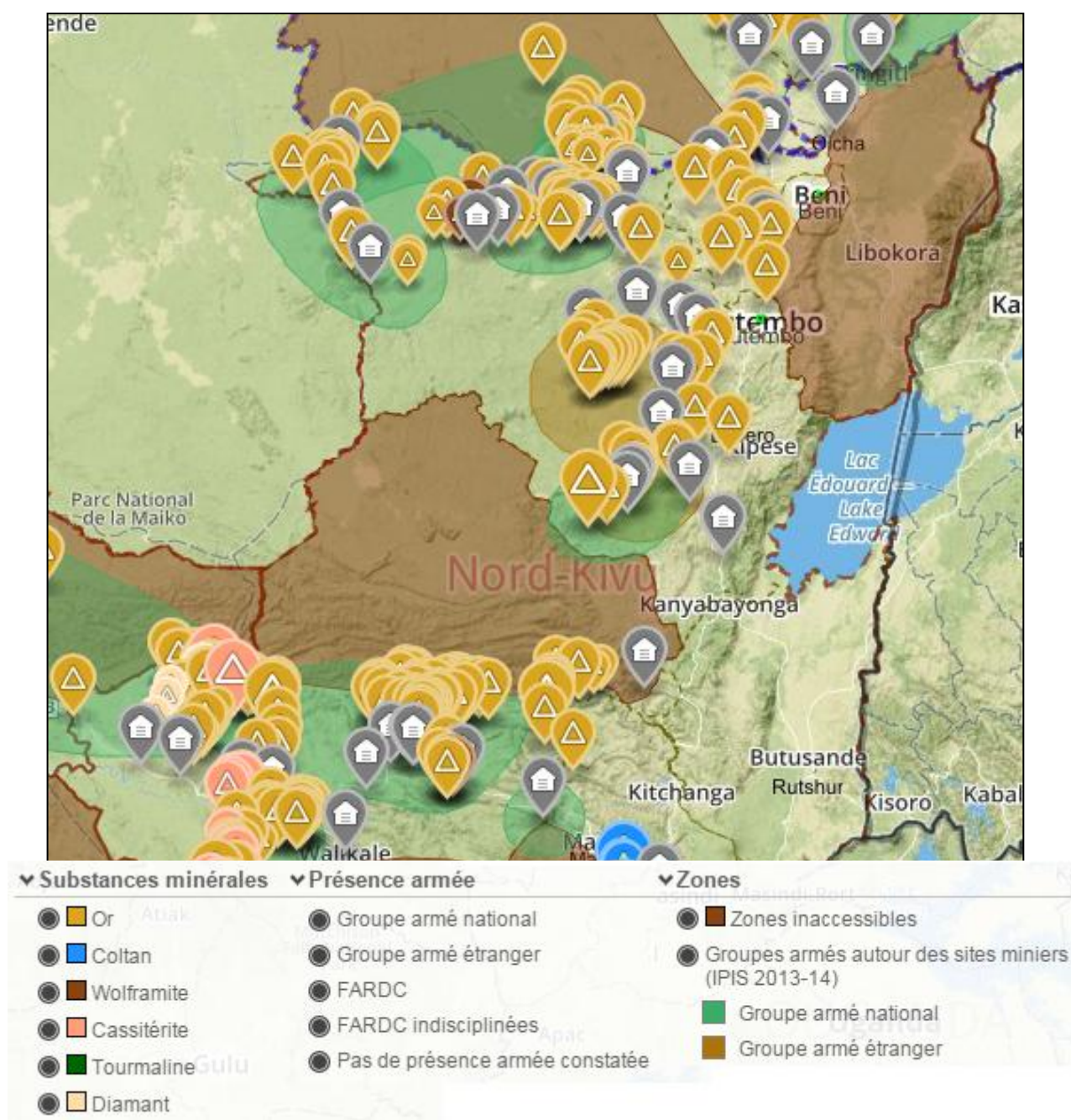

Figura 25: Distribució dels artesans miners a la província del Kivu nord, en percentatge.

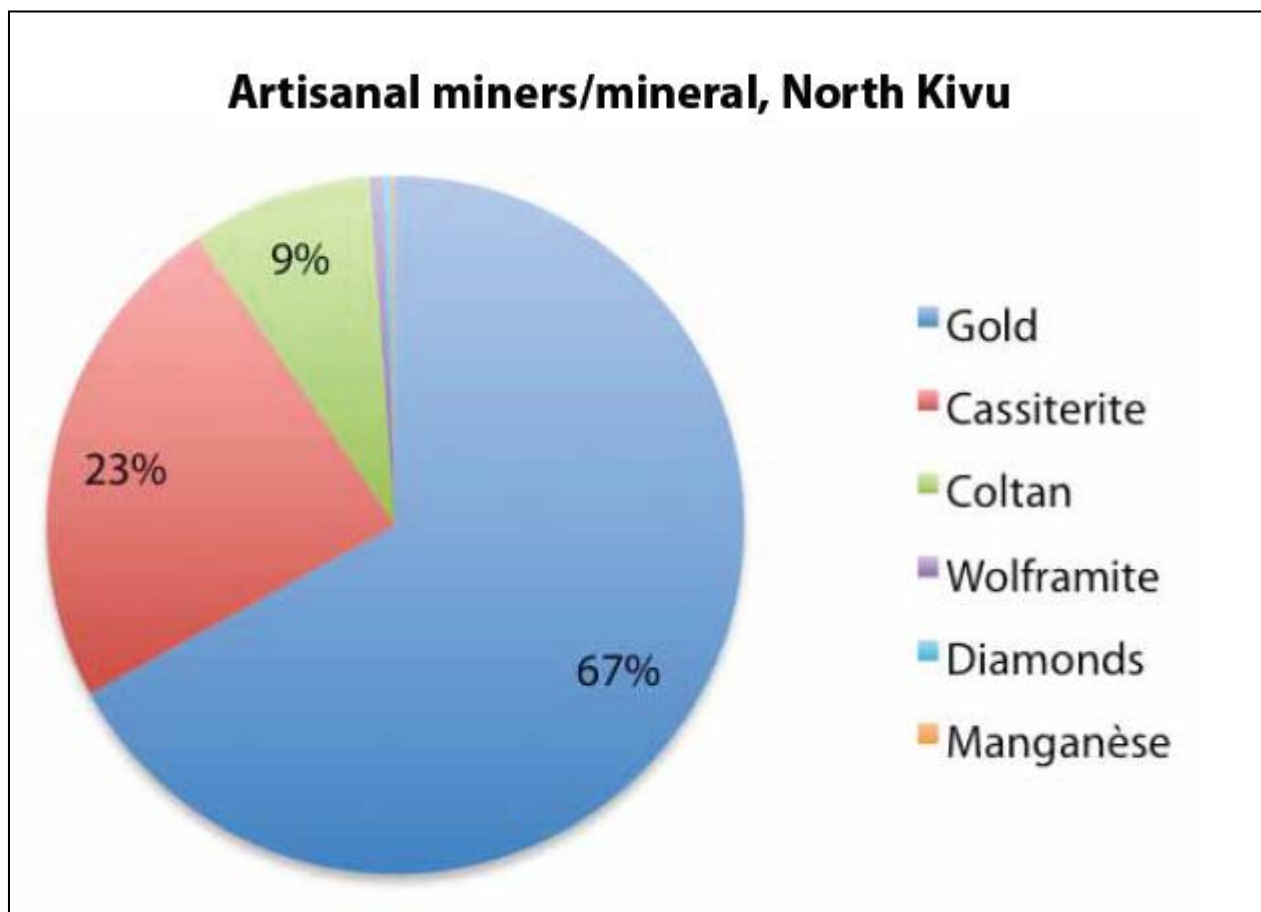
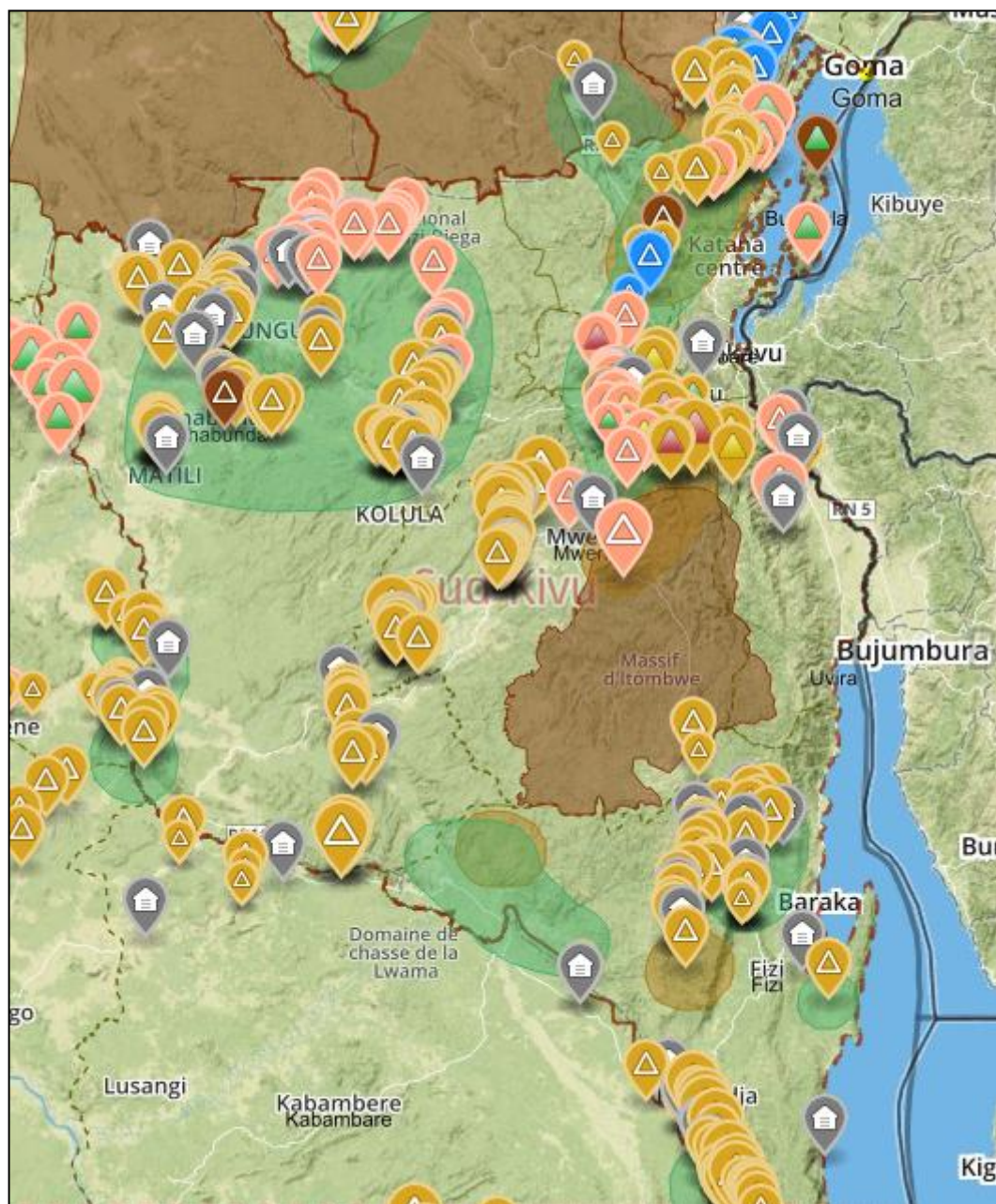

Figura 26: Mines i centres de distribució actualment en funcionament documentades a la província del Kivu sud.

▼ Substances minérales	▼ Présence armée	▼ Zones
● Or	● Groupe armé national	● Zones inaccessibles
● Coltan	● Groupe armé étranger	● Groupes armés autour des sites miniers (IPIS 2013-14)
● Wolframite	● FARDC	● Groupe armé national
● Cassitérite	● FARDC indisciplinées	● Groupe armé étranger
● Tourmaline	● Pas de présence armée constatée	
● Diamant		

Figura 27: Distribució dels artesans miners a la província del Kivu sud, en percentatge.

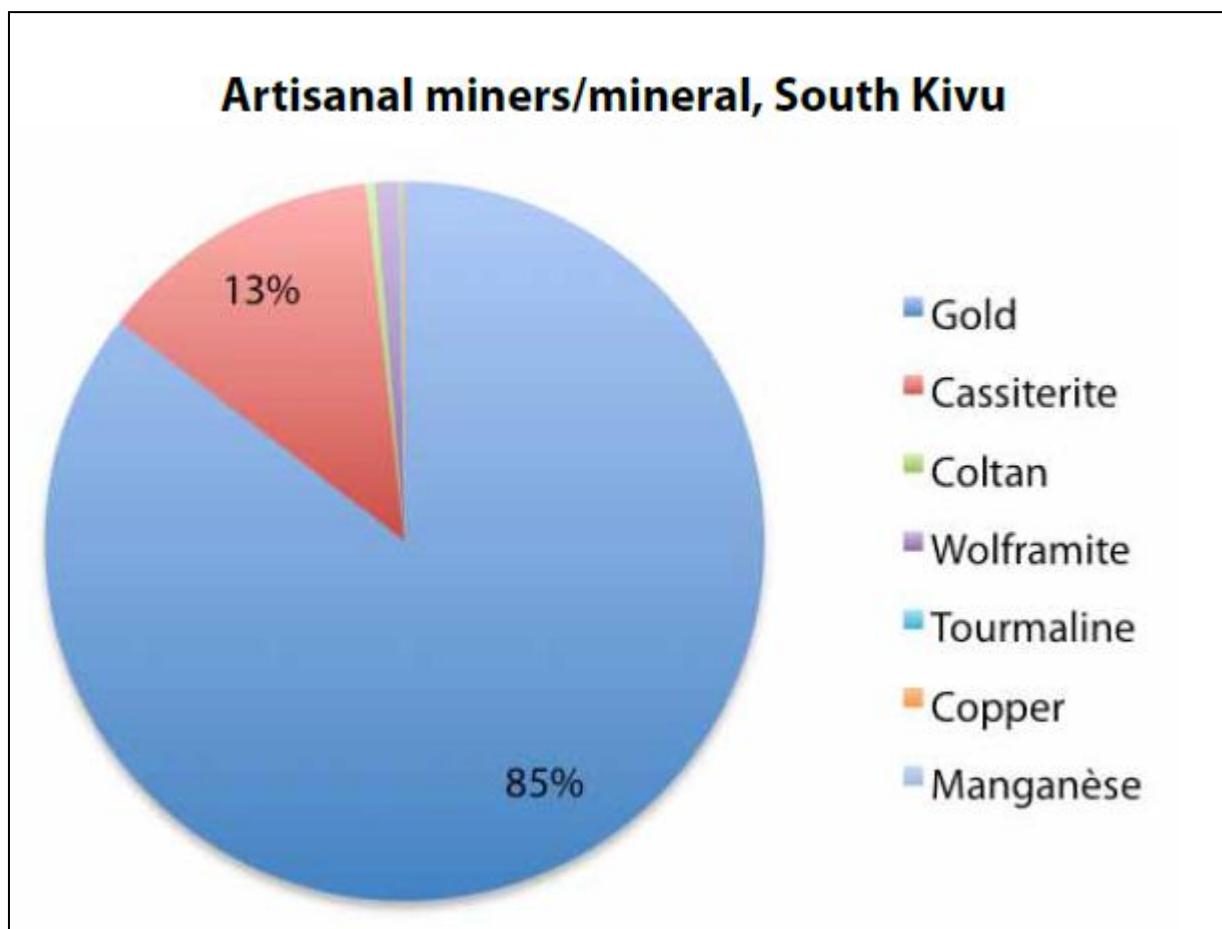

Figura 28: Mines i centres de distribució actualment en funcionament documentades a la regió d'Ituri, Província Orientale / Alt Congo.

